

F.J.A.M. van der Helm's

ENCYCLOPÉDIE
FAMILIE
VAN DER HELM

DEEL 5

WESTLAND (1500-1800)
(de oudste generatiën)

(Opera Omnia A.D. MM)

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	7	
Afkortingen	11	
1	beknopte historische schets Westland	12
	- § 1a De periode voor het Hoogheemraadschap	13
	- § 1b De periode van het Hoogheemraadschap	24
2	Karakteristiek bij deze familie	46
	De Stamboom	
3	De oudste voorvader Dirk de Onbekende	51
4	Kinderen van Dirk de Onbekende	61
5	Over Daniel Dirksz en zijn drie vrouwen	71
6	Thonis Danielsz: grootgrondbezitter te Eikeneduinen	98
7	Harpert Danielsz: de gulle geveer van onze familienaam	105
8	Arie Harpertsz van der Helm: een boerenwoning, een huismerk en 5 kinderen	113
9	Daniel Harpertsz van der Helm: de vrijgeveige vrijgezel	121
10	Jan Adriaans van der Helm: een boer in hart en nieren!	125
10.1	Jacob Jans van der Helm	131
10.2	Catharina Jans van der Helm	133
11	Harpert Adriaans van der Helm: een kort leven en een moeilijk gezinnetje	139
11.1	Harpertje Harperts van der Helm: overleden in kraambed	143
12	Arie Adriaans van der Helm: een eenvoudige katholiek	149
13	Crijn Adriaans van der Helm: een eenvoudige protestant	155
14	Arie Harperts van der Helm: belangrijke grondlegger onzer dynastie!	161
15	Arie Crijns van der Helm: de uitgestroven protestantse tak	169
16	Arie Adriaansz van der Helm: de grote voorouder van de 18e eeuw...	175
Index		190
Geraadpleegde Literatuur		199

Eerder verscheen in deze reeks:

1. Alphen en omgeving
2. Benthuisen
3. Zaandam en omgeving
4. Waddinxveen

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek, 's-Gravenhage

ISBN: Encyclopédie Famille Van der Helm
deel 5 het Westland (1500-1800), de eerste generatiën

1e druk	:	's-Gravenhage, 2000
ISBN	:	90-803119-5-2
ISSN	:	1385-3392
Trefwoorden	:	Genealogie-Westland-Van der Helm- geschiedenis
NUGI	:	647

een particuliere uitgave van:

F.J.A.M. van der Helm,
Jacob Mosselstraat 80,
2595 RJ 's-Gravenhage.

Alle rechten bij auteur/Tous droits réservés

VOORWOORD

Voor mensen, die de achternaam “Van der Helm dragen, bestaat er reeds meer dan 15 jaar een familiekroniek “Helm-Nieuws” geheten. Ieder kwartaal wordt er door vele lezers en lezeressen reikhalzend uitgekeken naar wat ons blad nu weer te brengen heeft. In het blad komt van alles aan bod wat direct of indirect met onze familie te maken heeft. Actuele familiezaken, oude genealogische vondsten, verdwenen plaatsen en oude gebruiken zijn regelmatig terugkerende rubrieken, die in ons blad behandeld worden.

Toen ruim 15 jaar geleden werd begonnen met het verzorgen van een familieblad, hebben we één ding over het hoofd gezien: het enorme succes van en de geweldige behoefte aan een dergelijke kroniek! Behalve het blad “Helm-Nieuws” is bij onze familiestichting ook de mogelijkheid aanwezig (geweest) om een Rechtstreekse Afstamming uit te laten zoeken tegen een zeer billijk tarief.

“Helm-Nieuws” trekt veel nieuwe lezers en lezeressen aan, die vragen om oude nummers. Een enkele keer konden we hen nog een origineel exemplaar sturen, doch al gauw moesten we overgaan tot het verzenden van copieën.

Ook werd (wordt) de Rechtstreekse Afstamming steeds uitgebreider: verhalen, die in “Helm-Nieuws” hadden gestaan, werden samengevat weergegeven in de Rechtstreekse Afstamming, die op de aanvrager van toepassing was. Deze afstamming omvatte de laatste tijd vaak meer dan 20 bladzijden. En aan het uitdijen van de Afstamming zou in de toekomst geen einde komen, zolang er nieuwe vondsten worden gedaan en de familie niet uitgestorven is.

Hierdoor onstond het idee, dat het beter zou zijn om een boekenreeks te schrijven over onze familie. Hierbij diende rekening te worden gehouden met het feit, dat we onze gemeenschappelijke achternaam gemeen hebben, doch dat we niet per definitie allemaal familie van elkaar zijn! Dit had tot gevolg, dat we meerdere boeken zouden moeten gaan schrijven over de diverse families! De boeken zullen de -als maar groter wordende Rechtstreekse Afstammingen- gaan vervangen.

De “Van der Helmen” bestaan uit grote, kleine en inmiddels uitgestorven families! Aan al deze soorten van families zal aandacht worden besteed. Op deze wijze verwachten we in negen tot tien delen het verzameld werk (=Opera Omnia) van de Familie Van der Helm op te kunnen tekenen.

We willen nadrukkelijk vermelden, dat we meer aandacht besteden aan de vrij toegankelijke informatie uit de archieven, dan aan de recente gegevens van de huidige generatiën. De reden hiervoor is, dat we duidelijk niet de boer op willen om brieven schrijvend en telefonierend een toch niet compleet werk te krijgen. Immers, ook al zou iedereen op te sporen zijn en al zou iedereen mee willen werken, dan nog zal door een bruiloft of andere mutatie in de Burgerlijke Stand, de actualiteit al gauw achterhaald blijken te zijn.

Ons idee is daarom te werken volgens het zgn. “piep-systeem”, dat wil zeggen, de familieleden zullen zelf moeten melden of zij volledig in het boekwerk staan opgenomen. Aanvullende gegevens zullen in een eventuele volgende druk worden verwerkt! Eveneens is het aantal foto's en familie-karakteristieken afhankelijk van de familieleden zelf! Zij bepalen derhalve, in hoeverre ze bij de tijd willen blijven en wat “naar buiten” mag worden gebracht!

Een nieuwe druk zal vanzelfsprekend eerst dan verschijnen, wanneer de gehele oplage van een deel verkocht zal zijn.

Voorlopig betekent het, dat het schrijven en uitgeven van deze delen naar wij schatten- tot het jaar 2005 zal gaan duren! Het is de bedoeling dat er jaarlijks een deel verschijnt.

Naar het zich laat aanzien zal niet iedere familie een eigen deel krijgen. Zo zullen meerdere kleine families gecombineerd worden in een deel. We zullen hier als maatstaf nemen de geografische ligging van de geboorte der stamvaders. Naast kleine stambomen kennen we ook een hele grote! Voor de grootste Van der Helmenfamilie van Nederland hebben we vier delen gereserveerd. Het gaat hierbij om de familie, die in dit deel en de drie daaropvolgende delen beschreven zal worden. Ze omvat bij benadring een 70% van alle Van der Helmen. Het magische **jubileumjaar 2000** is speciaal gekozen voor de geschiedschrijving van de oudste generatiën van deze grote familie. De oudste voorvader, Dirk of Theodorus is rond 1500 geboren. We hebben er op de drempel van deze millenniumwisseling inmiddels 5 eeuwen beschreven familiegeschiedenis opzitten. De toekomst zal ons zeker nieuwe generatiën opleveren: er staat nog voldoende jongs in de knop, dat hevig verlangt naar een ontluiken. Doch het is tevens niet uitgesloten, dat diezelfde toekomst ook de ontdekking van een oudere voorvader met zich meebrengt! De kans hierop is niet groot te noemen, doch nog immer wordt er gezocht naar een verdere voorvader.

De grootte van een familie meten we aan de hand van het aantal persoonskaarten en lijsten, dat we de afgelopen jaren hebben ontvangen via het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage. Op deze wijze krijgen we een aardig beeld van de spreiding en omvang der diverse families.

WESTLAND

Tussen grotere en kleinere families maken wij geen onderscheid qua belangrijkheid. Wat maatgevend is, zijn de historische en actuele gebeurtenissen, die ons bekend zijn. Afhankelijk per deel en toevalligheid, zal er naar gestreefd worden alle informatie eerst in Helm-Nieuws af te drukken. Doch, er zal zeker in dit voor U liggende deel veel informatie over de familie bekend gemaakt worden, die nog nimmer in Helm-Nieuws verschenen is!

Wij zijn ervan overtuigd, dat we vele Van der Helmen een plezier doen met het uitgeven van dit verzamelde werk. Het aantal vragen om een totaal overzicht is nog steeds groeiend en zal alleen maar toenemen naarmate de tijd verstrijkt! Jonge kinderen worden volwassen en zullen steeds weer vragen naar oude Helm-Nieuwsnummers, waarin iets over hun familiegeschiedenis valt te vinden!

Het is in dit verband hartverwarmend te noemen hoezeer we door jonge mensen, niet per sé Van der Helmen, gecompimenteerd worden met ons initiatief!

Verder: het is vanzelfsprekend, dat er in een de(r)gelijk werk als dit fouten zijn geslopen; dat is onvermijdelijk. Maakt U zich hierover niet te druk! Wij hebben ons best gedaan en kunnen slechts vragen om Uw aanvullingen, correcties en opbouwende critiek naar ons toe te sturen. Wij zullen U daar uitermate dankbaar voor zijn en zien deze dan ook met belangstelling tegemoet!

's-Gravenhage, midzomer 2000.

AFKORTINGEN

ara	=	Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage
GADH	=	Gemeentearchief van 's-Gravenhage
GAN	=	Gemeentearchief van Naaldwijk
Not. Arch.	=	Notariëel Archief
Recht. Arch.	=	Rechterlijk Archief

1 BEKNOPTE HISTORISCHE SCHETS WESTLAND

Wanneer we iets over het ontstaan van het Westland willen schrijven, kunnen we niet heen om het uit de Middeleeuwen daterende Hoogheemraadschap Delfland. Het beste leek het ons om de oprichting van dit lichaam - rond het jaar 1289 - centraal te stellen, waardoor we eerst iets schrijven over de periode van vóór haar ontstaan (blz 13) én later over de periode ten tijde van dit bestuursorgaan (blz 24).

Er is over de geschiedenis van het Westland en/of het Delfland een overvloed aan interessante literatuur te vinden. Onze bedoeling is het om slechts een eenvoudige schets te geven over het gebied, waarin onze voorouders geleefd hebben en thans nog in groten getale aanwezig zijn. Op deze wijze krijgt de lezer een duidelijker beeld van onze familie en de omgeving, waarin onze voorouders geleefd hebben.

Ook al is het eerste levensteken van onze familie eerst rond 1550 in dit gebied terecht gekomen, toch zal het de lezer zeker interesseren om een algeheel historisch beeld te krijgen van dit gedeelte van Zuid-Holland. Als je een beeld wilt hebben van de leefwijze van je voorouders, zul je ook de geschiedenis van zijn leefomgeving moeten kennen. Je krijgt dan een beter inzicht in het dagelijks leven van onze familie, de gevechten, de strijd, die ze gestreden hebben met de Natuur, waarbij het water in deze laaggelegen landen altijd een ware beproeving is geweest. Paradoxaal genoeg, hebben mensen zich door de eeuwen heen altijd weer aangetrokken gevoeld door deze omgeving. Ook nu zien we dat uitgerekend in het onder de zeespiegel gelegen randstedelijk gebied, de bevolkingsdichtheid het hoogst is van de hele wereld. En de opeenvolgende regeringen is er naar het schijnt alles aangelegen om aan de stijging van deze bevolkingsdichtheid geen einde te maken.

Water is een uitdaging. In het verleden hebben de mensen het water op een eenvoudige, doch efficiënte wijze gebruikt om er hun voedsel uit te halen. Eveneens was het destijds dé manier om je te verplaatsen of om je handel ergens naar toe te brengen. De belangrijkheid van de waterwegen in deze Rijndelta hebben voor een aanzienlijk gedeelte gezorgd voor de toename van de bevolking, alsmede voor de handel in dit gebied. Er was én er is een afweging van belangen. Enerzijds de boven geschetste voordelen van het water en anderzijds het grote nadeel van het gevaar en de angst voor het water. Vooral als het water zich op laat dwepen door dat andere onzichtbare natuurelement: de wind, dan zijn de rapen gaar. De combinatie van deze twee krachten hebben regelmatig voor onverwachte, vaak tragische gebeurtenissen gezorgd, waarbij de mens constant de strijd aan is gegaan om de Natuur te willen beheersen, doch telkenmale, vroeg of laat, weer bakzeil moet halen.

In 1998 hebben we nog kunnen meemaken hoe enkele forse regenbuien voor problemen hebben gezorgd bij de afvoer van het overtollige water in de laaggelegen gebieden. Met alle beheerskennis, die men bezat, was, en is, men toch niet in staat gebleken -al dan niet door bewust te traag ingrijpen- de inwoners van het Delfland met droge voeten te laten zitten. Niet voor niets hebben onze voorouders in het verre verleden, door schade en schande wijs geworden, al de spreuk bedacht: De mens wikt, maar God beschikt!

§ 1a DE PERIODE VOOR HET HOOGHEEMRAADSCHAP

Waar moeten we beginnen met de beschrijving van het ontstaan van dit gebied. Moeten we melden, wanneer de eerste mens hier liep? Dat is moeilijk te achterhalen. Of moeten we melding maken van de vondst van een mammoet op een plaats thans in zee gelegen voor de kust van Hoek van Holland. Het is allemaal belangrijk, het zijn kleine stukjes van

een grote legpuzzle, die verschillende wetenschappers, zoals archeologen en historici, bezighouden om een beeld te krijgen van het totale overzicht van het Westland in de loop der tijden. U zult begrijpen, dat zulks een schier onmogelijke opgave is. Ondanks de vaak interessante, vaak toevallige vondsten, die men doet en die vele malen gevolgd worden door een gericht onderzoek in deze waterrijke omgeving, blijven het slechts heel beperkte en vaak los van elkaar staande fragmenten, die het onbeschreven verleden prijs wil geven aan de onderzoeker. En toch, weten we met al deze kleine stukjes een aardig beeld te krijgen van deze omgeving. Laten we de mammoet vergeten en eens beginnen bij de laatste IJstijd, die zo'n 10.000 jaar geleden afliep. In deze periode wist het ijs overigens onze streken niet te bedekken. De ijsmassa bleef beperkt tot Noord-Europa.

Ter oriëntatie: reeds ver voor deze IJstijd zijn er sporen van menselijk leven gevonden in de omgeving van Veenendaal. We praten dan over een tijd, die 150.000 jaar achter ons ligt. Ons gebied zag er tijdens en na de laatste IJstijd wat grillig uit. Men praat over een toendragebied, waar mensen en mammoeten leefden. Ook rendieren en wilde paarden worden opgenoemd als levende in deze periode. Alles is afhankelijk van de vondsten, die gedaan worden. Eén edelhert in Zwolle zegt niets over de dierenwereld in onze contreien. Wel weten we dat de grens tussen land en zee zo'n 10.000 jaar geleden een correctie heeft ondergaan. Toen de ijstijd langzaam tot zijn einde kwam, had dit gevolgen voor de stijging van de zeespiegel. Engeland kwam los te liggen van de rest van het vasteland. Het water steeg in deze periode zeker 100 meter en het Westland kreeg het water als gevaarlijke buurman. Wanneer we dan zien, dat 4500 jaar geleden door invloed van weer en wind, voorzichtig strandwallen zijn ontstaan en er zich een kustlijn begon af te tekenen, komen we geleidelijk aan in een periode terecht, die ons wat tastbaarder lijkt.

afb. 1 Germaanse stammen tijdens de Romeinse overheersing

WESTLAND

Het is volgend op deze periode -men spreekt van 2300-1900 v Chr.- dat we in de omgeving van Vlaardingen enige vorm van bewoning aantreffen. Opgravingen, moeten ons doen geloven, dat het zelfs om een soort nederzetting ging. De bewoners, waren niet alleen handig in het omgaan met bijl en speer; ze hadden de techniek om hun eten middels deze voorwerpen te bemachtigen reeds geruime tijd eerder ontwikkeld. Ook waren deze bewoners bewijsbaar zover, dat ze in hun huizen gebruik maakten van aardewerk. Deze Vlaardingen-cultuur is een, zo niet dé belangrijkste opgraving geweest in onze regionen, die een voorzichtig beeld geeft van het dagelijks leven van de toenmalige beschaafde mens.

Heel langzaam vormde zich het landschap van het huidige Delfland, waarbij de kustlijn gevormd werd door duinen, die op de strandwallen kwamen te liggen. Deze duinen bestaan nog, al moet men hierbij aantekenen, dat deze oude duinen meer landinwaarts gelegen zijn. Pas in de periode van 800 tot 1100 is een nieuwe duinenrij verschenen, die tussen de oude duinen en de zee is komen te liggen. In Den Haag is het duidelijk te merken als je per fiets over de Van Alkemadeaan naar het Scheveningse strand toegaat. Het is een prachtige weg, die je via de oude duinen over de nieuwe laat voeren. Vooral bij de militaire kazerne is de klim zo groot, dat die je je hele leven bijblijft.

De westgrens van het Delfland wordt dan gevormd door de zee en de duinen, doch daarachter is het nog geruime tijd een geven en nemen, tussen land en zee. De hoger gelegen plekken vlak achter de kust zullen ongetwijfeld het eerst bewoners hebben gekregen. We spreken nu over de periode van 1000 tot 0 voor Christus. De zee had deels vrij entree via de nog in een pril stadium van ontwikkeling verkerende oude duinen, maar ook zuidelijk kwam het water binnen via de Maasmonding. In het begin was iedere vloed merkbaar op het vasteland, doch het water trok zich terug en liet zand en klei achter. Er ontsood een drassig gebied met

vennetjes. Bewoning was voornamelijk mogelijk aan de binnenkant van de duinen. Daar was men droog en enigszins beschermd. In de buurt van de Lozerlaan, tussen Monster en Den Haag zijn belangrijke opgravingen gedaan uit deze tijd. Maar, dat geldt eigenlijk voor dit hele gebied tot aan Monster toe. Landinwaarts was bewoning, tijdelijk of blijvend, alleen mogelijk in de gebieden, die bescherming boden voor het wassende water. Zulks kon een natuurlijke hoogte betreffen, doch later zien we dat de mensen zich zelf gaan verdedigen tegen het water door het bouwen van terpen. Vanuit deze tijd gaan we geleidelijk de periode van de Romeinse overheersing in. Een dubieuze periode in de geschiedschrijving, omdat de immer bekende geciteerde bronnen over het leven van ons volk hier afkomstig zijn van de Romeinse bezetter. Zij namen hun eigen geschiedschrijvers en aardrijkskundigen mee en al gauw kregen onze Germaanse volken de titel van Barbaren toebedeeld. Aanvankelijk had dit Grieks/Latijnse woord de neutrale betekenis van vreemdeling, maar in latere tijden heeft men dit uitgelegd als onbeschaafd en onfatsoenlijk.

Wat hier leefden rond het jaar “0” zullen hoofdzakelijk pioniers geweest zijn, zoals we dat vandaag de dag zouden noemen. Mensen, die op zoek waren naar nieuw land. Nieuwe grond om aan akkerbouw te doen en mogelijk is alles begonnen met de visvangst. Volgens Tacitus en zijn landgenoot Plinius waren het vooral de Friezen, die langs de kust voor enige bewoning zorgden. Terwijl wij heden nog steeds niet uit de discussie zijn of de Friezen al dan niet Germanen waren, beschreven deze lieden onze -alleen per vaartuig toegankelijke- gebieden alsof ze er jaren gebivakkeerd hadden!

Mogelijk was het de stam der Kaninefaten, die hier woonachtig was. In ieder geval stelden de Romeinen ontzaglijk veel prijs op het bezit van dit voor hen koude en mistige gebied. Ze hadden er heel wat oorlogen met de Germanen voor over. Met grote moeite en door een bijna onbeperkte aanvoer van vaak ingelijfde troepen, wisten de overheersers

het gebied tot aan de Oude Rijn te bezetten. Deze belangrijke rivier werd gezien als natuurlijk noordgrens van het Romeinse Rijk. Van Noordwijk tot Zwammerdam en Alphen zijn er interessante opgravingen gedaan van versterkingen, die de Romeinen hier gebouwd hadden tegen de Germaanse invallen. Ook Delfland stond onder Romeins bestuur. We hebben er vermoedelijk enkele waterwegen aan over gehouden. Een stukje “Vliet-kanaal” van 30 km is onder hun bestuur uitgevoerd. U kent het wel de Romein als opzichter en de “barbaren” maar laten graven. Het opgedoekte kanaal lag destijds van Rijswijk zuidwaarts via Wateringen en Kwintsheul naar de Maasmonding. Enkele nederzettingen bij Voorburg (Arendsburg), en Rijswijk gaven de inheemse bevolking de mogelijkheid om wat van hun vis te slijten, waarvoor ze in ruil kraaltjes, aardewerk en wat zilvergeld ontvingen.

Na de Romeinse Tijd

Met de komst van de Germaan Alarik op de Romeinse troon rond het jaar 410 kwam het decadente Romeinse Rijk aan zijn einde. Na meer dan drie eeuwen strijd, en verplaatsing van Germaanse stammen, welke men ook wel de volksverhuizing pleegt te noemen, wist deze quasi-beschaving, die groot was in (het afkijken van) technische snufjes, maar minderwaardig op het gebied van de zeden, normen en waarden, zich niet langer te handhaven. In het Delfland trokken de Romeinen zich reeds in de 3e eeuw terug. Niet alleen het Germaanse verzet was hier de oorzaak van, doch ook hielp de Natuur een handje mee. De zee kwam regelmatig een kijkje nemen in het bewoonde land, wat een lichte ontvolking tot gevolg had. Het angstaanjagende water, zorgde er voor dat het Westland geen prettige woonomgeving meer was. Van de 3e tot de 7e eeuw weet men te vertellen, dat de bevolking tot een minimum was gedaald of zelfs dat deze regionen volledig onbewoonbaar waren vanwege de aanvallen van de zee en het constant blank staan van delen van dit gebied. Eb en vloed hadden vrij spel. Het spreekt vanzelf, dat er

aan waterbeheer nog weinig werd gedaan. Van dammen, dijken, sluizen of anderszins zijn geen sporen gevonden. Deels ook te begrijpen, want de bevolking had zich op deze drassige grond nog amper genesteld. Enige binding met dit pioniersgebied was er nog nauwelijks. Toch zijn er enkele kernen aan te wijzen in het hedendaagse Delfland, waar vrijwel continue bewoning is te traceren. Belangrijk is allereerst het gebied rond Ockenburg, nabij Loosduinen, waar vormen van leven (aardewerk) en het begraven van doden zijn gevonden. Ook Monster, Naaldwijk en Eikenduinen blijken vanouds zeer geliefde woonomgevingen te zijn geweest. De Germanen aanbaden hun Goden in de Natuur. Dat er sprake zou zijn geweest van enkele kerken in het Westland moet betwijfeld worden. De missionaris, Willibrord (658-739), was hier nauwelijks aan de verkonding van het Christelijke geloof toegekomen. Zo er al “kerken” waren, zullen deze gebruikt zijn voor de Germaanse offerdiensten. Het woord kerken staat tussen aanhalingstekens, omdat men bij dit woord denkt aan de grote kerken van tegenwoordig. Doch, we hebben hier eerder te maken gehad met een houten gebouwtje van 4 bij 8 meter in omvang, dat binnen één uur kon verbranden, doch anderzijds kon de kerk ook in een dag weer opgebouwd worden!

Vermeld dient nog te worden, dat het oude Kethel (ten noorden van Schiedam) vroeger de naam Harga droeg en een, naar overlevering, oud heidense plaats was, die bij de overgang naar het Christelijke geloof van naam veranderde in Bethel, later Kethel, hiermede verwijzende naar Genesis 28, waarin melding wordt gemaakt van de steen waarop Jacob lag te dromen, die gewijd werd met olie en omgevormd werd tot een altaarsteen. Dit Bijbelse Bethel had voor de wijding ook een andere naam en heette Luz.

Analoog aan dit verhaal zou het Zuidhollandse Bethel of Kethel zijn naam hebben gekregen na de kerstening van het heidense Harga. Een polder in de buurt dankt trouwens nog steeds zijn naam aan deze offerplaats: de Hargpolder.

In de 7e eeuw komt er een voorzichtige aanwas van de bevolking onder andere doordat de zee zich wat rustiger hield. De bevolking bestond voor een belangrijk deel uit Friezen, die na het heengaan van de Romeinen hun gebieden drastisch hadden uitgebreid. Op een gegeven moment is er zelfs sprake van een groot Friesland, dat zich uitstreckte van Brugge tot aan Denemarken! We schrijven dan over de 7e en het begin van de 8e eeuw, toen de vermaarde Friese Koning Redbad (679-719) aan het bestuur was. Dit grote rijk, waarover we in de Vaderlandse geschiedenisboekjes helaas zo weinig lezen, kreeg behoorlijk te lijden onder ongekend heftige aanvallen van de Franken. Deze oorspronkelijk Germaanse stam was deels met de Romeinen naar het zuiden meegetrokken en had zich bij de Kelten in Gallië op weten te dringen. De Franken, probeerden met alle macht het Romeinse Rijk te herstellen en vonden aan hun zijde de machtswellusteling Karel de Slachter, 742-814 (ook wel vanwege zijn lengte: De Grote genoemd). In een geheime overeenkomst met de nauwelijks nog gestructureerde Roomse Kerk spraken beide af hun macht en invloed uit te breiden. Bij Karel was het om land te doen en de Kerk zorgde voor de geestelijke indoctrinatie, waardoor op deze wijze het door de H. Augustinus zo fel begeerde “Rijk Gods” (Civitas Dei) op aarde wellicht te verwezenlijken viel!

De Delflandse bevolking liet de kerstening gelaten over zich heenkomen. Wanneer het om grote wereldse aangelegenheden gaat, heeft het alledaagse volk weinig in de pap te brokkelen. Het bloedige zwaard van Karel de Slachter kende geen genade. In Verden, in Saksenland had deze onbarmhartige krijgshoofd 4.500 edellieden uitgenodigd om over vrede te komen praten. De onbetrouwbare Karel heeft ze in 782 allemaal omgebracht, waarbij de rivier de Weser rood was van bloed! Koning Redbad en zijn hem opvolgende zoon Aldgiesel II hebben gevochten voor hun grondgebied. Het einde van het verhaal is bekend. De Franken en de Kerk kregen vaste voet aan de grond. Doch, er was wraak gezworen! Bloedverwanten van de Friese koningen, waaronder

Wittekind uit Saksen beloofden een teruggave van hun goederen. Enige tijd later zien we een groot leger Noormannen, de strijd aangaan met het alsmaar groeiende Frankenrijk, maar ook tegen de Roomse Kerk. Deze Noordgermanen kwamen hun broedervolken te hulp en vochten waar ze konden tegen de bezetters van goed en geest. Deze ten onrechte genoemde plundertochten hadden het vooral voorzien op de kerkelijke goederen, voor zover aanwezig. De vermaarde katholieke geschiedschrijver Prof. Dr. R.R. Post maakt dan ook terecht melding van het feit, dat er tot op heden nog veel te gemakkelijk door historici wordt geschreven over “het plunderen en verwoesten van kerken en kloosters”. Het lijkt wel alsof men een propaganda-oorlog aan het voeren is met als doel het zoveel mogelijk bekladden van de Noormannen. Bedenk eens, dat in het toenmalige Nederland slechts twee kloosters aanwezig waren. Eén in Utrecht en één te Susteren (L). De kerken waren niet groot in getal. Hoe het ook zij, de Noormannen kwamen hier om te vechten tegen de Frankische bezetters, die hoe dreigend voor hen, hun rijk alsmaar noordwaarts wilden uitbreiden.

Over het algemeen werd de bevolking met rust gelaten. Het rijke Dorestad (Wijk bij Duurstede), gelegen aan de belangrijkste rivier van de lage landen, de Rijn, werd in 834 bevrijd door de Noormanse legeraanvoerder Rorik. De kerkjes werden geplunderd, want in die tijd golden er andere regels om aan soldij te komen dan heden!

WESTLAND

afb. 2 de lage landen als onderdeel van het Duitse keizerrijk rond het jaar 1000

Langzaamaan naderen we het jaar 1000. De Westlandse bevolking is in kleine gemeenschappen te vinden in de omgeving van het huidige Poeldijk en Naaldwijk. De natuurlijke en veiliggelegen plaatsen blijven de eerst aangewezen plek om te wonen. De bevolking houdt van zijn omgeving en de grond die ze bewerkt. De veengrond, die overal aanwezig is, werd afgegraven en diende als uitstekende brandstof. Er zat een geweldige handel in de bodem, die zorgde dat pioniers als bijen op de honing afkwamen. Of ook wel te vergelijken met goudzoekers, die een goede boterham konden vinden.

Rondom Zoetermeer en Nootdorp zien we enkele plaatsnamen als Wilsveen, Ruveen (het latere Ruijven), Nieuweveen, Hoogeveen en Roeleveen, die duidelijk nog verwijzen naar de rijke bodemschatten, waarmee het land hier begiftigd was.

De grillen van de zee spelen niet langer een overheersende rol in deze periode. Er begint een voorzichtige strijd tegen de zee én er lijkt zelfs een prille vorm van waterbeheersing te ontstaan. Het land, met zijn rijke veengronden, verdient bescherming. Er worden gemeenschappelijke pogingen ondernomen om het tij te keren. De eerste dammen en duikers worden geplaatst en er worden kleine plannen gemaakt om het waterpeil te regelen. Ook zien we dat de eerste dijken worden aangelegd. De gemeenschapszin is overweldigend. De graven van Holland gaven concessies af om veengronden af te graven. Zelf hadden ze ook byzondere aandacht voor de omgeving.

Op een zandplaat in Zuid-Westland was al geruime tijd sprake van een behoorlijke vorm van bewoning. Deze omvangrijke, droogliggende plaat kreeg in 1246 van Graaf Willem II (1227-1256) stadsrechten. De officiële stichting van de stad 's-Gravenzande was hiermede een historisch feit. Of het geven van deze stadsrechten te maken had met het feit, dat de Graaf in 1248 te Aken tot Roomskoning zou worden gekroond, staat buiten kijf. Als uitverkozene voor deze hoge post, was

de Roomskoning verplicht zijn verhoogde aanzien gestalte te geven door in zijn eigen Graafschap enige steden te hebben. Delft kreeg dezelfde rechten eveneens in 1246 Ook het vergroten van de in 1229 reeds genoemde buitenplaats op het gebied van Haagambacht en de reeds begonnen bouw van het Binnenhof, deed Willem II geen slecht figuur slaan onder de overige Duitse regeerders. Want voor alle duidelijkheid, iets wat nog wel eens onder het vloerkleed wordt geveegd, onze landen waren onderdeel van het Duitse Keizerrijk.

We naderen het jaar 1289. De periode van de oprichting van Delfland is aangebroken.

§ 1b DE PERIODE VAN HET HOOGHEEMRAADSCHAP

De eerste keer, dat er in de oude geschriften sprake is van een georganiseerde vorm van het beheren van het water ligt rond het jaar 1281. Aangeduid als “de 7 ambachten” ging het hier om een gebied, dat vermoedelijk de volgende bannen betrof: Hof van Delft, Vrijenban, Pijnacker, Nootdorp, Kethel, ‘t Woud en Hodenpijl. Helemaal zeker is men niet van dit 7-tal, daar er in de archieven geen acte te vinden is die deze plaatsen met naam noemt. Rond het jaar 1290 verschijnt dan een acte, waarin de Heemraden toestemming krijgen om in het ganse Delfland controles en inspecties uit te voeren op de staat van dijken en waterwegen. Het is zeer waarschijnlijk, dat deze Heemraden afkomstig waren uit de bestuurders van “de 7 ambachten”. Het Hoogheemraadschap had Delft als centrum van bestuur en macht. Hier vandaan werden de besluiten genomen om het water te beheersen. Een belangrijk deel van het bestuur werd afgekeken van het enkele jaren eerder opgerichte Rijnland, dat ten noorden van Den Haag gelegen is.

Delfland en Rijnland grenzen aan elkaar op de plaats van de Landschei-

dingsweg, ongeveer op de grens van het huidige Wassenaar en de stad Den Haag. In het westen, was de zee de natuurlijke grens en in het zuiden de Maasdijk, die in de 13e eeuw werd gemaakt. In het oosten lag de grens voorbij Pijnacker. Inmiddels is Berkel en Rodenrijs ook een grensplaats geworden, doch bepaalde bronnen melden, dat deze plaats eerst enkele jaren later na de oprichting losgemaakt is van het naburige Schieland om zich later aan te sluiten bij Delfland. Ten westen van de lijn Den Haag-Delft-Vlaardingen heeft zich dan het "Westland" gevormd. Het Westland dankt zijn naam dus aan het simpele feit, dat ze het westelijke deel vormde van dit Hoogheemraadschap. Het merkwaardige is, dat het oostelijk deel nooit als Oostland of iets dergelijks is aangeduid. Vermoedelijk heeft dit te maken met de weinige interesse, die men aanvankelijk had voor dit gebied. Het was dun bevolkt en vergde minder aandacht dan het Westland met zijn constante overstromingen.

Daar we ons in dit boek willen beperken tot het Westland, omdat daar de vermoedelijk bakermat ligt van onze familie, zullen we de voor ons belangrijkste plaatsen uit dit oude gebied in het kort de revue laten passeren. Let wel: we maken slechts een korte tour de horizon, een schets, om een indruk te geven van de historische rijkdom van dit deel van Holland. Er zullen slechts summier, enkele kenmerkende historische feiten en karakteristieken worden genoemd.

Achtereenvolgens zullen van noord naar zuid de volgende plaatsen worden beschreven: Eikenduinen, Loosduinen, Wateringen, Kwintshul, Poeldijk, Monster, Honselersdijk, Naaldwijk, Schipluiden, 's-Gravenzande, de Lier en Maasland.

EIKENDUINEN

Ofschoon Eikenduinen nou niet direct met het Westland wordt geassocieerd, het is zelfs de vraag of men deze inmiddels Haagse woonwijk, oudtijds gelegen op de grens met Loosduinen, weet te vinden, is deze historische vlek voor onze familie van dusdanig belang dat we hem wat nader dienen te beschouwen.

Opgraveningen in deze buurt hebben duidelijk gemaakt, dat de oudste vormen van bewoning terug gaan tot ver voor de jaartelling. Van wellicht een handelspost in de Romeinse tijd is het in de vroege Middeleeuwen een belangrijke plaats geweest van samenwoning. Gelegen in de duinen (het aantal eiken, zal men kleiner in getal dienen te schatten, dan de plaatsnaam doet vermoeden), had men een gemeenschappelijk centrum tot zijn beschikking, de Mient, en voorts een groot aantal landerijen, al dan niet in eigendom.

Er waren heel wat mensen voor nodig om deze zandgrond te bewerken en te onderhouden. Aanvankelijk werd Eikenduinen bestuurd vanuit Monster. Ook het zieleheil van deze gemeenschap viel onder de Monsterse kerk, ofschoon men vanwege de toename van de bevolking rond 1240 wel een degelijke, stenen kapel had gesticht te Eikenduinen. Deze historische plaats, compleet met kerkhof, gaat in ouderdom verder terug dan Den Haag.

De nederzetting, die genoemd wordt in 1229 vóór de bouw van het Binnenhof kan wellicht voor enig leven in “die Haghe” hebben gezorgd. Doch, Den Haag heeft zich pas een plaats op de landkaart weten te bemachtigen nadat het oog van de Graven van Holland op deze unieke plaats is gevallen en ze hun hof in en rond het Binnehof vestigden.

Eenmaal, in 1247 , gekroond tot Roomskoning van het Duitse Rijk, besloot de nog jonge Graaf Willem II, zijn aanzien te verhogen. Op de plaats van het huidige Den Haag, werd het Binnenhof gebouwd of een reeds eerder op die zeer gunstig gelegen (op een duin en water van de Haagse Beek) bestaand bouwsel uitgebreid. De daarbij gelegen hofkapel werd ook tot ongeveer 1280 vanuit het zeer oude Monster bediend!

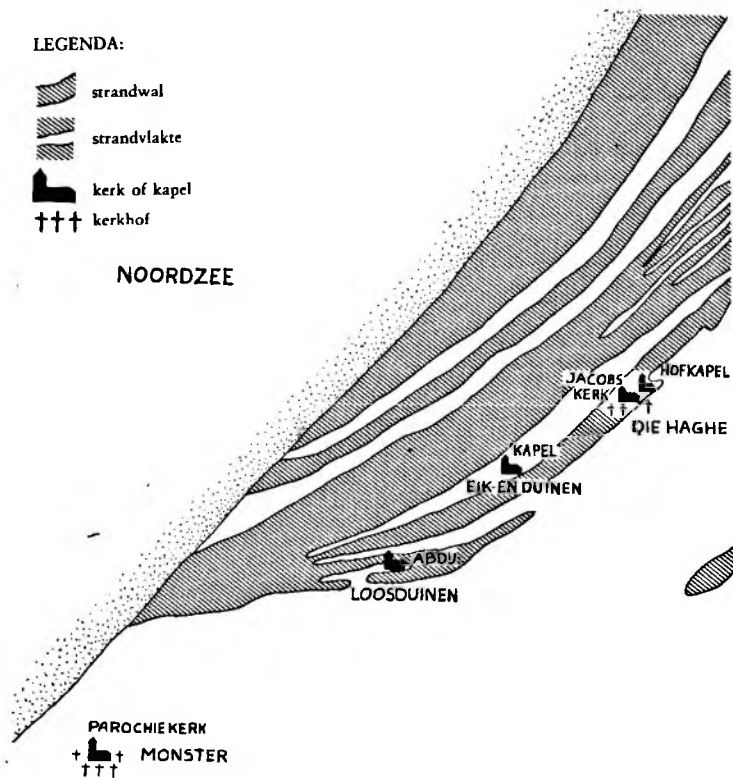
Op de thans nog bestaande begraafplaats, Eikenduinen, (het Père-Lachaise van de Lage Landen), is nog immer een ruïne aanwezig van de daar tot ver na de Reformatie gebruikte kapel, waarbij de byzondere uitstraling van deze oude, historische plaats als Mariabedevaartsoord niet onvermeld mag blijven.

Reeds in 1396 ondernam de vrome Gravin Margaretha van Holland een pelgrimstocht naar Eikenduinen, waar ze een donatie gaf. Na haar hebben ook andere hoogheden deze plaats geruime tijd geëerd en bezocht. Evenals vele, vele gewone burgers.

Ofschoon op verzoek van de protestantse Staten van Holland de kapel eind 1590 deels wordt vernield, bleven de gelovigen komen. Eerst, wanneer er hoge boeten en lijfstraffen worden uitgedeeld aan een ieder die nog "Paepsche stoutigheden" bedrijft, wagen de Katholieken het niet langer hier naar toe te trekken.

Overigens is Eikenduinen voor onze familiegeschiedenis van bijzonder belangrijke waarde, daar rond het jaar 1600, Thonis Danielsz, de zoon van onze stamvader, in dit gebied gewoond en gewerkt heeft. Over zijn gereconstrueerde leven is in een van de volgende hoofdstukken uitgebreid geschreven.

WESTLAND

afb. 3 Eikenduinen en omgeving rond 1280

LOOSDUINEN

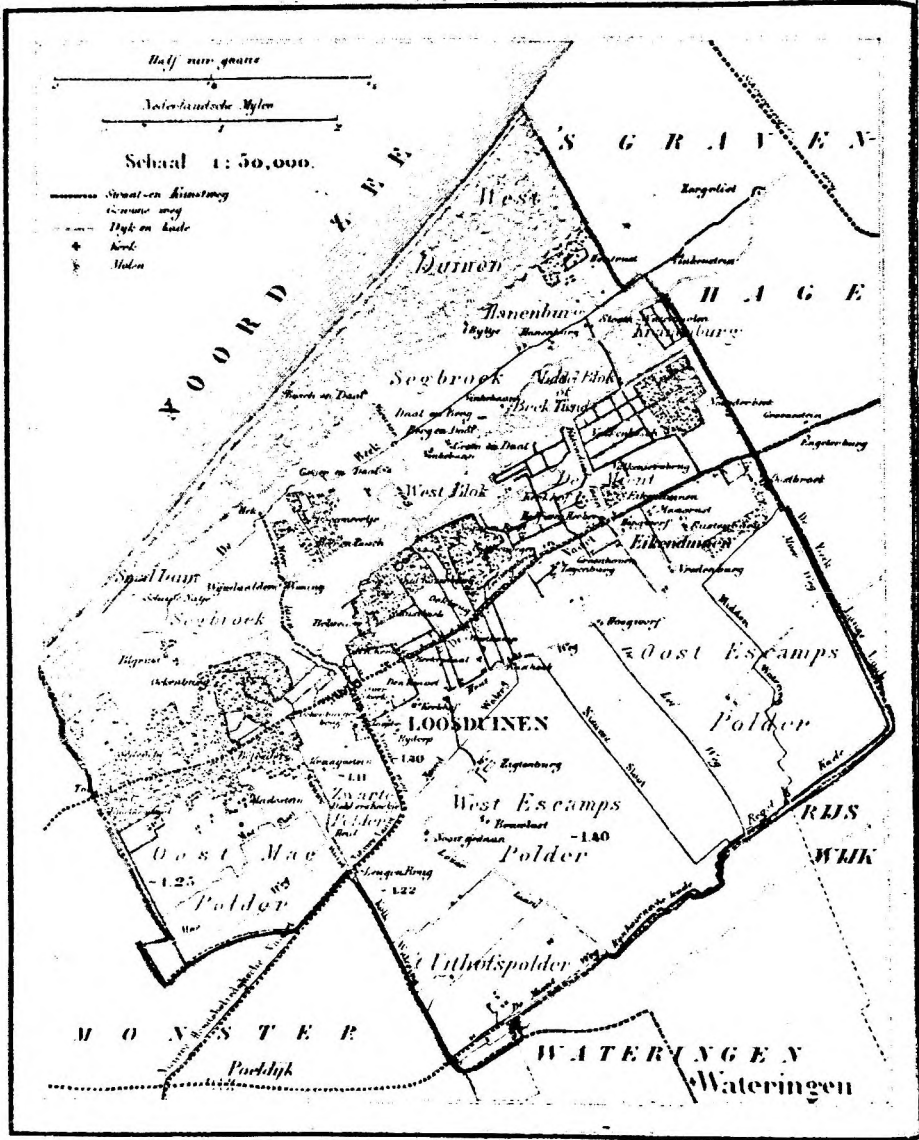
De eerste vermelding van deze plaats, dateert uit 1230 toen Graaf Floris IV een klooster stichtte te Losdun. Het ontstaan van dit klooster blies de bestaande nederzetting nieuw leven in. Vermoedelijk heeft voor het nieuwe klooster met zijn abdijkerk een kleiner kapelletje gestaan, te vergelijken met dat van Eikenduinen

Over de verklaring van de naam zijn de meningen verdeeld. Mag de lettergreep “duinen” duidelijk zijn, veel geschrijf is er over de eerste lettergreep “Loos”. We zullen hier alle varianten in schrijfwijze van dit woord achterwege laten en ons beperken tot de meest voor de hand liggende betekenis. We praten dan over het oeroude woord “loo” in de betekenis van een bosrijke plek of eenvoudiger: een begroeide plek op een zanderige grond. Het woord wordt ook in verband gebracht met de eik. De relatie met het naburige **Eikenduinen** is gemakkelijk te bevatten. Maar in breder perspectief is bekend, dat een groot deel van de kuststrook een woudachtig gebied geweest is. Ook het Haagse Bos is daar een onderdeel van en ook de bouw van het jachtslot, het thans nog bestaande Binnenhof, stond dus op een uitstekende bosrijke plaats voor de aristocratische hobby bij uitstek: het jagen.

Met de komst van dit vrouwenklooster ontwikkelde Loosduinen zich verder tot een agrarische gemeente, die alsmaar meer mensen wist aan te trekken. Vanuit de wijde omgeving kwamen lieden zaken doen met het klooster. Het klooster ontving de nodige inkomsten uit het vele hectaren omvattende gebied met zijn landerijen, welke in pacht werden gegeven.

Na de Reformatie is het klooster afgebroken. De kerk daarentegen ging in 1580 over in protestantse handen en is tot op de dag van vandaag

WESTLAND

afb. 4 een zelfstandig groot-Loosduinen anno 1903

nog in gebruik. In de 16e eeuw wordt onze voorvader Daniel Dirksz genoemd als één van de kerkmeesters.

Het zuidelijke deel van Loosduinen lag bestuurlijk in handen van de prinsen van Oranje-Nassau. Het vormde met Monster, Poeldijk en Ter Heijde een hoge heerlijkheid. De andere helft van Loosduinen viel toe aan het ambacht Den Haag.

Na diverse grenscorrecties en na zelfs nog een dikke honderd jaar zelfstandig te zijn geweest, viel in 1923 het doek voor deze historische plaats. Op 1 juni van dat jaar werd Loosduinen in zijn geheel bij Den Haag ingelijfd. Ofschoon de grenzen nog geruime tijd herkenbaar bleven, is in de laatste jaren van de 20e eeuw door de oprukkende smaakloze nieuwbouw, steeds meer sprake van een overloop en zijn de grenzen helemaal vervaagd.

In 1874 telde Loosduinen 2365 inwoners, waarvan een kleine meerderheid van 1258 behorende tot de Nederlands-Hervormd gemeente.

WATERINGEN

Bij de verklaring van deze plaatsnaam, hoeven we niet verder te zoeken dan het meest voor de hand liggende. We hebben hier te maken met een van de talrijke afwateringen of weteringen, die het Westland rond die tijd bezat. Voor het eerst wordt Wateringen genoemd in 1261; in de afgelopen 7 eeuwen heeft het zijn naam nauwelijks zien veranderen. Er is alleen op het einde een “n” bijgekomen. Eertijds werd de plaatsnaam geschreven als “Wateringe” en later Wateringhen (1494).

In de 13e eeuw is langs één van de vele weteringen sprake van een Huis te Wateringen. Vermoedelijk heeft zich rondom dit huis wat

bedrijvigheid gevormd, waardoor het begin van een gehucht gevormd werd. De adellijke familie Van Wateringen ontleende zijn naam aan deze plaats. Enkele generatiënlang is deze familie als Heren van der Wateringhe actief bezig geweest met het plaatselijke bestuur. De familie stierf in mannelijk lijn uit met Aalbrecht, Heer van de Wateringhe, die in 1387 is overleden. Vervolgens kwam dit gebied in handen van de families Van Egmond en vervolgens van Van Naaldwijk.

Wateringen is de plaats, waar enkele in dit boek genoemde Van der Helmen hun woonstede hebben gehad. In de volgende hoofdstukken komen we daar nader op terug. Het is duidelijk dat Wateringen om deze reden onze bijzondere aandacht heeft.

Ofschoon er over deze plaats erg veel en uitgebreid te vertellen valt, wat buiten het kader van dit boek valt, kunnen we er wellicht een boeiend aspect uithalen, te weten: de religie.

De Wateringse bevolking is na de Reformatie in grote mate het Katholieke geloof trouw gebleven. En sterker nog de Beeldenstorm van einde 16e eeuw is aan Wateringen voorbij gegaan. Natuurlijk, ontkwam de bevolking van deze hoge Heerlijkheid niet aan de twisten, die er bestonden en ontstonden met de Protestanten uit het begin van de 17e eeuw. Doch, zowel opmerkelijk als onverklaarbaar is de trouw aan Rome, die voor de inwoners zware gevolgen had.

We denken in het bijzonder aan het sluiten van de Katholieke kerken. Men was aangewezen op schuilkerken, waarbij vanaf de straatzijde geen uiterlijk vertoon zichtbaar mocht zijn. Ook waren vrijwel alle bestuurlijke ambten voor Katholieken verboden. Trouwens deze sancties zouden ons tolerante (?) land tot maar liefst halverwege de 19e eeuw verdeeld houden! Pas dan wordt de bisschoppelijke hiërarchie weer toegelaten en hersteld!

De Wateringse pastoor Albertus van Schoonhoven was minder standvastig in de leer. Hij ging in 1572 over naar de Hervormde kerk, waar hij op de kansel stond voor de weinige Protestanten. Het overgaan van de geestelijke leider tot het nieuwe geloof, deed in de meeste plaatsen de hele parochie daartoe overgaan. Het is des te opmerkelijker, dat dit te Wateringen niet geschiedde; slechts een handjevol dorpingen bleef Schoonhoven trouw. De veruit grootste meerderheid had geen behoefte aan de nieuwe leer, die Schoonhoven verkondigde en ging voor de dopen en de H. Sacramenten naar de schuilkerken te Den Haag. Een eigen pastoor hadden de Katholieken immers niet meer.

Wel waren er vanaf 1650 regelmatig, diverse rondtrekkende geestelijken in het geheim aanwezig te Wateringen. Ze kwamen om de gemeenschap te dienen, dopen te verrichten, huwelijken te sluiten, het H. Oliesel te geven en vanzelfsprekend om hen te sterken in het geloof.

In 1874 telde Wateringen 1736 inwoners, waarvan 1442 Katholieken. De overigen waren lid van één der Protestantse Kerken. Opmerkelijk is tevens de aanwezigheid van 6 joden te noemen.

KWINTSHEUL

Heul heeft in de oudheid de betekenis gehad van brug en heuvel. De eerste vermelding van de plaatsnaam Kwintsheul, dateert uit 1639, wanneer de plaats als Quintsheul geschreven wordt. De naam is mogelijk te verklaren als de Heul over de Quintes watering, een water dat reeds in 1284 wordt genoemd.

Mag Kwintsheul thans bestuurlijk geheel onder Wateringen vallen, dat is in het verleden wel anders geweest. Kwintsheul was namelijk verdeeld over Monster en Wateringen. Het noordelijke gedeelte, dat de

WESTLAND

meeste inwoners telde, behoorde tot Monster. Het zuidelijke deel behoorde in de vorige eeuw tot Wateringen.

In deze vriendelijke omgeving vinden we ook enkele Van der Helmen terug. In het begin van de 17e eeuw woonden in deze contreien Arie Herbertsz van der Helm met zijn vrouw Marietje van Gorcum. De uit dit huwelijk voorgekomen kinderen werden voor het merendeel geboren te “Quintsheul onder Wateringen” en vervolgens R.K. gedoopt te Wateringen bij een van de rondtrekkende geestelijken. In een der volgende hoofdstukken kunnen we uitgebreid lezen over deze Arie Herbertsz van der Helm, die zijn levenlang in de omgeving van Kwintsheul en Wateringen is blijven wonen.

POELDIJK

Poeldijk maakte eens deel uit van de Hoge Heerlijkheid van de Prins van Oranje-Nassau, welke behalve dit gehucht ook Monster, Ter Heijde en een deel van Loosduinen omvatte. De ouderdom van de plaats gaat zo'n 7 eeuwen terug. Tussen de jaren 1280 en 1287 is er diverse malen reeds geschreven over “Poeldiic”, laten in 1294 wordt dat Poeldijc en zo is de naam vrijwel onveranderd tot in de huidige tijd tot ons gekomen. Poel moeten we zien in de betekenis van poel of waterplas. Overigens hebben de Westlanders het altijd over “Poellik”.

Opvallend is dat de meeste plaatsen in het Westland in de 13e eeuw voor het eerst genoemd worden en naar het lijkt tot ontwikkeling kwamen. Maar laten we ons hierbij niet vergissen. Het zou ook best eens zo kunnen zijn, dat er voor die tijd ook al wat bestond, doch dat er door gebrek aan bronnenmateriaal niets over bekend is. En een ieder kan begrijpen, dat er over de 13e eeuw minder geschreven historisch

materiaal voorhanden is, dan over de 17e of 18e eeuw.

Toen in 1284 Diederik van Wassenaar vier morgen land, wat gelegen was in Poeldijk, aan het klooster van Rijnsburg schonk, bestond dit Poeldijk dus reeds. In welke omvang en hoelang, laat zich niet beantwoorden. We moeten daarbij toch rekening houden met de grillen van de Natuur, die een overdadige bevolkingsgroei niet toestond. Wel wordt er reeds in 1198 melding gemaakt van “die Puol”.

Poeldijk is door de eeuwen heen een gehucht geweest. De gelovigen maakten vermoedelijk gebruik van een kapelletje, dat reeds in de 13e eeuw vermeld wordt. Priesters en later dominees zagen weinig heil in dit gehucht. Er waren te weinig mensen. Voor schuilkerken was men aangewezen op plaatsen buiten deze vlek. Ook de beroemde pastoor Verburch, had geen eigen altaarsteen in Poeldijk.

In dit thans nog Rooms-katholieke bolwerk werd reeds in begin 1700 met man en macht geprobeerd een eigen kerkje te stichten. In 1713 werd er een kerkje gebouwd zonder toestemming van de overheid. Toen de Protestanten bezwaar tegen de concurrent aantekende bij de Staten van Holland, werd het kerkbestuur gedwongen het kerkje voor mei 1714 weer te vernietigen. In 1721 werd er overigens wel met toestemming een kerkje gebouwd.

MONSTER

De ouderdom van deze plaats is niet met zekerheid vast te stellen. Wel zeker is dat we hier ver voor het jaar 1000, wellicht reeds in de 8e eeuw te maken hebben met een nederzetting met de naam Masamuthon. Zoals de naam al suggereert, betreft het hier een plaats, die gelegen is aan of vlakbij de monding van de Maas. Inderdaad: de Rijn- en

Maasdelta lag een stukje noorderlijker dan thans het geval is. De (thans: oude) Rijn stroomde bij Leiden de zee in en de Maas ten zuiden van 's-Gravenzande. Een plaats als Hoek van Holland bestond niet. Alles was daar water.

Niet ver van deze maasmonding zal de nederzetting Masamuda zijn ontstaan, dat mogelijk rond 860 is overgegaan in handen van de Kerk van Utrecht. Op deze plek -of in ieder geval niet ver hier vandaan- werd op dit kerkelijke landgoed werd een kerkje gesticht, (monasterium betekent klooster en in dit geval meer in de betekenis van kloosterbezit) dat vermoedelijk zijn naam heeft gegeven aan het huidige Monster. Via Monasterio, zoals het genoemd werd in de 13e eeuw, en Munstere in de 14e eeuw is de huidige vorm ontstaan.

Ook plaatsen als München, het Westfaalse Münster en de stadsstaat Monaco zijn afleidingen van het Latijnse woord Monasterium.

Zoals bij alle plaatsen, waarover we hier schijven, zullen we ook bij het oude Monster niet te lang stil kunnen staan. We zullen vermelden, dat Jan van Polanen dit gebied van zijn vader in gebruik kreeg. Vader Philips van Duivenvoorde kreeg het goed in 1295 in leen van de Hollandse graaf Floris V.

De kerkelijke organisatie is van hoge ouderdom. De parochie is ouder dan die van 's-Gravenzande of Den Haag. We hebben eerder gelezen, dat ook Loosduinen en Eikenduinen vanuit Monster bediend werden. Ongetwijfeld heeft deze hoge ouderdom te maken met de oorsprong van deze plaats en de relatie met zijn kerkelijke heren.

Monster telde in 1474 reeds 80 huizen; in 1514 was dit aantal ruim 3 maal zo groot. En in 1874 telde de bevolking 3631 zielen, waarvan er 1989 katholiek waren.

TER HEIJDE

Wie over Monster schrijft, schrijft ook in een adem over Ter Heijde en ook nog in diezelfde adem over de Noordzee, waar zo'n groot deel van deze plaats aan opgeofferd is. De strijd, die in dit zeedorp gestreden is met het water, lijkt het beroerdest te zijn van alle Westlandse plaatsen.

Vernoemd naar een zijrivier van de Maas, moet dit plaatsje al van een hoge ouderdom zijn. Qua grootte weten we dat het aantal huizen in 1494 was afgenomen van 350 naar 120! Op de een of andere reden was het verblijf in Ter Heijde minder aantrekkelijk geworden. De zee heeft het dorp meerdere malen geteisterd. Naar men aanneemt is ruwweg geschat 2/3 van het oude Ter Heijde in de golven verdwenen. Vanaf de Middeleeuwen is de kuststrook bij deze plaats zeker 300 meter landinwaarts verlegd.

De bevolking bestond net zoals te Scheveningen hoofdzakelijk uit vissers. Via een smal zandweggetje bestond er een verbinding met het nabijgelegen Monster. De gemeenschap was geheel op zichzelf aangewezen, ofschoon ze kerkelijk tot Monster behoorde en er in het verre verleden een kapelletje heeft gestaan.

Zoals vele vissersplaatsen aan de Nederlandse kust is Ter Heijde tijdens de Reformatie overgegaan naar het nieuwe geloof. Het duurde echter nog tot 1663 eer ze een eigen predikant kregen en de bevolking van Ter Heijde niet langer aangewezen was op de oude kerk van Monster. Ofschoon men vroeger gewoon was grote afstanden te lopen voor de zondagse kerkgang, maar ook voor familiebezoek e.d. moet het toch een opluchting geweest zijn niet meer in de andere gemeenschap naar de kerk hoeven te gaan. Een zekere rivaliteit tussen Monster en het kleinere Ter Heijde zorgde voor een haast vijandige houding van de bevolking van beide plaatsen. Overigens kreeg Ter Heijde een dominee

in 1663, doch de kerk zal eerst in 1668 verschijnen.

HONSELERSDIJK

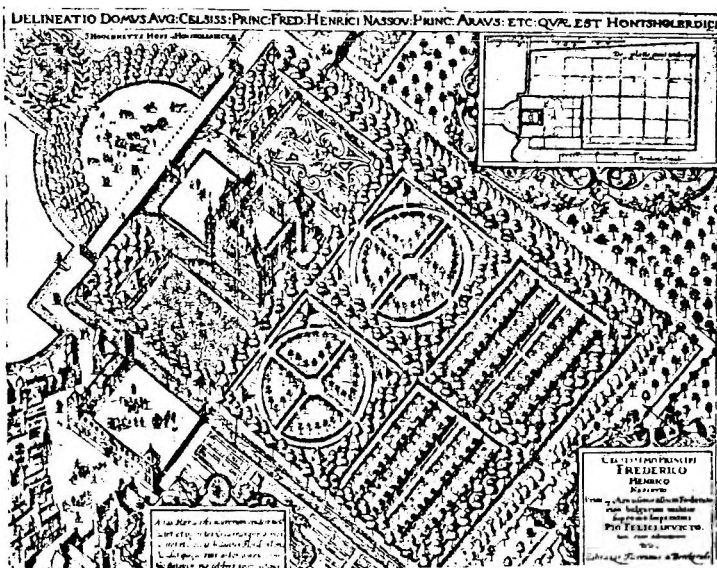
Karakteristiek voor Honselersdijk is de aanwezigheid van het nog deels bestaande voormalige Oranjebezit “het Huis te Honselaarsdijk”.

De plaatsnaam wordt voor het eerst genoemd rond het jaar 1280, wanneer er gesproken wordt over Hontsolerdike en Honselerdike. Drie eeuwen later spreekt men in 1573 van Hontselaerdyck. Het laatste deel van deze plaatsnaam lijkt duidelijk. Doch het woord dijk is voor meerdere uitleg vatbaar. Behalve als dam bestaat het woord dijk ook in de betekenis van een poel of moeras. Overigens wordt de plaats zonder achtervoegsel al in de 10e eeuw aangeduid als Holtsole en was toen in het bezit van de kerk van Utrecht..

De oorsprong van het Huis Honselaarsdijk gaat ver terug in het verleden. In ieder geval wordt de adellijke heer Hendrik van Voorne in 1257 genoemd als bezitter van het kasteel, die het beleent aan Hugo van Naaldwijk. In 1261 krijgen de Van Naaldwijks het gehele bezit in eigendom, inclusief vele stukken land. Deze vooraanstaande familie had vele bezittingen en geruime tijd bleef dit kasteel er ook deel van uitmaken. Totdat via vererving de goederen in handen kwamen van een ander aanzienlijk geslacht de Van Aremberts. Het moet voor het jaar 1561 in het bezit zijn geweest van de graaf van Aremburg, tevens stadhouder van Friesland. Daar deze ongelukkige graaf de Spaanse zijde had gekozen tijdens de zgn 80-jarige oorlog, verloor hij al zijn bezittingen aan de Staten van Holland. Toen zijn familie de bezittingen in 1609 rechtsgeldig weer in handen kreeg, was er weinig animo meer voor het oord. Voor f360.000,- werden de heerlijkheden Naaldwijk,

Wateringen en Honselersdijk aangekocht door de Oranjelg Frederik Hendrik. Kosten noch moeite werden door hem gespaard om van dit gebouw een schitterend geheel te maken, waarbij de tuinen veel aandacht kregen.

Vervolgens kwam het slot middels vererving in handen van lieden, die er minder belangstelling voor hadden en het zelfs verwaarloosden. Restauratie kostte een flinke som geld en dat was niet altijd aanwezig voor dit slot. Na onder de Franse bezetting een militaire school te zijn geweest, kwam het Huis in 1813 weer in handen van de Oranjes. Het pand moet er toen reeds zo verwaarloosd hebben uitgezien, dat er niets anders over bleef dan het te slopen. Een klein deel van de gebouwen, het zgn Nederhof, is blijven bestaan en laat nog heden een kleine indruk achter van het schitterende, unieke monumentale gebouw, dat eens eeuwenlang deze plaats gesierd heeft.

afb. 5 Honselersdijk

NAALDWIJK

Eén van de belangrijkste plaatsen, zoniet de belangrijkste van het huidige Westland, mag Naaldwijk wel genoemd worden. Ook historisch gezien, mag deze plaats terugzien op een roemrijk verleden. Diverse adellijke geslachten hebben zich hier opgehouden en de scepter gezwaaid.

In het jaar 1156 verschijnt een Unarch van Naaldwijk ten tonele. Een wellicht merkwaardige naam, zoals die middels oude geschriften aan onze tijd is overgeleverd. De naam, Germaans van origine, schijnt overigens niet anders te betekenen dan Hendrik.

Deze Unarch zal mogelijk bepaalde banden hebben gehad met Naaldwijk, ofschoon daarover niet zoveel met zekerheid te vermelden is. Van Unarch is inmiddels achterhaald, dat hij één dochter had. Deze erfdochter huwde met een telg uit het vooraanstaande geslacht van Voorne te weten Dirk, die we regelmatig zien in het einde van de 12e eeuw. Deze Dirk van Voorne had drie zonen, waarvan er een Bartholomeus genaamd, de stamvader is geworden van het vernieuwde geslacht van de Van Naaldwijks. Dit is gebeurd rond het jaar 1200. De familie bleef door vererving negen generaties lang eigenaar van dit gebied. Totdat Wilhelmina van Naaldwijk, gehuwd met Jan van Montfoort, als laatste vrouw van het geslacht kwam te overlijden in 1506. De nieuwe eigenaar werd Karel van Aremberg.

Over het historische Naaldwijk valt overigens ontzettend veel te schrijven. Over oude herbergen, het oude raadhuis met zijn schitterende wapen op de voorgevel, het onderwijs, het kerkelijk leven, het bestuur en vele andere zaken. Hierover kunnen we onmogelijk schrijven binnen het kader van dit boek. We hebben in dit geval voor een stukje historie gekozen en hebben helaas o.a. de oude kerk achterwege moeten laten.

SCHIPLUIDEN

Bij het noemen van deze plaats staat in onderhavig stuk de burcht Kenenburg centraal, waar nog een kleine ruïne van is overgebleven. Dit historische deel van het Westland trekt nog immer de aandacht van vele geïnteresseerden in de oudheid. Het moet een oeroud slot zijn geweest, dat reeds in 1393 is verwoest, doch enkele tientallen jaren later weer is opgebouwd. Aan deze nieuwbouw kan de naam van Philips van Dorp verbonden worden. Naar men aanneemt is het slot in 1572 uit voorzorg door de Delftenaren vernietigd, omdat men bang was dat de Spanjaarden vanuit deze stevige vesting hun stad zouden belegeren.

Wellicht viel de schade mee en kon dit gebouw in 25 jaar tijd worden herbouwd. In 1600 stond het kasteel er weer in volle luister bij. Het werd door diverse geslachten bewoond. Behalve de Van Dorps is onder andere ook de familie Van Egmond de gelukkige bezitter geweest.

Het machtig kasteel Kenenburg was vernoemd naar het water de Keen waarbij het gelegen was. Dat brengt ons trouwens bij een ander water uit die omgeving, waar men de herkomst van Schipluiden in kan terugvinden.

Schipluiden is een oeroude nederzetting, die reeds in de 10e eeuw wordt genoemd. Het laatste deel van het woord heeft niets met lieden of luiden te maken. Doch is een verbasterde vorm van lede of lee, zoals we in het Westland ook Westerlee hebben. Lee moeten we dan ook zien in de betekenis van waterloop of wetering. De plaatsnaam zou verklaard kunnen worden als een watering diep genoeg om door schepen bevaarbaar te zijn. Van Sciplede, via Scipliede is het verder verbasterd tot Schipluiden

'S-GRAVENZANDE

Kenmerkend voor deze plaats is niet zozeer de ouderdom, want het is vaak maar toevallig of er in het verleden ergens iets opgetekend is over een plaats en nog belangrijker of zo'n notitie bewaard is gebleven, wat de ouderdom officieel kan aantonen.

Nee, bij 's-Gravenzande zullen we de ouderdom niet centraal stellen, doch karakteristiek voor deze plaats is dat we van een heuse stad mogen spreken. Ten tijde van de glorieperiode van de Graven van Holland, toen Willem II was gekozen tot Roomskoning, werd aan de droogliggende zandplaats, waarop zich reeds een behoorlijke nederzetting had gevormd, in 1246 stadsrechten verleend. Daarmee is deze plaats de enige echte stad van het Westland. Het vlakbij gelegen Delft kreeg ook in dat zelfde jaar zijn stadsrechten.

De uitverkiezing tot stad heeft alles te maken met de belangrijke functie die Willem II bekleedde als Roomskoning van het Duitse Rijk. Hij werd hiervoor te Aken gekroond. Maar ook zal de omvang en de gunstige ligging van de zandplaat een niet onbelangrijke rol hebben gespeeld. Voor de eerste keer werd de plaats als zodanig aangeduid in 1200. Doch het betreft hier een schenking van 40 morgen land, gelegen op het land van 's-Gravenzande (Harena comitis). Duidelijk mag hieruit blijken, dat de plaats dus toen reeds bestond. Hoelang, dan wel? Ja, daarvoor zijn we nu juist afhankelijk van het toeval of er een geschreven bron al dan niet bestaat en/of bewaard is gebleven. We hebben hier aan de kop reeds over geschreven. Zo zit de geschiedschrijving nu eenmaal in elkaar.

Naar de bronnen ons willen doen geloven, is het verlenen van de stadsrechten geschied op aandringen van de moeder van de Roomskoning, gravin Machteld, die woonachtig was te 's-Gravenzande. Ook de Van der Helmen, die in dit boek genoemd worden, hebben

familieleden gehad, die in het verleden regelmatig in deze plaats vertoefd hebben. Dezen woonden zowel in de stad 's-Gravenzande als op het omliggende platteland van Zandambacht.

afb. 6 wapen van 's-Gravenzande

DE LIER

Het moet gezegd worden, dat de Van der Helmen, zo nu is gebleken, weinig van doen hebben gehad met of in de plaats De Lier. Daarbij dient aangetekend te worden, dat het aantal nog aanwezige archieven minimaal is in vergelijking bijvoorbeeld tot Monster.

De Lier is oud, zeer oud. Naar het schijnt wordt de plaatsnaam al genoemd in 985. Reeds dan wordt er al gesproken over Lyera en later Liore, waarmee ongetwijfeld bedoeld zal zijn een lee, ook wel een waterloop of wetering genoemd. Mogelijk is langs deze wetering dan een nederzetting ontstaan. We moeten in deze buurt ook letten op plaatsnamen als Ooster- en Westerlee en Schipluiden (zie hiervoor). Ook daar hebben we te maken met dezelfde uitgang, die mogelijk teruggaat op de waterstroom Lyera, waarin de vermaarde Prof. Dr Jan de Vries het Germaanse woord voor licht in denkt terug te vinden. Het riviertje krijgt dan de betekenis van “helder water”.

De Lier, historisch gezien, ongetwijfeld een zeer interessant oud gehucht, is geruime tijd voor de buitenwereld onbetekenend geweest. Het inwonertal was niet erg hoog. Doch, een zware stevige kerk met een 10 meter uit het lood staande toren, geeft nog iets van het aanzien van het verleden weer. “De Lierse Dom”, die overigens in 1572 door de bliksem is vernield, werd een kleine honderd jaar later, in 1659 pas wederom in gebruik genomen. De weinige financiële middelen, die door een relatief kleine bevolking moest worden opgebracht, zullen daar ongetwijfeld de oorzaak van zijn geweest. Pas toen men toestemming kreeg om de belastingen, die geheven werden op bieren en wijnen te bestemmen voor deze plaatselijk zaak, werd de financiële positie voor de monumentale Lierse Dom wat gunstiger. De fundamenten van de oude kerk, gaan terug tot ver voor 1400.

MAASLAND

Met deze plaats besluiten we onze korte omgang door het westelijk deel van het Hoogheemraadschap Delfland. Wellicht bent U het historische kleine plaatsje “t Woud vergeten of Westerlee, doch we hebben eerder gesteld, dat onze rondreis slechts diende om een globale indruk te krijgen van het land, waar onze voorouders verbleven hebben. Nu is Maasland een plaats, waar de Van der Helmen, nauwelijks verblijf hielden. Mogelijk zijn ze er geweest. Mogelijk hebben ze eens zaken gedaan met de Maaslandse bevolking, doch hiervan is nauwelijks iets terug te vinden.

Het oeroude Maasland wordt reeds genoemd in 985 als Masalanda. We weten uit het verleden, dat de Maas daar gestroomd heeft, die vlakbij Monster de Maasmonding, gehad heeft en daar met het zoute water van de Noordzee in aanraking kwam.

Rond vaarwegen, was het gunstig om je te vestigen en zo is in deze omgeving heel wat historisch materiaal uit de bodem gehaald, die veel over de ouderdom van het Westland heeft kunnen vertellen. Een kleine mate van handel deed Maasland een zekere welvaart genieten, doch alles beperkt en naar maatstaven van die tijd. Ook de plaats van de kerk speelde in het Maasland van de vorige eeuwen een belangrijke rol in de samenleving. In het verlengde hiervan kan ook de invloed van de Duitse Orde genoemd worden, die veel landerijen in deze contreien heeft bezeten. De later Roomskoning Graaf Willem II schonk in 1241 het patronaatsrecht over de Maaslandse kerk aan deze Orde. Het vermoeden bestaat dat de ridders van deze Duitse Orde, die zekere kerkelijk en geestelijke idealen nastreefden, aan de wieg stonden van de bouw van de oude kerk van Maasland.

In 1945 is deze historische kerk door uitgelaten en deels dronken feestvierders -vanwege het aflopen van de oorlog- in brand gestoken.

2 KARAKTERISTIEK BIJ DEZE FAMILIE

In dit magische jaar 2000 presenteren we het eerste deel van deze grote familie Van der Helm. Deze familie zal behandeld worden in vier delen, waarbij in dit eerste deel onze familie beschreven wordt vanuit haar beginperiode: de eerste helft van de 16e eeuw tot aan circa 1800.

Deze boeiende familie begint als een klein boompje, dat bijna net als de familie Van Oranje, constant met uitsterven bedreigd wordt. Het is in de eerste generatiën een moeilijk overleven van de familie. Pas in de laatste periode van de 18e eeuw, raakt de boom in volle bloei en begint zodanige vormen aan te nemen, dat we de nazaten na circa 1800 hebben verdeeld over de volgende drie delen, die in 2001, 2002 en 2003 zullen verschijnen.

Je zou de periode van vóór 1800 als de stam kunnen beschouwen, daarna volgt als het ware de kruin. De stam is degelijk en solide. We hebben die behoorlijk uitgebreid kunnen onderzoeken en heel wat informatie over deze eerste voorouders gevonden. Voorouders die van 1500 tot 1800 onze familiestam vormden en waarvan uitgebreide documentatie gevonden is, zoals uit dit boek moge blijken.

De familie leeft hoofdzakelijk op het platteland. Als ze al in steden wonen dan spreken we over kleine plaatsen als 's-Gravensande, dat weliswaar stadsrechten heeft gehad doch welke van relatief weinig invloed is geweest door de eeuwen heen. Onze familie van vóór 1800 is hoofdzakelijk te vinden in het gebied van het Westland. We vinden ze daar in diverse beroepen, doch voornamelijk beroepen in de agrarische sector. Een plattelandsfamilie is duidelijk anders van structuur dan een stadse familie. De geborgenheid van het platteland was door de eeuwen heen al meer gewaarborgd dan de vrijheid van de stad. Stadslucht maakt vrij, is een bekend gezegde. Doch de prijs die daarvoor

betaald moet worden, de vaak eenzame strijd om het bestaan moet zeker ook vermeld worden. Stadse families geven ook een duidelijker onderscheid tussen rijk en arm. Je hebt de heersende klasse en de klasse waarover geheersd wordt. De laatste telt veel arbeiders of gewone lieden, die een goed stiel geleerd hebben, welke vaak van vader op zoon werd doorgegeven. In het verleden kwam men niet gauw hogerop. Zulks deed zich voor bij hoge uitzondering.

Op het platteland is het leven minder scherp in kasten onder te verdelen. Je had enkele notabelen, zoals pastoor, dominee, schout en daarbij hield het bijna al op. De macht zat duidelijk bij een klein aantal herkenbare lieden. Tevens had je wel enkele grootgrondbezitters. Doch, ook hiervoor kwam je weer gauw bij de kerk en de kloosters terecht. In onze omgeving bijvoorbeeld zijn de koplopers het klooster van Loosduinen en ook Rijnsburg en Leeuwenhorst, dat te Noordwijkerhout gevestigd was.

Voor het gebied van Monster en Monsterambacht is een oud landboek bewaard gebleven uit 1378, waarin de eigenaren en hun stukken land nauwkeurig staan weergegeven alsmede de afgrenzingen van hun eigendommen. De bovengenoemde abdijen komen er niet slecht vanaf. In 1378 hebben ze een kwart van de totale landerijen in hun bezit, hetgeen neerkwam op een kleine 700 morgen. (Klooster van Loosduinen 326 morgen, Rijnsburg 215 en Leeuwenhorst 139 morgen). En dat zijn alleen maar cijfers van landerijen in Monster(ambacht). Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat dergelijke grote stukken land elders ook in handen van de clerus waren.

In onze familie waren enkele leden met een paar kleine bestuurlijke functies bekleed; schepenen moet hierbij als de hoogste post worden gezien. Voor de rest was de aanvankelijk zeer kleine familie nauwelijks actief met het dagelijkse, bestuurlijke gebeuren van die tijd. Men lijkt genoeg van doen te hebben met zijn eigen land. Terecht ook, want er

zitten enkele grote boeren of bouwmannen tussen onze voorouders.

Het is, zoals eerder beschreven, aanvankelijk een kleine familie, die natuurlijk ook minder geboede bouwmannen kende. Gewone eenvoudige boerenlieden met een stukje grond, waarop zovelen in de afgelopen jaren hun brood hebben weten te verdienen. Soms een paar schapen erbij voor de wolproductie en een koe of een geit als huisleverancier van de melk. Enkele van onze rechtstreekse voorouders hebben echter nogal eens succesvol geboerd! Ze genoten een haast onverklaarbaar groot aanzien door hun uitgebreide hoeveelheid aan bezittingen. Eén daarvan is Daniel Dirksz, die in hoofdstuk 5 (blz. 71) wordt behandeld. Ook zijn zoon Thonis Danielsz behoort tot de aanzienlijken van onze voorouders. Een latere nazaat van Daniel Dirksz, die overigens als laatste in dit boek behandeld zal worden, Arie Adriaansz van der Helm (1716-1794) is ook niet onverdienstelijk gestorven.

Religie...

Ofschoon de familie heden overwegend Rooms-Katholiek is, is dat in de periode, die we in dit boek behandelen niet altijd vanzelfsprekend geweest. Door de eeuwen heen zie je dat er op basis van een zeker opportunisme gekozen wordt voor het geloof, dat het meeste opbrengt. Per plaats of dorp verschilt dan nogal. De ene keer is de katholieke club winstgevend en de andere keer de protestanten. We zullen niet ingaan op de Reformatie en zijn voorgeschiedenis, hoe interessant ook. Doch, we durven wel vast te stellen, dat het twisten over het geloof en zijn richtlijnen, eerder een kwestie is geweest van de intelligentia, waaronder de theologen een prominente plaats bezaten, dan van de ledenmaten aan de basis: het gewone volk Gods. Zij hadden minder moeite met de regeltjes en keken gemakkelijker naar wat voor hen het meest profijtelijk was. Zeker, leverde het protestantisme de meeste voordelen op. Bestuurlijk functies konden (tot in de late 19e eeuw!) niet door Katholieken worden vervuld. Doch, het verlaten van het Katholieke

geloof had op het platteland stellig meer van doen met de rol van de pastoor of schout dan met de ideeën van het volk. Ging de pastoor over naar de nieuwe leer dan volgde de kudde voor het meren-deel ook. Was de baas van een Heerlijkheid overgegaan naar de nieuwe religie, dan volgde het volk ook. U weet wel, “wiens brood men eet, diens woord men spreekt!”. In dit geval, dient het nog letterlijk te worden genomen ook!

Daniel Dirksz is al gauw tot de nieuwe beweging overgegaan. Bij zijn kinderen is het minder duidelijk.

Er heerste aan het einde van de 16e eeuw grote verwarring. De grote vernielingen, die werden aangericht bij het ontmantelen van kerken door hun altaren te ontheiligen en hun beelden kapot te slaan had alles van doen met een volk dat (door enkele volksmenners) in opstand was gekomen en dat zijn woede moest koelen op iets tastbaars. Dat deze vernielingen plaatsvonden tijdens de zgn 80-jarige oorlog (1568-1648) is niet te verwonderen. De strijd om de macht van het volk was begonnen. Wie het geluk had en op de kansel stond kon het volk bespelen. Er waren geen kranten noch radio: de plaats van de kerk was qua communicatie *de* plek om nieuwtjes te vernemen.

De Spaanse koning, Philips II (1527-1598), was katholiek. De jonge Willem van Oranje-Nassau (1533-1584) aanvankelijk ook, doch wilde hij de gunst van het volk winnen, dan moest hij zich afzetten tegen de Koning en dus het nieuwe geloof aannemen, zodat hij vanaf de kansel het volk kon bewerken.

Ons kleine aantal familieleden, dat leefde in de drie eeuwen tussen 1500 en 1800 had weinig problemen met het soort geloof. Typische Westlandse plaatsen als Wateringen en Kwintsheul waren katholiek en zijn dat na de Reformatie ook voor het merendeel gebleven. Familieleden, die in die plaatsen woonden bleven katholiek of werden dat wanneer ze van elders kwamen.

WESTLAND

Toevalligerwijs is bij deze familie Van der Helm de aanhangers van de nieuwe leer snel uitgestorven. Dit heeft geen abnormale oorzaak, doch heeft alles te maken gehad met het krijgen van vrouwelijke nazaten bij enkele protestanten of het ongehuwd of kinderloos overlijden. Op compleet natuurlijke wijze is deze lijn dus vroegtijdig uitgestorven.

DE STAMBOOM

3 DE OUDSTE VOORVADER DIRK DE ONBEKENDE

Eén van de belangrijkste vragen, die de samensteller, maar ook de lezers en lezeressen van dit boek zich hebben afgevraagd is ongetwijfeld: waar komen onze voorouders vandaan? Waar is het concrete begin van onze familie te vinden en hoe heette die eerste man en vrouw? Is het een belangrijke man geweest, wat deed hij voor de kost, wat weten we van zijn vrouw en zijn kinderen en gaat U maar verder. U kunt zelf op deze wijze ook nog een aantal vragen toevoegen aan de bovenste. Het houdt ons allemaal bezig. Met deze hoeveelheid vragen voor ogen zijn we aan het speuren geslagen. We hebben in archieven, bibliotheken en musea gezocht en deels antwoorden gevonden. Doch, eenmaal moet je vaststellen: nu moeten we accepteren, dat we niet verder kunnen, omdat het bronnenmateriaal te beperkt is. Dit stadium bereikt hebbende, mogen we nu openbaren, dat onze oudste voorvader luisterde naar de voornaam Dirk. Daar we zijn achternaam niet kennen, doch deze beslist nog geen Van der Helm heette, zullen we hem "de Onbekende" noemen.

Hij dankt zijn bijnaam aan het weinige dat we van hem weten. Alleen zijn voornaam Dirk staat met zekerheid vast.

Voorts weten we uit een oude en -uit historisch oogpunt gezien- zeer belangrijke acte uit 1589¹ de namen van zijn zes kinderen namelijk Daniel, Jan, Cornelis, Pieter, Jacob en nog een dochter vermoedelijke luisterende naar de naam Marietje.

Wat we totnutoe niet weten is de naam van zijn vrouw en of er meerdere vrouwen waren, want het is helemaal niet vanzelfsprekend, dat hij deze

¹ RA Monster 109 d.d. 12.12.1589. ARA te 's-Gravenhage

kinderen allemaal bij dezelfde vrouw gekregen heeft. Ook is het aantal van zes kinderen niet met zekerheid vast te stellen: er kunnen er nog wel meer zijn geweest, waarvan we geen gegevens bezitten. Zoals het in de 16e eeuw en eerder, steeds moeilijker wordt om wetenswaardige gegevens te halen uit het schaarse relevante archiefmateriaal van die tijd.

Van zoon Daniel weten we met zekerheid te stellen dat hij in 1536 of 1537 geboren is. We weten niet of hij de oudste of de jongste van dit zestal is geweest. Met deze onzekerheden in het achterhoofd, willen we voor de geschiedschrijving de fictieve geboortedatum van Dirk de Onbekende plaatsen in het jaar 1500. Een symbolisch jaar, nu 500 jaar geleden, waar echter geen enkele zekerheid aan ontleend kan worden. Dirk zal dat bij de geboorte van zijn zoon Daniel 36 of 37 zijn geweest. Wellicht aan de oude kant? Maar als hij nou de jongste is geweest óf een nakomertje óf afkomstig is uit een tweede of wellicht derde huwelijk. Het zijn allemaal zaken waarover we slechts kunnen speculeren.

De acte van 1589...

Zonder meer een belangrijke ontdekking deden we een 6-tal jaren geleden op het Rijksarchief te 's-Gravenhage. Wat aanvankelijk een gewone zaterdag-op-het-archief, zoals alle andere leek te worden, bleek in de loop van de dag een andere wending te krijgen. Tussen de papieren van het rechterlijke archief van Monster bleek een voor het ontstaan van onze familie zéér belangrijke acte te zijn gevonden. Het betrof een acte opgemaakt voor de schepenen van het Ambacht Monster, waar de weduwe van Daniel Dirksz verscheen. Over de kinderen van de overleden Daniel Dirksz worden tot voogden aangesteld "Jan Dirksz, Pieter ende Cornelis Dirkszonen, woonende tot Stompick, oomens ende voochden van de vijer naegelaten wees-

Handwritten header text at the top of the page, including a date: "Coblen den 27 de 1589".

1. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
2. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
3. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
4. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
5. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
6. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
7. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
8. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
9. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
10. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
11. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
12. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
13. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
14. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
15. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
16. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
17. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
18. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
19. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
20. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
21. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
22. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
23. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
24. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
25. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
26. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
27. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
28. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
29. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -
30. 1589 huyde (compensat) van den Dingen -

Handwritten note: "Antonie van der Helm"

afb 7 acte van 12 december 1589

kinderen. Alle kinderen ende erffgenaemen vande voors. Daniel Dircksz za[liger]”. In deze acte worden dus enkele namen van omen genoemd. Omen van moederskant zijn in dit geval uitgesloten, gezien haar patroniem. Ook aangetrouwde omen lijken ons niet waarschijnlijk voor een voogdijschap. In een acte uit 1608², wordt ontegenzeggelijk gesproken over Jan Dirksz uit Stompwijk als bloedvoogd (dus niet aangetrouwd!) van een kind van de overleden Daniel Dirksz.

We komen tot de conclusie te maken te hebben met enkele broers van Daniel Dirksz. Een belangrijke vondst, die behalve uit deze namen ook bestaat uit de woonplaats van deze omen: Stompwijk!

afb. 8 Kerk van Voorburg met omgeving, 1606

² RA Wateringen 29 d.d. 18.6.1608, ARA te 's-Gravenhage

Reeds in het jaar 1588³ geeft de weeskamer een oordeel over de weeskinderen van de overleden Daniel Dirksz. Er zijn dan nog vier onmondige kinderen, die onder voogdij geplaatst moeten worden. Wederom wordt melding gemaakt van Jan, Pieter en Cornelis Dirksz als voogden.

Kijk eens aan.... zouden onze voorouders wellicht uit Stompwijk komen? Vaststaat dat er in 1589 drie omen te Stompwijk wonen: Jan, Pieter en Cornelis. Een behoorlijk aantal. Wat deden ze daar? Lag te Stompwijk soms hun bakermat en was Daniel Dirksz vanuit deze plaats naar het Westland getrokken? Dit is een zeer grote mogelijkheid. We hebben Stompwijk aan een nader diepgaand onderzoek onderworpen. We hebben getracht onze Dirk de Onbekende daar te vinden en mogelijk zijn voorzaten. Onze aandacht richtte zich eerst op de 10e penningboeken van 1544⁴, 1553⁵, 1556⁶ en 1563⁷, waarin de landbezitters van Stompwijk vanuit die jaren te vinden zijn. Dit onderzoek bracht de aantrekkelijke vondst met zich mee, dat te Stompwijk de naam Daniel relatief veel voorkwam. Méér dan te Loosduinen of Monster. We zien o.a. families als Van Rijn en Sterre, waarbij deze voornaam in gebruik is. We lijken hiermee op het goede spoor te zitten, hetgeen nog eens versterkt werd door de vondst van Dirk Danielsz in de 10e penningboeken van 1553. Daar heette hij afkomstig te zijn van Weipoort in Zoeterwoude en had hij 2 morgen land. In de 10e penningboeken van Zoeterwoude bleek Dirk reeds in 1543 te worden vermeld met 12 morgen grond en daarop een woning. Hij blijft tot het laatst van de serie 10e penningboeken, te Zoeterwoude

³WK Monster 14 d.d. 1.11.1588. ARA te 's-Gravenhage

⁴Staten van Holland 514, 10e penning Stompwijk. ARA te 's-Gravenhage

⁵Staten van Holland 798, 10e penning Stompwijk. ARA te 's-Gravenhage

⁶Staten van Holland 1118, 10e penning Stompwijk, ARA te 's-Gravenhage

⁷Staten van Holland 1446, 10e penning Stompwijk, ARA te 's-Gravenhage

woonachtig.

Even leek het erop dat we in deze Dirk Danielsz de Dirk de Onbekende konden zien. Het betrekkelijk zeldzame gebruik van de naam Daniel bracht ons al in die richting en nu die voorkwam in combinatie met Dirk deed ons sterk vermoeden hier te maken te hebben met de vader van Daniel Dirksz die dan Dirk Danielsz zou heten in plaats van Dirk de Onbekende. Zou het katholieke Weipoort de oergrond zijn van onze familie?

Stompwijk behoorde tot het einde van de 16e eeuw tot de heerlijkheid Zoeterwoude. Dirk Danielsz had er in 1553 land en in 1589 wordt naar Stompwijk verwezen omdat daar enkele broers van Daniel Dirksz zouden zitten. De puzzle leek niet moeilijk; de stukjes pasten allemaal prima in elkaar. We hadden in Dirk Danielsz de vader te zien van Daniel Dirksz anders gezegd Dirk de Onbekende had een naam gekregen: hij was Dirk Danielsz. Maar,... toen ging het mis.

Nog een Daniel Dirksz...

We zochten verder om de bovengenoemde conclusie met nadere feiten de staven. De bronnen van Zoeterwoude uit de laat 16e eeuw werden systematisch en grondig onderzocht en leverden enkele merkwaardige zaken op.

De Dirk Danielsz, die te Zoeterwoude woonde, blijkt op 25 september 1578⁸ nog in leven te zijn, wanneer hij genoemd wordt als vader van Adriaan Dirksz. Vóór 4 april 1580⁹ is de vrouw van Dirk Danielsz overleden, wanneer Cornelis Gerritsz te Rijswijk gehuwd met Marietje Dirks aan Adriaan Dirksz Danielsz, zijn zwager

⁸RA Zoeterwoude 44 f. 15, ARA te 's-Gravenhage thans overgebracht naar GA Leiden

⁹RA Zoeterwoude 44 f. 108v, ARA te 's-Gravenhage thans raadpleegbaar op GA Leiden

verkoopt zijn deel in het ouderlijk huis met 21 morgen land waarvan 3 morgen gelegen te Benthuizen.

Dirk Danielsz blijkt zes kinderen te hebben, waaronder één genaamd Daniel, die aan het Wilsveen woonde. Andere kinderen waren: Marietje, Annetje, Machtelt, Neeltje en Adriaan. Dat zijn dus andere namen dan die we in de historische acte van 1589 zijn tegengekomen. De hier genoemde Daniel Dirksz is getrouwd met Sietje Pieters en overleden tussen 1624¹⁰ en 1629¹¹. Onze Daniel Dirksz is reeds in de eeuw daarvoor overleden, zodat we hier dus met twee verschillende mensen te maken hebben. Hieruit kan dan ook geconcludeerd worden dat Dirk Danielsz uit de 10e penningboeken van Stompwijk en Zoeterwoude nooit onze voorouder kan zijn. Hij is dus beslist niet te vereenzelvigen met Dirk de Onbekende!

We hebben met Dirk de Onbekende voorlopig dus genoeg te nemen als vader van onze stamboom. Zijn geboortegrond is mogelijk de omgeving van Stompwijk, doch het Westland dient ook niet te worden uitgesloten. Zelfs is het mogelijk dat onze voorvader uit een ander dan deze twee gebieden komt, dat zou dan zijn in het kader van “twee honden vechten om een been en de derde loopt er mee heen”. Het geeft gewoon aan, dat we voorzichtig moeten zijn met de kleine dingen, die we weten, waaruit we niet te gemakkelijk conclusies mogen trekken.

We willen nog wijzen op de zéér belangrijke band, die er bestaat tussen de omgeving van Stompwijk en het Westland. Deze wordt deels veroorzaakt door de bezittingen, die het Klooster van Loosduinen heeft te Nieuwveen.

De contreien van Stompwijk, Nieuwveen, Nootdorp en Wilsveen

¹⁰ RA Stompwijk 104 d.d. 28.4.1624. ARA te 's-Gravenhage

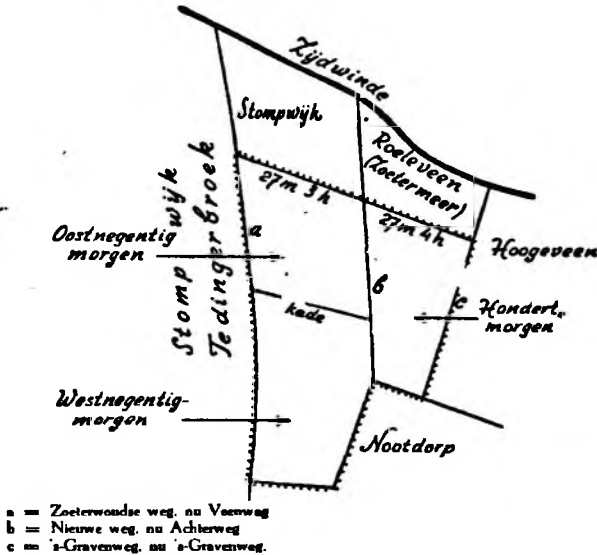
¹¹ RA Stompwijk 6 8.3.1629. ARA te 's-Gravenhage

WESTLAND

vormden een groot veenrijk gebied, dat de wijde omgeving van brandstof wist te bedienen. Verveners, slagturvers, allemaal beroepen die te vinden zijn in het Stompwijk van de late middeleeuwen. Ook in de gebieden van het klooster waren deze lieden aan het werk. Het gewonnen veen moest vervoerd worden naar het klooster te Loosduinen, zodat we een duidelijke verkeersstroom zien tussen deze gebieden.

Het is niet ondenkbeeldig, dat onze voorouders bij deze handel betrokken zijn geweest en dat hier een oorzaak ligt van de verdeling in de verschillende verblijfplaatsen. De ene zoon ging weg en de andere bleef. Dit gebeurde ook met andere families.

Het vele malen voorkomen van de -wat uitzonderlijke- naam Daniel doet de plaats Stompwijk voordelig uitkomen. Zelfs het enkele malen aanwezig zijn van de uitzonderlijke combinatie Daniel Dirksz te Stompwijk blijft ons uitermate boeien.

afb. 9 Nieuwveen

In een merkwaardige acte uit 1593¹² wordt melding gemaakt van de uitkoop van de weduwe van Dirk Danielsz. Bij deze uitkoop wordt tevens de naam genoemd van Pieter Dirksz de Droge wonende te Wateringen en gehuwd met Marietje Cornelis (nagelaten kind van Cornelis Jansz Coppel of Cappel). Om welke weduwe gaat het hier? Dit in relatie met Pieter Dirksz, in wie we een broer moeten zien van onze Daniel Dirksz. Om de weduwe van de Zoeterwoudse Dirk Danielsz kan het hier niet gaan. Zij was voor april 1580 reeds overleden.

Als de belangrijkste feiten, die vóór Stompwijk pleiten als bakermat, zien we:

- 1) het aanwezig zijn van drie kinderen van Dirk de Onbekende: Jan, Cornelis en Pieter, die in 1589 worden genoemd als bloedvoogden en omen over de kinderen van Daniel Dirksz
- 2) het voorkomen van de uitzonderlijke naam Daniel.
- 3) de relaties die er bestaan tussen Stompwijk en het Westland, zoals omschreven in de acte betreffende de uitkoop van de weduwe van Dirk Danielsz met haar vermoedelijke familie te Wateringen.

¹²RA Stompwijk 1, d.d. 10.6.1593. ARA te 's-Gravenhage

Kinderen van Dirk de Onbekende (geb. 1500)

1. Jan Dirksz (ovl na 1608)	blz	61
2. Cornelisz Dirksz (ovl na 1589)	blz	63
3. Pieter Dirksz (ovl na 1594)	blz	64
4. Jacob Dirksz (ovl na 1565)	blz	65
5. Marietje Dirksdr (ovl na 1562)	blz	67
6. Daniel Dirksz (1536-1588)	blz	71

4 KINDEREN VAN DIRK DE ONBEKENDE

Van de zes kinderen, die ons bekend zijn van de stamvader Dirk de Onbekende zullen we Daniel Dirksz van wie we een zéér uitgebreide levensbeschrijving hebben in de hierna volgende paragraaf uitvoerig behandelen. De overige vijf kinderen zullen in deze paragraaf behandeld worden.

We beginnen deze beschrijving met het vaststellen van het feit, dat we behalve van Daniel Dirksz, van de overige kinderen geen geboortejaar of plaats hebben. Het bespreken van de levenswandel van deze kinderen is dus naar willekeurige volgorde en niet van eerstgeborene naar laatstgeborene.

Jan Dirksz...

Het feit, dat we niets weten over de volgorde van de geboorte der kinderen van Dirk de Onbekende brengt met zich mee, dat het naamvernoemings-systeem geen houvast biedt. In het verleden was het de gewoonte om de eerstgeborene naar de vader of moeder van vaderskant te vernoemen. Is Daniel Dirksz de eerstgeborene, dan zou hij vernoemd zijn naar zijn opa Daniel. Is Jan de eerst geboren dan zou zijn opa Jan heten en zo kunnen we het rijtje afgaan. Biedt de naam Daniel nog een stukje exclusiviteit anders is dat met de naam Jan en ook de combinatie Jan Dirksz geeft ons bij het vinden van familieverbanden te weinig houvast: er zijn eenvoudigweg teveel Jan Dirkszen te Stompwijk en omgeving om met enige mate van zekerheid te kunnen vorderen, dat het om de onze gaat.

Jammer, want wanneer we in het oudste slag turfboek van Stompwijk¹³ kijken, welke de periode van 1604 tot 1611 beslaat komen we heel wat Jan Dirkszen tegen, die concessies kregen om op een stukje grond turf te steken. We komen o.a. tegen Jan Dirksz **Jansen**, Jan Dirksz **Cock**, Jan Dirks **Hans**, Jan Dirksz **Koenen**. Een schier onmogelijke taak om hieruit een verantwoorde keuze te maken voor de ons bedoelde Jan Dirksz. De blik op de bevolking middels het slag turfboek is voor diverse namen zeer hulpzaam, doch wanneer je met een veel voorkomende naam te maken hebt, moet je meer achtergrondinformatie hebben. In iedere regio vinden we namen die typisch gebonden zijn aan die omgeving. Zo vinden we de naam Jeroen opvallend veel terug te Noordwijk, hetgeen verklaard kan worden doordat Jeroen de patroonheilige is van die plaats. Te Stompwijk komen we namen als Barthout, Reijn, Garrebrand en Bonefaas meer dan gemiddeld tegen. Ook de naam Daniel mag hierbij gerekend worden.

In het slag turfboek wordt ons veel informatie gegeven over de bevolking van Stompwijk. We krijgen een beeld van de mensen, die een stukje grond pachtten en we lezen ook wie hun burens zijn. Om een voorbeeld te noemen op pagina 225v staat genoemd Jan **Dirksz** (Dirksz is later veranderd in Cornelisz) heeft ½ hond grond in plaats van jonge Jan **Pietersz** met als burens Oost: Gerrit **Willemsz** West: Harper **Pietersz** Zuid: Huijbrecht **Cornelisz** Noord: Gerrit **Willemsz** als borg wordt genoemd Cornelis Dirksz **Boyen**.

Jan Dirksz wordt in de historische acte uit 1589 genoemd als oom en voogd over de minderjarige kinderen van de overleden Daniel Dirksz. We komen voorts te weten dat hij dan woonachtig is te Stompwijk samen met zijn broers Cornelis en Pieter.. Een eerder aangehaalde acte uit 1608 laat ons weten, dat hij geen voogd

¹³ Slag turfboek 70. GA te Leidschendam, volgens bewerking schrijver dezes

maar zelfs bloedvoogd is, hetgeen inhoudt dat hij niet aangetrouwd is, doch dat hij als oom met zijn minderjarige neef middels bloedbanden is verbonden. In 1608 is Jan Dirksz nog woonachtig te Stompwijk, waar hij vermoedelijk ook overleden is. We hebben geen aanwijzingen dat hij op oudere leeftijd nog is verhuisd.

Cornelis Dirksz...

Over het leven van Cornelis is ongeveer evenveel met zekerheid te melden als over het leven van zijn broer Jan. De historische acte uit 1589 is de enige basis voor het bestaan van de duidelijke familierelatie tussen de broers, Cornelis, Jan en Pieter, te Stompwijk. En tevens het enige levensteken, waaruit volgt dat Cornelis dus overleden is na 1589.

Het zoeken naar een Cornelis Dirksz in de archieven van Stompwijk is ook in dit geval een ondoenlijke zaak. Er zijn teveel lieden, die naar die naam luisteren. Ze kunnen best wel de persoon zijn, die we zoeken.

Doch wat te doen met een verklaring uit 1609¹⁴ van [een] “Cornelis Dirksz wonende te Stompwijk, oud 60 jaar”. Wanneer er geen relatie gelegd wordt met andere familieleden zijn deze acten weinig bruikbaar. Het eerder genoemde slagturfboek 1604-1611 geeft ook weinig bemoeiding ofschoon we er diverse kandidaten voor ons in tegenkomen: Cornelis Dirksz **Clerk**, Cornelis Dirks **Dielofs**, Cornelis Dirks **Huij-gensz Claaszz** en Cornelis Dirks **Koenen**. Uit de laatste komt overigens één van de families **Van Paridon** voort.

Het is niet verantwoord uit deze mensen een keuze te maken voor onze Cornelis Dirksz.

¹⁴RA Stompwijk 59, d.d. 3.2.1609. ARA te 's-Gravenhage

Pieter Dirksz...

Hier hebben we te maken met de derde te Stompwijk wonende broer, die volgens de historische acte van 1589 als oom en voogd wordt genoemd over de weeskinderen van zijn overleden broer Daniel Dirksz. Zoals we hiervoor al gezien hebben, zijn deze broers nog zonder familienaam. Ze heten ook nog geen Van der Helm. Deze naam zal pas later door een nazaat van Daniel Dirksz worden gebruikt.

N.B. Het is vrijwel zeker dat er familieleden van ons bestaan, die van Dirk de Onbekende afstammen, doch die *niet* luisteren naar de familienaam Van der Helm.

Zo is het heel goed mogelijk, dat Pieter **Dirksz** als achternaam **Droog** heeft. In het Rechterlijk Archief van Stompwijk vinden we een acte uit 1593 betreffende de weduwe van Dirk **Danielsz**.

Pieter Dirksz de **Droge** wonende te Wateringen getrouwd met Marietje Cornelisse, nagelaten dochter van Cornelis Jansz **Coppel** verkoopt aan de broers Jan en Cornelis Corneliszonen **Coppel**, een gelijk part van het land in de Tedingerbroek te Stompwijk. Nazaten van Pieter Dirksz **Droge** zijn te vinden in het Westland onder de naam Droge en ook weleens **Kuivenhove**.

In 1625¹⁵zien we Dirk Pietersz **Droge** te Wateringen gehuwd met Aagje Cornelisse. In de acte worden vrijwel alle broers en zussen van haar genoemd als erfgenamen van haar broer Gerrit **Cornelisz**, die in zijn leven woonachtig was te Wateringen.

¹⁵RA Wateringen 30 d.d. 3.5.1625. ARA te 's-Gravenhage

We hebben de sterke overtuiging dat er van deze drie te Stompwijk woonachtige broers, er diverse zijn geweest, die voor een talrijk nageslacht hebben gezorgd. Helaas hebben we nog niets met zekerheid gevonden, ofschoon er (juni 2000) enkele sporen leiden naar de familie **Clover** of **Klaver** te Stompwijk.

Dit intensieve uitzoek- en speurwerk zal in de toekomst worden afgerond of in ieder geval worden voortgezet. Toeval is hierbij een allesbepalende factor.

Jacob Dirksz...

De vierde telg van Dirk de Onbekende, die we hier gaan behandelen, wijkt wat zijn verleden betreft iets af van zijn voorgangers. Onze Jacob Dirksz is namelijk niet te Stompwijk te vinden en wordt daar ook nergens genoemd. Het vermoeden, dat hij daar nimmer gewoond zal hebben is behoorlijk groot. Hij en broer Daniel konden het stellig goed met elkaar vinden. Ze zijn op de een of andere manier tezamen in het Westland terecht gekomen. Wie van de twee de stimulator was óf wie het oudste was is niet meer te achterhalen. Beiden zijn meer ten zuiden van Den Haag -in het Delfland- actief geweest dan in het ten noorden ervan gelegen Rijnland.

In 1565¹⁶ wordt hij genoemd als broer van Daniel Dirksz en is dan waard in “de Cat” te Monster, welke hij in 1563 had aangekocht¹⁷. Deze herberg was het tweede huis vanaf De Vergulde Valck, welke gelegen was op de hoek van de Molenstraat en het Kerkplein¹⁸.

¹⁶RA Monster 108. d.d. 25.3.1565, ARA te 's-Gravenhage

¹⁷RA Monster 108c. d.d. 2.11.1563. ARA te 's-Gravenhage/ Met dank aan Dhr G.L. van Eendenburg tot Koudekerk a/d Rijn

¹⁸Met dank aan dhr G.L.. van Eendenburg tot Koudekerk a/d Rijn

De kroeg, die Jacob in 1563 aankocht, staat in 1558 al bekend als drankgelegenheid. Vermoedelijk werd hij in deze periode gepacht. Na Jacobs verkoop van “Inde Cat” wordt de nieuwe eigenaar tevens schuitvoerder en komt de naam “Inde Cat” niet meer voor.

Jacob zal dan nog niet oud zijn, we schatten hem op zo’n 30 jaar. Wat het beroep van waard voor hem precies inhield, is niet helemaal duidelijk, vooral omdat hij al spoedig dat jaar¹⁹ genoemd wordt in een aankoopacte van een woning, compleet met een huis, barg en geboomte alsmede 13 morgen geestland gelegen in het ambacht van Monster, ten noorden van de korenmolen. Zijn burens zijn onder andere broer Daniel Dirksz aan de westzijde en ten zuiden de Rijnweg. Tussen 1604 en 1606 is de woning verdwenen²⁰.

Bij de aankoop van dit stuk onroerend goed heeft Jacob een financiële regeling getroffen met zijn zwager Aam **Arends** uit Ter Heijde, die overigens de verkoper was van dit onroerend goed. Er wordt een bedrag genoemd van 23 Vlaamse ponden, die hij hem schuldig zou zijn.

Het leven van Jacob Dirksz is voor ons merkwaardig verlopen, omdat hij zo weinig in de oude bronnen te vinden is. Het reconstrueren van zijn jeugd en zijn verdere leven, laat ons slechts raden. Hoe lang hij waard is geweest én hoe hij aan dit baantje kwam, zijn mogelijk nog zaken die eens boven water zullen komen. Ook op een vraag: “Waarom hij van waard, bouwman is geworden.”, tastten we nog in het duister. Slechts enig giswerk is mogelijk. Wellicht was zijn beroep van waard van tijdelijke aard en moeten we het zien als een zoekende uiting in zijn jeugd?

¹⁹RA Monster 108, d.d. 13.5.1565, ARA te 's-Gravenhage

²⁰Vriendelijke mededeling dhr G. van Eedenburg

Ook een mogelijkheid is, dat zijn ons nog onbekende huwelijkspartner er wat mee te maken heeft gehad. We moeten hierbij aantekenen, dat we van Jacob geen enkele spoor van een huwelijk hebben gevonden. Geen testament of iets anders dat kan duiden op een levenspartner. De kans op nageslacht is dan ook gering.

Zijn laatste levensteken vernemen we in 1566²¹, wanneer hij aan de zijde van zijn broer Daniel Dirksz in een adem wordt genoemd. Hij verkoopt dan de herberg om zich volledig op het boerenbedrijf te richten. Helaas, verdwijnt Jacob nu uit ons beeld. In de archieven kunnen we hem niet meer vinden.

Voorzichtig mogen we uit bovenstaande afleiden dat de broers Daniel en Jacob nogal eens met elkaar optrokken. Zakelijk wisten ze elkaar zeker te vinden. Had dat te maken met het feit, dat de andere broers in Stompwijk verbleven en hij op deze broer min of meer aangewezen was? Dit vermoeden lijkt gerechtvaardigd.

In tegenstrijd lijkt dan wel het ongenoemd laten van Jacob Dirksz als voogd in de historische acte van december 1589. Waarom wist Daniel toen zijn broers in Stompwijk wel te vinden en liet hij zijn broer Jacob nu buiten deze kwestie? De reden zou zijn óf het reeds overleden zijn van Jacob óf het niet (meer) gehuwd zijn van hem, waardoor Daniel en zijn vrouw het onverstandig vonden om hem bij de opvoeding van hun weeskinderen te betrekken.

Marietje Dirks...

De enige vrouw in dit gezelschap is Marietje Dirks, de dochter van Dirk

²¹RA Monster 108 d.d. 16.6.1566, ARA te 's-Gravenhage

de Onbekende. Haar leven heeft zich grotendeels in Monster en zijn directe omgeving afgespeeld. Althans voor zover dat de periode na haar jeugd betreft. Het lijkt er op, dat ze met haar broers Daniel en Jacob mee is gegaan naar het zuidelijker gelegen Westland. Ook is het mogelijk, dat Marietje door haar broers in aanraking kwam met een goede huwelijkskandidaat te Monster en dat dat een reden was om definitief daar verblijf te gaan houden.

Marietje is vóór 1562²² gehuwd met Aam (=Adam) **Arendsz**. In dat jaar wordt deze namelijk opgevoerd als zwager van Daniel Dirksz. Op 13 mei 1565 wordt deze Aam **Arendsz** ook de zwager genoemd van Jacob Dirksz. We kunnen hierin dan ook niemand anders zien dan de man van zijn enige zuster Marietje.

Marietje en haar man woonden in de eerste helft van het jaar 1565 nog te Monsterambacht, waar ze op 13 morgen land aan het boeren waren, voordat ze de woning verlieten en deze overdroegen aan haar broer en zijn zwager Jacob Dirksz. De woning hadden ze zelf pas een jaar²³ eerder gekocht van Andries **van Coolham**, die als voogd optrad van Belletje **Pietersdr** weduwe van Anthonis **Arendsz**, eertijds schout van Monster. Wellicht hebben we hier te maken met een broer van Aam, ofschoon dit niet uitdrukkelijk in de acte staat vermeld. Wel wordt de omschrijving nauwkeurig weergegeven: 13 morgen geestland bij de Monsterse Korenmolen, belendingen Zuid: de Rijnweg en West: eerst lange Bastiaan en sinds kort Daniel Dirksz.

In de loop van het jaar 1565 verhuizen Marietje en haar man Aam **Arendsz** naar Ter Heijde²⁴. Eén dag voor de overdracht van hun huis aan Jacob Dirksz, leggen ze een schuldbekentenis

²² RA Monster 108 d.d. 9.6.1562, ARA te 's-Gravenhage

²³ RA Monster 108c d.d. 16.6.1564, ARA te 's-Gravenhage

²⁴ RA Monster 108b d.d. 12.5.1565, ARA te 's-Gravenhage

af voor hun nieuwe gekochte huis. Een schuld aan Dirk **Maartens** ten bedrage van 7 pond. De wonig en erf hebben als burens Noord: de Zeeduinen Oost: Ewout **Pouwelsz** Zuid: de straat en West: Cornelis **Woutersz**

Bekend is dat de woning reeds in 1564 in handen is van Aam **Arendsz**. Het bezit van zijn landerijen dateert echter van vóór 1562. Hij is dan reeds een goede buur van de daar ook woonachtige Daniel Dirksz. De relatie tussen de families zijn van uitstekende aard. Diverse malen helpen ze elkaar aantoonbaar. Zo staat Daniel Dirksz in 1564²⁵ met zijn landerijen van 12 morgen groot, borg voor zijn zwager Aam **Arendsz**, die kennelijk in een financiële kwestie verzeild is geraakt. De heren komen elkaar zowat dagelijks tegen en leven in prettige harmonie met elkaar. Samen met Jacob Dirksz hebben ze een aardige koppeltje van intieme vrienden om zich heen. Een uiterste vorm van vriendschap onder elkaar moge blijken uit het feit, dat Aam in 1565²⁶ voor zijn zwager Daniel zelfs naar het gerecht gaat.

Het overlijden van Marietje Dirks is niet bekend. Het niet genoemd zijn van haar of haar man in de historische acte van 1589 geeft aanleiding om te vermoeden, dat ze reeds overleden is.

²⁵RA Monster 108 d.d. 17.6.1564, ARA te 's-Gravenhage
²⁶RA Monster 94 d.d. 15.3.1565, ARA te 's-Gravenhage

Schema nazaten Daniel Dirks bij zijn drie vrouwen verwekt:

Daniel Dirksz (ca 1536-1588)

| _____ X 1e

| Marietje Jans

|

| Kinderen: Neeltje Daniels

| Dirk Danielsz

| Maria Daniels

|

|

| _____ X 2e

| Neeltje Jans

|

| Kind: Anthonis Danielsz

|

|

| _____ X 3e

| Jannetje Harperts

 Kinderen: Neeltje Daniels

 Harpert Danielsz

 Jan Danielsz

5 OVER DANIEL DIRKSZ EN ZIJN DRIE VROUWEN

De persoon, die het interessants is voor onze stamboom wordt hier uitgebreid behandeld. Hij is de rechtstreekse voorouder van vele Van der Helmen. Naar zijn leven is veel onderzoek verricht. Het resultaat is er dan ook naar. In een boeiend verslag geven we hieronder een historisch verantwoorde levensbeschrijving van deze grootse voorouder!

Zijn geboorte... en overlijden...

Het is een schitterende zaak, dat het lot ons hierbij een handje geholpen heeft. Uitgerekend van onze belangrijke voorvader Daniel Dirksz is een heleboel terug te vinden in de archieven. Hij heeft een betrekkelijk kort leven geleden, doch dat is wel intensief geweest, durven we te stellen. En dat is niet alleen omdat hij kinderen had bij al zijn drie vrouwen, doch we vinden hem ook voor diverse rechtbanken, hij loopt schuldenaars achterna en doet aan- en verkopen van landerijen, woningen en ander onroerend goed. Al met al is hij een zeer bedrijvig baasje geweest!

De geboorteplaats van Daniel Dirksz is niet duidelijk: het is weer de keuze tussen Stompwijk en omgeving óf het Westland. Doch, over zijn geboortejaar kunnen we stelliger zijn. Deze moet zo rond 1536 en 1537 hebben gelegen. In 1577²⁷ komen we een levensteken van hem tegen, waarin hij een getuigenverklaring aflegt en daarbij wordt medegedeeld, dat hij 40 jaar is. Hij legt de verklaring af op verzoek van Jannetje **opde Padt**, weduwe van Jan Philipsz **Ott**. Het gaat hier om een gebeuren uit

²⁷ RA Monster 102 d.d. 6.10.1577. ARA te 's-Gravenhage

1573, waarbij Daniel ook aanwezig was geweest. Een actieve man, die in het Monsterse leven van die tijd een druk sociaal leven had en een vaak gevraagde gast was.

Ook andere lieden leggen op verzoek van de weduwe van Jan Philipsz **Ott** een verklaring af. Het gaat hierbij om Gerrit Vrankensz van Dijk, oud 40 jaar, Willem Willemsz **Boom**, oud 42 jaar en Jan Meesz **Rechtop** oud 41 jaar. Deze Rechtop zien we in 1587²⁸ nogmaals met Daniel Dirksz verschijnen. Daniel is dan woonachtig te Loosduinen.

Enkele jaren later in 1577 komen we hem weer in hetzelfde boek tegen om een getuigenverklaring af te leggen. Zijn leeftijd is dan 42 jaar. Vervolgens komen we onze voorvader nog eens tegen in 1586 als zijnde 50 jaar. De geboorte, die rond het jaar 1537 moet hebben gelegen is hiermede duidelijk aangetoond.

Handwritten text in Dutch, likely a witness statement or legal record. The text is written in a cursive script and is somewhat difficult to decipher due to its age and handwriting. It appears to be a declaration or testimony.

afb. 10 leeftijd Daniel Dirksz (RA Monster 102 d.d. 6 oktober 1577)

²⁸RA Monster 102 d.d. 27.5.1587, ARA te 's-Gravenhage

Met zijn overlijden menen we ook weinig moeite nodig te hebben. Voor zover zijn rijk gedocumenteerde leven ons niet bedriegt ligt zijn overleden tussen 19 maart 1588²⁹ en hooguit 1 november 1588³⁰. Onze Daniel is slechts ruim een halve eeuw oud geworden!

Ofschoon een familienaam nog niet aanwezig was, had Daniel al wel een bijnaam. Het verschil met een familienaam is, dat een bijnaam kan uitgroeien tot een familienaam. Dit is met vrijwel alle achternamen het geval geweest. Hij ontstaat als bijnaam en wanneer hij door de volgende generatie wordt overgenomen dan wordt het een familienaam. Dit proces noemen we verstening. Hierbij is men erg afhankelijk van de omgeving, waarin men woont en in hoeverre men een rol speelt in de samenleving, waardoor je een alias of bijnaam krijgt. Vaak ontstaat een bijnaam ook ter onderscheiding van een andere met die voornaam, zodat de lieden uit elkaar gehouden kunnen worden. (Er leefde daar b.v. ook nog een Daniel (Maartensz) in de Made). Dit hoeft echter geenszins het geval te zijn.

De bijnaam voor Daniel Dirksz luidt **“op de Geest”** Zo wordt hij in 1588 nog aangeduid, vlak voor zijn overlijden. De naam dankte hij aan de vele morgens geestgrond die hij bezat voor de uitoefening van zijn bedrijf.

De bijnaam is kennelijk aan het land gebonden. Ook de man, die na Daniels heengaan, met zijn derde vrouw trouwde, Pieter Pietersz **van der Valk**, aarzelt nog wel eens tussen het toevoegsel **“op de Geest”**³¹ en de achternaam van zijn stiefvader.

Geen overdreven hoge ouderdom, waarbij we desondanks graag nog eens het malle misverstand uit de wereld trachten te helpen dat de mensen vroeger niet zo oud werden. Dit is grote onzin en gebaseerd op statistieken! Waarbij men het hoge sterftcijfer bij zuigelingen te zwaar

²⁹ RA Monster 109 d.d. 19.3.1588, ARA te 's-Gravenhage

³⁰ WK Monster 14 d.d. 1.11.1588, ARA te 's-Gravenhage

³¹ RA Monster 21 d.d. 26.2.1597 f. 178v, ARA te 's-Gravenhage

laat wegen. Geschiedenisboeken, die nog steeds beweren dat de mensen in de vorige eeuw slechts 50 jaar werden, vergeten veels te vaak het woord gemiddeld en houden geen rekening met de statistische spreiding. Er moge ter illustratie op gewezen worden dat b.v. de monnik Bonifacius nabij Dokkum in 754 stierf aan een hartaanval op ruim 80 jarige leeftijd. De zelfgenoegzame Frankische overheerser keizer Karel de Slachter, geboren in 742, overleed in 814, 72 jaar oud.

De eerste vrouw Marietje Jansdr...

Onze Daniel heeft een relatief kort leven gehad, doch we kunnen wel stellen dat het een grote intensiteit bezat. Daniel is een actief baasje, dat graag vooruit wilde komen in het leven. Een bezige bij, die overal zijn handen uit de mouwen stak en bij de meeste mensen ook erg geliefd was. Een sociaal persoon, die moeilijk stil kon zitten en veel uithuizig was. Het is allemaal de aard van het beestje, dat zo kenmerkend is aan deze voorouder.

Om te bepalen wanneer Daniel zijn actieve leven begint in Monsterambacht moeten we ons beroepen op een acte uit 1562³². De man is dan zo'n 26 jaar oud en is reeds in het bezit van een aanzienlijk landgoed compleet met een woonhuis, hooiberg, schuur en geboomte daar omheen. Het moet beslist een mooie boerderij geweest zijn, waar ook nog 14 morgen (= ± 12 ha) grond omheen lag. De koopdatum is niet te achterhalen, doch deze zal gezien zijn leeftijd, niet ver terug gelegen hebben. Het landgoed dient bovendien in 1562 als onderpand voor een hypothecaire lening ten behoeve van Lambrecht **van Oudshoorn**, deurwaarder bij het (gerechts)Hof van Holland. Het ligt in de lijn der

³²Zie noot eerder: d.d. 9.6.1562

verwachtingen, dat deze lening gebruikt is om de aankoop te bekostigen. De boerenwoning grenst ten Oosten aan het land van zijn zwager Aam **Aartsz**, terwijl hij ten Zuiden de vrouwe van Loosduinen als buur heeft, waarmee het cisterciënzerinnenklooster wordt bedoeld. In het Westen is de buurman Cornelis **Cornelisz** en in het Noorden grenst zijn land aan wat wordt genoemd de wildernis! Inderdaad, dit gedeelte van ons land was nog zo dun bevolkt en zo weinig in cultuur gebracht, dat we vlakbij het huidige Den Haag in de 16e eeuw gewoon nog stukken “wildernis” tegenkomen! Dat is dik 400 jaar later wel even anders geworden...

Een ander belangrijke wetenswaardigheid, die naar vorenkomt uit deze acte van 1562 is het feit, dat ook de Schout van Stompwijk, dhr Jan Cornelisz **van Nierop** aanwezig is. Deze bevestigt dat ene Pieter **Jansz** uit Stompwijk ook borg staat met 4 morgen land gelegen in de banne van Stompwijk.

Hier zien we wederom die boeiende relatie tussen Daniel Dirksz én deze Rijnlandse plaats, waaruit opnieuw overduidelijk blijkt hoe nauw de banden waren met de familie aldaar en andere leden van de Stompwijkse bevolking!

Jaarlijks moet op het onroerend goed 23 Carolus gulden rente betaald worden, bestaande uit een lijfrente (=gebonden aan het leven) van 6 car. gld op zijn woning en 17 car. gld losrente (=rente die tegen een bepaald bedrag kan worden afgekocht) op zijn 14 morgen land.

De naam Carolus gulden is een veel gebruikte rekeneenheid en munt vanaf de 15e eeuw, die zijn naam dankt aan Karel **de Stoute** (1433-1477). In zijn naam werd deze munt geslagen.

Het leven op de boerenwoning verliep voorspoedig. Een enkele keer is de voor niemand bangzijnde Daniel weer eens te vinden voor de Vierschaar van Monster, waar hij de heren rechters probeert te over-

tuigen van zijn gelijk. Zo wordt hij genoemd in 1563³³, 1565³⁴ en 1566³⁵.

In dat laatste jaar is hij bovendien in conflict gekomen met de katholieke kerk van Monster. Het ging hierbij niet om de beeldenstorm, die ook in het jaar 1566 uitbrak, doch Daniels conflict was wat minder ingrijpend van omvang. De gehele zaak blijft vele jaren duren en gaat vermoedelijk over de financiering van een stuk land, doch dat hierbij de geloofskwestie een rol speelde, moet zeker meegerekend worden.

De ruzie met de Kerk vindt zijn hoogtepunt, wanneer de pastoor van Monster in 1570³⁶ beslag wil laten leggen op de woning van Daniel Dirksz. Deze pastoor is niet Adriaan **Jansz** uit Hilvarenbeek: één der H.H. Martelaren van Gorcum, die tot zijn ophanging in 1572 zijn geloof trouw bleef.

De periode 1566-1572 moet een rumoerige en verhitte tijd geweest zijn, waarbij het recht der sterkste gold en het dagelijkse leven bestond uit het primair overleven van jezelf.

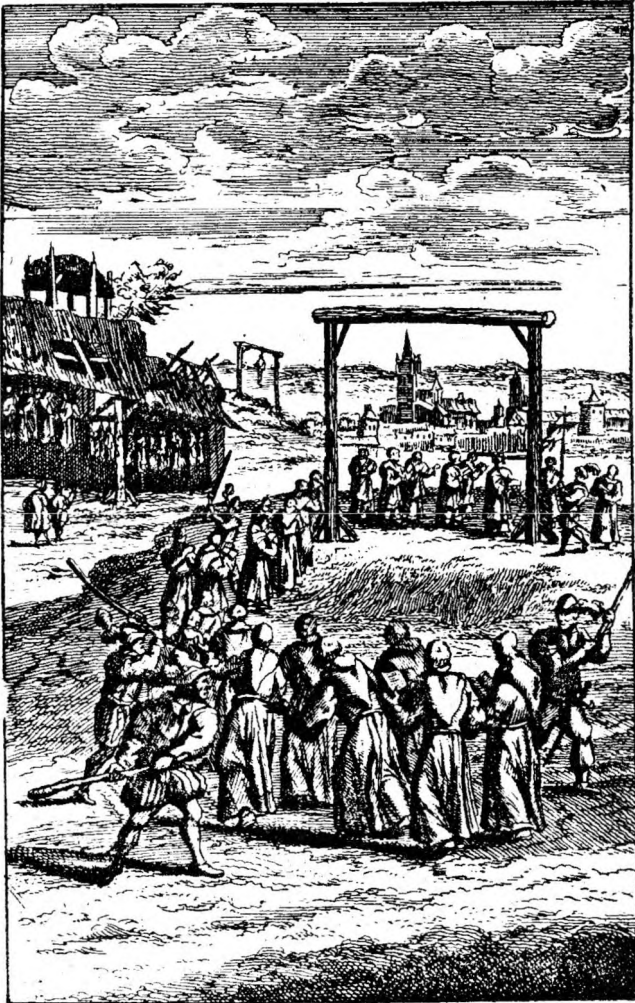
Al deze rechtzaken en schermutselingen hebben er mede toe bijgedragen dat Daniel het rooms-katholieke geloof de rug toekeerde en over is gegaan naar de nieuwe godsdienst. Het moment waarop hij is overgegaan naar de nieuwe leer is niet exact te plaatsen.

³³ RA Monster 94, 3.2.1563, ARA te 's-Gravenhage

³⁴ RA Monster 94, 6.6.1565, ARA te 's-Gravenhage

³⁵ RA Monster 94, 27.3.1566, ARA te 's-Gravenhage

³⁶ RA Monster 94, 11.1.1570, ARA te 's-Gravenhage

afb. 11 H.H. martelaren van Gorcum

De querillabeweging der Watergeuzen onder leiding van de Luikenaar **Willem van der Marck**, graaf van Lumey deed in 1572 Monster aan. De slecht geleide troep roofde en plunderde waar mogelijk was en richtte zich vooral op het kerkelijke cultuurbezit. De misdadige bende ontvoerde de pastoor van Monster, **Adriaan Jansz** van Hilvarenbeek, die pas rond Pasen van dat jaar te Monster was aangekomen. Ook de kapelaan **Jacobus Lacops** uit Oudenaarden, die vermoedelijk in 1571 uit Middelburg was overgeplaatst naar Monster, werd te Den Briel opgeknoopt samen met nog 17 martelaren, die in het veel geroemde "tolerante" Holland van de 16e eeuw, hun geloof niet mochten verkondigen. Vermeldenswaardig is dat de uit Middelburg overgeplaatste kapelaan **Lacops** gedurende enkele jaren door het nieuwe ketterse geloof bevangen is geweest. Deze Norbertijnse geestelijke maakte echter de balans op tussen de oude en de nieuwe godsdienst en werd door de vergevingsgezinde Katholieke Kerk weer als verloren zoon teruggenomen.

Te Monster zijn enkele raddraaiers bekend, die deel uitmaakten van de querillabeweging: de heren **Wouter Simonsz**, **Jacob Woutersz** en **Arent Dirksz de Vos** stonden aan de basis van de onlusten, die ze door het ophitsen van het volk wisten te creëren en waarbij de Katholieke Kerk als zondebok werd genoemd. De hetze bracht vanaf 1560 de bevolking aan het muiten. Het gezag was nauwelijks meer te handhaven. Onlusten en plunderingen werden door het opgestookte volk gepleegd, al dan niet gestimuleerd door **Willem van Oranje**, die meende een kansje te kunnen krijgen om te kunnen regeren over Holland na het tegen elkaar opzetten van de diverse geloven.

Handelend en wandelend is **Daniel** zowel geldlener als geldschieter. En koper en verkoper van land. Een gedeelte van zijn eigen land verkoopt hij in 1565³⁷ aan **Zier Zierensz** uit Ter Heijde voor een bedrag van 29 Vlaamse ponden. Het gaat hier om 3 morgen land gelegen ten westen van de Monsterse korenmolen. Zowel ten Noorden als ten Oosten is **Daniel Dirksz** de buurman.

Daniels eerste vrouw, **Marietje Jans**, is jong overleden. In ieder geval

³⁷ RA Monster 108. 25.3.1565, ARA te 's-Gravenhage

ligt haar dood voor 23 maart 1572³⁸, wanneer haar drie kinderen, door Daniel verwekt, genoemd worden. Het gaat hierbij om:

1. Dirk Danielsz, geboren tijdens de Valkenburgse kermis van het jaar 1562 en overleden (ver) vóór 1 november 1588;
2. Maria Daniels, geboren op 2 februari (Maria Lichtmis) van het jaar 1565; zij is gehuwd met Vrank Vrankensz **van Rijt**, die in 1583³⁹ wordt genoemd als haar man en voogd én die van Arie **Arendsz** de som van 106 gulden tegoed heeft. Ze is overleden voor 1 november 1588.
3. Neeltje Daniels, geboren 24 juni (St Jan) 1567. Van haar kunnen we met grote zekerheid vaststellen dat ze vóór of in 1588⁴⁰ gehuwd was met Jasper **Jansz**. In 1610⁴¹ doet ze een aankoop, waarbij Jasper **Jansz**, haar man borg staat.

Daniel Dirksz wordt nu voor de eerste maal weduwnaar en blijft met drie jonge kinderen achter, die bij hem thuis blijven wonen. Tot voogd wordt onder andere Jan **Jansz** benoemd, die vrijwel zeker een broer is van de overleden Marietje **Jansdr**.

Alle drie kinderen hebben recht op een moederlijke erfdeel van 100 car. gld groot 40 Vlaamse ponden. Daniel verbindt zich ook aan de belofte de kinderen goed en naar behoren te zullen opvoeden en voor hun onderhoud te zullen zorgen tot de leeftijd van 20 jaar of zoveel te eerder bij een huwelijk. Als zekerheidsstelling geeft hij daarvoor zijn boerenwoning met 7 morgen land, gelegen nog steeds bij de Monsterse korenmolen.

³⁸ RA Monster 108, 23.3.1572. ARA te 's-Gravenhage

³⁹ RA 's-Gravenzande 66, 4.7.1583. ARA te 's-Gravenhage

⁴⁰ Zie eerder, WK Monster 14

⁴¹ RA 114 d.d. 30.10.1610, ARA te 's-Gravenhage

WESTLAND

De hierboven genoemde voogd, Jan **Jansz**, is afkomstig uit Hazerswoude en transporteert eveneens op 23 maart 1572 namens de weeskinderen, hun aandeel in de boerenwoning met landerijen aan

afb. 12 Willem van Oranje, tijdgenoot van Daniel Dirksz

Daniel Dirksz. Hun aandeel is de helft, die ze bij hun moeders overlijden hebben verworven. Op deze wijze is Daniel Dirksz weer volledig de baas op zijn hoeve. Deze edelmoedige daad van Jan **Jansz**, geeft des te meer de indruk te hebben dat het hier om een broer gaat van Marietje **Jansdr**. De familieverhoudingen waren kennelijk dermate goed, dat er over de erfenis geen getouwtrek hoefde te zijn.

De tweede vrouw Neeltje Jans...

Het leven in het Monsterse gezin van Daniel Dirksz met zijn drie kinderen verloopt nou niet bepaald in eenzaamheid. Het is een komen en gaan op de boerenhoeve. De jonge weduwnaar van even in de 30 had door zijn gemakkelijke omgangsvormen en zijn innemende karakter voldoende aanloop en zorg voor de kinderen. Het duurt niet lang voordat er een nieuwe vrouw definitief in zijn leven komt. Het is dit keer een weduwe, luisterend naar de naam Neeltje **Jans** en dochter van Jan **Dirksz**. Neeltje, thans weduwe, was eerder gehuwd geweest met Anthonis **Oliviersz**.

Deze Anthonis **Oliviersz** was niet bepaald armlastig en liet zijn vrouw een aardig stukje land na.

Aangezien er in het verleden méér nog dan heden in de gelijke stand werd getrouwd, kunnen we in deze weduwe niet anders dan een zeer aantrekkelijke partij zien voor Daniel.

We mogen wel even stilstaan bij het landgoed van deze Olivier, dat te Eikenduinen gelegen was. In 1561⁴² wordt het omschreven als een huis met erf te Segbroek in Eikenduinen met 50 morgen (=ruim 42 ha) land, gelegen vanaf de grens van Monster en Segbroek tot de Hoge Duin. De

⁴²Staten van Holland. 10e penning 1561. ARA te 's-Gravenhage

andere helft van het land is gelegen in Monsterambacht. We hebben het hier over pachtland, hetgeen inhoudt dat het geen eigen grond was. Volgens een huurcedulle van 28 mei 1558 is de grond dan ook in pacht uitgegeven. En dan ontstaat er een boeiende situatie na de dood van Olivier. Krijgt de weduwe het land van haar overleden man nu in pacht? Daniel Dirksz hoopt van wel, doch dat was niet bepaald een automatisme. Het was wederom een zaak, die door Daniel voor de vierschaar werd gebracht. Daniel was inmiddels gehuwd met de weduwe van **Oliviersz** en had duidelijk zin in verlenging van de pachtovereenkomst van deze 50 morgen land.

In 1572⁴³ is de zaak al voorgebracht en in december van dat jaar krijgt Daniel het recht om de huurovereenkomst over te nemen van het land dat aan wijlen Anthonis **Oliviersz** was verpacht. Hierdoor nam de macht en het aanzien van onze Daniel enorm toe! Zijn woon- en werkgebied strekte zich nu uit van de korenmolen van Monster tot aan Eikenduinen. Het was een groot landgoed, dat niet geheel aaneengesloten was, en deels bestond uit gepacht land en deels in eigendom was.

afb. 13 Eikenduinen

⁴³RA Monster 94 d.d. 10.12.1572. ARA te 's-Gravenhage

Op deze wijze was er een indrukwekkende start van het tweede huwelijk van Daniel Dirksz. Zijn vrouw Neeltje **Jans** en hij waren aan elkaar te wagen. Ze hadden beiden een scherp zakelijk inzicht, waren beiden gehuwd geweest en waren beiden gesteld op hun gezinsleven. Het huwelijk , dat vóór 10 december 1572 moet zijn gesloten, bracht als bekroning ook nog de geboorte van een zoon met zich mee. Rond mei 1573 durven we de geboorte te plaatsen van:

4. Anthonis Danielsz, volgt hoofdstuk 6 blz 98

Het is bij deze ene zoon gebleven, die heel uitzonderlijk vernoemd werd naar de overleden man van Neeltje Jans.

Op deze wijze wordt wel op een buitengewoon byzondere wijze de waardering uitgesproken en eer bewezen voor Anthonis **Oliviersz**, de eerste man van zijn overleden vrouw. Daniel laat daarmee als trotse vader van zijn zoon Anthonis zien hoe welwillend hij tegenover deze innemende Neeltje **Jans** staat.

In 1573⁴⁴ draagt Daniel, handelende uitdrukkelijk als man van de weduwe van Anthonis **Oliviersz**, een zeker huis over. Het gaat hierbij om een huis te Loosduinen, compleet met een schuur, hooimijt en boomgaard. De woning was gelegen op grond van de Vrouwe van Loosduinen met als titel een huurovereenkomst van 40 ponden, te betalen ten behoeve van de armen.

Het leven met zijn tweede vrouw is voor Daniel niet wezenlijk anders dan met zijn eerste. Het gezinsleven, de arbeid, de sociale contacten zijn niet anders dan voorheen. Er is weinig veranderd, zij het dat er een nieuw zontje aan de kinderschare was toegevoegd. Voorts probeert

⁴⁴RA 's-Gravenhage 333 d.d. 10.6.1573, GA te 's-Gravenhage

Daniel allerlei problemen in de minne te schikken of wanneer dat niet mogelijk is, schuldenaren voor het gerecht te slepen. Op deze wijze is het behoorlijk goed mogelijk van deze voorouder een beeld te krijgen van zijn doen en laten.

Een lastige man is bijvoorbeeld Cornelis Jansz **Verhoef** met wie Daniel regelmatig in conflict is. In 1572 zat hij Daniel dwars met de verlenging van de huur van 50 morgen land van wijlen Tonis **Oliviersz**.

In 1574⁴⁵ is Daniel tevreden dat deze **Verhoef** hem genoegdoening zal geven middels zijn woning en land. Enkele maanden later in 1575⁴⁶ is **Verhoef** overleden en stelt Daniel dit maal, Verhoefs weduwe verplicht de som van 21 ponden te betalen. Met deze laatste zaak schijnt de kwestie met de Verhoefs definitief te zijn opgelost.

Diverse andere malen schuwt Daniel Dirksz de stap naar de Vierschaar niet. Niet iedere keer is hij de eisende partij. Het komt ook voor dat hij gedaagd wordt in een zaak. Zo vinden we hem in die rol in 1573⁴⁷, wanneer hij 9 gld moet betalen voortvloeiende uit een verplichtende overeenkomst. In 1575⁴⁸ weet Simon **Dirksz** uit naam van Jan Huijgensz **Craen** onze Daniel te gedagen wegens 28 pond van een huurovereenkomst. Eveneens in dat jaar 1575⁴⁹ wordt Daniel te 's-Gravenzande door Joris **Cornelisz** verzocht de huur te betalen van de boedel van Cornelis **Dirksz**.

⁴⁵ RA Monster 94 d.d. 14.4.1574. ARA te 's-Gravenhage

⁴⁶ RA Monster 94 d.d. 23.3.1575. ARA te 's-Gravenhage

⁴⁷ RA Monster 94 d.d. 28.10.1573. ARA te 's-Gravenhage

⁴⁸ RA Monster 94, d.d. 23.3.1575. ARA te 's-Gravenhage

⁴⁹ RA 's-Gravenzande 28.2.1575. ARA te 's-Gravenhage

In 1575⁵⁰ ⁵¹ heeft Daniel Dirksz duidelijk de smaak van het procederen te pakken en is tot het Hof van Holland geraakt om zijn gelijk te krijgen in een zaak. Het hof gold destijds als het hoogste rechtscollege. Daniel trad op als eiser, waarbij hij zich liet vertegenwoordigen door Claas **Adriaansz** wonende te Monsterambacht. De zaak betrof een achterstallig bedrag van een huurovereenkomst, dat gevorderd werd van Dirk **Pietersz** uit Monster.

Op deze wijze kunnen we nog tal van processen beschrijven, die allemaal duidelijk aangeven, dat Daniel niet een doorsnee mens was. We krijgen een beeld te maken te hebben met een voorname landeigenaar, die meer doet dan alleen zijn eigen land bewerken. De talrijke malen dat hij bezig is met processen, blijken veelal te gaan over het innen van achterstallige pachten. Daniel Dirksz is bezitter van vele hectaren eigen grond, maar heeft ook diverse percelen huurland in zijn bezit.

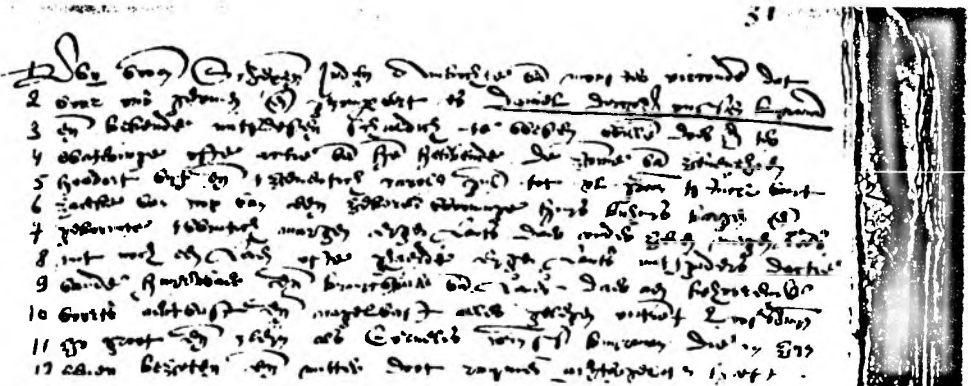
Boerderijen, landerijen, woningen, hooibergen, stallen, boomgaarden enz. Er lijkt voor Daniel een vrijwel constante bezigheid in te zitten om hogerop te komen. Vandaag de dag zouden we mogelijk het woord ambitieus laten vallen, doch we mogen aan de andere kant niet vergeten, dat Daniel ook een grote sociale betrokkenheid kent jegens zijn familie en zijn bureu. Zijn innemende karakter maakte hem tot een graag geziene gast en zijn moed en doorzettingsvermogen zorgden voor het bereikte resultaat!

Op zijn 43e verhuist Daniel met zijn gezin naar Loosduinen, waar ze

⁵⁰ Hof v Holland 3787 d.d. 12.10.1575, ARA te 's-Gravenhage// met dank aan dhr A.E.M. van der Valk tot Monster

⁵¹ Hof v Holland 5702 d.d. 12.1.1575, ARA te 's-Gravenhage// met dank aan dhr A.E.M. van der Valk tot Monster

een schitterende boerenwoning hebben aangekocht voor de lieve som van 1775 carolus gulden. Het betrof 10 mei van het jaar 1579⁵², toen Daniel Dirksz overging tot de aankoop van dit landgoed met huizen, bijhuizen, bargaen en boomgaard in totaal 20 morgen groot aan eigendom en nog eens 7 morgen land, welke hij erbij mocht pachten en gebruiken. Het moet er allemaal zeer indrukwekkend hebben uitgezien. Jammer dat we er geen afbeelding van hebben of dat we zouden kunnen kijken waar de woning heeft gestaan. De boerenhofstede was te bereiken middels een lange oprijlaan. Dit allemaal gelegen te Loosduinen. De verkoper was Willem Doesz uit Wateringen.

afb. 14 deel aankoopacte van 10 mei 1579

Wanneer de verhuizing achter de rug is en het gezin heerlijk geniet van de nieuwe aanwinst, draait Daniel geen moment om bij een goede gelegenheid zijn oude woning te Monster te verkopen. Er blijkt een heboel animo voor te bestaan, doch de welgestelde Ijsbrand Pietersz

⁵² RA Monster 109 d.d. 10.5.1579. ARA te 's-Gravenhage

Gouwen blijkt de beste papieren te bezitten.

Twee maanden na het verlaten van zijn vorige woning, verkoopt hij deze opgeruimd en leegstaand op 19 juli 1579⁵³. De ruime, heerlijke en vertrouwde woning, gelegen nabij de Monsterse korenmolen, die hij reeds in 1562 had aangekocht.

Net als bij de koop is ook bij de verkoop de opvallendste grens nog steeds ten Noorden gelegen: deze wordt bepaald door “de wildernis”. De drassige grond daar blijkt daar al eeuwen zo te liggen zonder dat deze door iemand in cultuur is gebracht, hetgeen iets zegt over de geringe bevolkingsdichtheid.

Vermeld dient nog te worden dat de woning verkocht werd inclusief 7 morgen eigen land en 2 morgen bruikbaar.

Leenman Hofstad van de Wateringen...

We hebben in de voorafgaande bladzijden kunnen lezen, dat Daniel rond zijn 40e al een heleboel had bereikt in zijn leven. Los van het leuke gezinnetje, dat hij op de wereld had gezet, was hij een vooraanstaand man geworden.

De laatste aankoop was zijn huis te Loosduinen, welke hij van Willem **Doesz** had gekocht. De woning droeg de naam “Buurmanswoning”, omdat Willem **Doesz** gehuwd was met een dochter van Cornelis Cornelisz **de Buijman**. Met deze Willem bleek het trouwens goed zakendoen. Van zijn vrouws kant was er een oud stuk land in de familie gekomen ter grootte van 7 morgen. Het was gelegen tussen de Banweg en de Rijnweg te Monster en in 1552 in handen van Cornelis **Cornelisz** gekomen, die de vader was van Marietje **Cornelisse**, die weer gehuwd was met Willem **Doesz**.

⁵³RA Monster 109 d d. 19.7.1579. ARA te 's-Gravenhage

Toen Cornelis **Cornelisz** overleed ging het leen in 1578 over op dochter Marietje **Cornelisse**. Hoe, wat en waarom, vertelt de geschiedenis niet, doch de man van Marietje, Willem **Doesz** draagt het leen op 19 februari 1580⁵⁴ over aan Daniel Dirksz.

Het byzondere van dit stuk grond is dat het hier een zgn. *leen* betreft, waarvan de geschiedenis teruggaat tot voor 1400. Als eerst eigenaar kan worden beschouwd Andries **uitterVoort**, die het stuk land tot leen verhief, waardoor het ophield een vrije bezitting te zijn. Onze Daniel werd de 10e leenman van het perceel land.

Het⁵⁵ bezitten van een leen had bepaalde consequenties. Zo moest, wanneer de leenman, d.i. de houder van het leen, kwam te overlijden binnen een jaar en een dag het leen door de rechthebbende nazaat opnieuw worden opgedragen.

In het graafschap Holland waren ruim 250 leenkamers actief, waar de registratie van de stukken grond nauwkeurig werd geregistreerd. Ofschoon van oorsprong een Frankische instelling, is de leenkamer als instituut bij ons in de 12e eeuw bekend, doch ze functioneerde nog niet volledig nauwkeurig.

Het leen blijft, na Daniels overlijden, tot 1611 in bezit van zijn derde vrouw en tevens wanneer zij hertrouwt blijft het in handen van haar nieuwe man Pieter **Pietersz**

De verhuizing naar Loosduinen betekende voor Daniel ook zoeken naar maatschappelijke functies. Ze lagen niet allemaal voor het oprapen, doch iets als kerkmeester van de Hervormde Kerk van Loosduinen, staat toch mooi op het visitekaartje. In die hoedanigheid wordt hij in 1581⁵⁶

⁵⁴ Ons Voorgeslacht 1966. pp 500-501

⁵⁵ Ons Voorgeslacht 1996, pp 498-499

⁵⁶ Hof van Holland 3802 d.d. 5.5.1581, ARA te 's-Gravenhage // Met dank aan dhr A.E.M. van der Valk tot Monster

genoemd tezamen met Pieter Florisz **Coock** wanneer ze in juridisch conflict verwickeld zijn tegen Anna **Pieters** weduwe van Gijs **Pietersz.** Ook enkele maanden later dat jaar in november⁵⁷ wordt Daniel Dirksz genoemd als ledemaat van de Hervormde Kerk. Het staat dan onomstoten vast, dat de nieuwe godsdienst zijn intrede heeft gedaan in deze familie.

In hoeverre het hier eerder besproken persoonlijke conflict (zie blz 76) met de kerk van Monster heeft bijgedragen aan deze keuze is niet vast te stellen. Aan de andere kant is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de opportunitetsgevoelige Daniel profijt zag in de nieuwe leer, hetgeen al vroeg leidde tot een plaatselijk conflict. We moeten hierbij bedenken, dat de beeldenstorm eind 1566 plaatsvond. In maart van dat zelfde jaar was er reeds een conflict tussen de (R.K.) Kerk van Monster en Daniel Dirksz.

Eind 1583⁵⁸ vinden we Daniel Dirksz op 47-jarige leeftijd opnieuw als weduwnaar terug. Vermoedelijk is hij dat al enkele jaren eerder geworden. Let wel! We weten niet hoelang zijn vrouw Neeltje Jans al overleden is. Eind 1583 wil hij in ieder geval de boedelverdeling met zijn enige zoon regelen, die bij zijn tweede vrouw verwekt is. Er is hier dan ook sprake van een uitkoop van hun zoon Anthonis.

Wonend in een prachtige boerenwoning met zijn vier⁵⁹ kinderen al dan niet bij hem inwonend, is Daniel wederom even weduwnaar geweest. Hoe lang kunnen we slechts gissen. Het laatste levensteken van zijn tweede vrouw dateert officieel uit de periode rond 1573, wanneer ook hun enige gemeenschappelijke zoon is geboren. Daarna weten we weinig meer van Neeltje **Jans**. Ze kan in het uiterste geval

⁵⁷ Hervormde Gemeente 100. GA te 's-Gravenhage // Met dank aan dhr A.E.M. van der Valk tot Monster

⁵⁸ RA Monster 109 d.d. 27.11.1583, ARA te 's-Gravenhage

⁵⁹ Van de vier kinderen is het niet zeker of Dirk Danielsz en Maria Daniels nog in leven zijn

in het kraambed zijn overleden. Doch dan, zouden we er vanuit moeten gaan dat de weduwnaar in zijn eentje de hele verhuizing in 1579 naar Loosduinen geregeld heeft. Dat kan wel, natuurlijk, misschien was het alléén zijn, juist wel een reden om van Monster naar Loosduinen te gaan? Het overlijden van Neeltje **Jans** ligt dus ergens tussen 1573 en september 1583.

De derde vrouw Jannetje Harpersdr...

Ook nu is het geluk Daniel duidelijk goed gezind. In ieder geval vóór 15 januari 1584⁶⁰ heeft onze weduwnaar officieel voor de derde maal een vrouw getrouwd. Een hele geruststelling voor de weduwnaar met enkele tieners in zijn huis! Zelfs durven we het huwelijk nog voor september 1583 te stellen.

Wanneer we terugrekenen bij de geboorte van hun eerste kind, Neeltje Daniels, rond mei 1584 dan zal de conceptie rond september 1583 hebben plaatsgevonden. Gewoonlijk mogen we aannemen, dat men dan getrouwd is. Zijn nieuwe vrouw draagt de naam Jannetje **Harpersdr**, waarmede de naam Harpert zijn intrede doet in onze familie. Ze is niet eerder gehuwd geweest, dus we menen dan het leeftijdsverschil met Daniel wel zo'n 15 jaar kan belopen, hetgeen later zal blijken wanneer zij wederom huwt. Haar ouders waren Harpert **Adriaansz** en Trijntje Jans **Verhoef**, afkomstig uit de omgeving van Monster.

Wanneer we verder terug gaan in het verleden op zoek naar de naam Harpert, dan zien we dat deze naam dus ook door haar vader wordt gedragen. Verder teruggaand zien we deze Harpert **Adriaansz** als ouders hebben Adriaan N.N. en Geertje **Harpers**, wonende in de Made.

⁶⁰ RA Monster 109 d.d. 15.1.1584. ARA te 's-Gravenhage

In januari 1584 worden er weer zaken gedaan door Daniel Dirksz en dit keer met niemand minder dan zijn stiefschoonvader. Inderdaad Trijntje Jans Verhoef, die weduwe was van Harpert Adriaansz, huwde later met Cornelis Barthoutsz. En deze Cornelis is de man waarmee Daniel in zee gaat. In zeegaan, zaken doen is wellicht een ietwat te groot woord.

[Handwritten Dutch text, likely a legal document or contract, written in a cursive script. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. It appears to be a record of a transaction or agreement involving Daniel Dirksz and his stepfather, Cornelis Barthoutsz, in January 1584.]

afb. 15 deel acte 15 januari 1584

Het is eerder een zakelijk afhandeling van de erfenis van Jannetjes echte vader.

Cornelis **Barthoutsz** was in 1584⁶¹ woonachtig in de Poeldijk wanneer hij een nog onmondig weeskind uitkoopt, verwekt bij Trijntje Jans **Verhoef**. Het ging hier om een bedrag van 75 carolus gulden. Hierna huwde Cornelis **Barthoutsz** met Marietje **Gerrits**, waarbij hij 3 kinderen kreeg. Bij het overlijden van Cornelis **Barthoutsz** worden deze kinderen in 1588⁶² genoemd en uitgekocht. Ook wordt met name zijn voordochter Marietje genoemd verwekt bij Cornelis' eerste vrouw Trijntje Jans **Verhoef**

In de acte van 15 januari 1584 wordt ter uitkoop aan Jannetje **Harpersdr** een bedrag van 1022 carolus gulden genoemd door haar stiefvader Cornelis **Barthoutsz**. Dit allemaal ter vereffening van de niet onaanzienlijke erfenis van haar vader. Over de manier van betalen en de termijnen wordt verwezen naar de Huwelijkse Voorwaarden. Het voornemen bestaat om vanaf mei 1587 ieder jaar 100 gld te betalen en dat dus ruim 10 jaar. Cornelis staat voor de betaling garant met zijn woning te Poeldijk met een stuk land van 14 morgen. Als zuidgrens wordt genoemd de Gantel en de Westzijde heeft het klooster van Loosduinen als buur.

Het gezinsleven gaat voor het echtpaar zonder noemenswaardige problemen. Uit dit derde huwelijk van Daniel Dirksz worden de volgende kinderen geboren:

5. Neeltje Daniels, geboren mei 1584; Zij was gehuwd met Ansem **Adriaansz** en woonachtig te Honselersdijk, waar ze een

⁶¹RA Monster 109 d.d. 5.10.1584, ARA te 's-Gravenhage

⁶²WK Monster 14 d.d. 2.4.1588, ARA te 's-Gravenhage

huis met erf bezaten. In 1623⁶³ wordt ze -als weduwe- samen met haar broer, Harpert Danielsz genoemd als schuldenaren van Willem **Claasz** uit Vlaardingen. Neeltje is voor 23 april 1627⁶⁴ overleden, wanneer Harpert Danielsz wonende tot 's-Gravenzande en Daniel **Pietersz** (= haar halfbroer) aan de Kwintsheul genoemd worden als voogden over de niet met namen genoemde weeskinderen. Ze verkopen het huis aan de Honselersdijk, in het noorden gelegen aan de Dijksloot voor een bedrag van 170 gld, dat ten goede komt aan de weeskinderen.

6. Harpert Danielsz, geboren mei 1586, volgt bladzijde 105

7. Jan Danielsz, geboren 25 juli 1587 en overleden na 18 juni 1608⁶⁵, wanner zijn oom Jan **Dirksz** uit Stompwijk als oom en bloedvoogd wordt genoemd. Pieter **Pietersz** (de nieuwe man van Jannetje **Harpertsdr**) is dan wettelijk schuldig aan Jan Danielsz de som van 223 car gulden in verband met een erfenis waarvoor ter garantie 2 morgen en 3 hond land te Wateringen wordt gegeven. Van Jan Danielsz zijn ons geen vrouw en kinderen bekend.

Het verdere leven gaat bij Daniel wat rustiger aan. Je komt hem minder vaak tegen in rechtszaken. Ja, nog éénmaal zien we hem terug in 1587⁶⁶ wanneer hij als gedaagde in een proces moet verschijnen. Hij is dan rond de 50 jaar.

Op 19 maart 1588⁶⁷ is het laatste levensteken van de jonggestorven Daniel bekend. Op die datum is hij samen met een buitengemeen groot aantal medebuurtbewoners

-we noemen ze allemaal: Jacob **Eliasz** op Pollanen, Jacob **Adriaansz** in de Made, Jan **Harmansz** in de Poeldijk, Pieter Simonsz **van der Meer**,

⁶³RA Wateringen 29 d.d. 20.5.1623, ARA te 's-Gravenhage

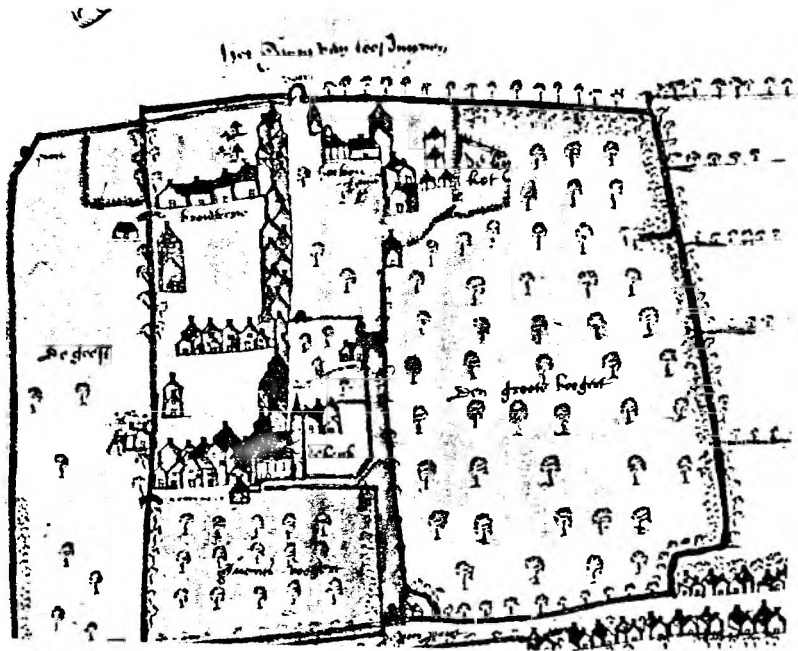
⁶⁴RA Wateringen 30 d.d. 23.4.1627, ARA te 's-Gravenhage

⁶⁵RA Wateringen 29 d.d. 18.6.1608, ARA te 's-Gravenhage

⁶⁶RA Monster 8 d.d. 15.4.1587, ARA te 's-Gravenhage

⁶⁷RA Monster 109 d.d. 19.3.1588, ARA te 's-Gravenhage

Joris Claasz, Cornelis Jacobsz, David Gerritsz molenaar tot Monster en Dirk Cornelisz scheepmaker te Ter Heijde- aanwezig om Pieter Pietersz in de Poeldijk te ondersteunen. Dit is de laatste keer dat onze Daniel op een officiële manier nog genoemd wordt.

afb. 16 abdij van Loosduinen

Op dat moment krijgen we ook nog een laatste blik op de ligging van een deel van zijn landgoed. Genoemd wordt in dezen zes morgen van zijn land, waarvan drie morgen als burens heeft: Oostzijde de abdij van Loosduinen Zuid: de abdij van Rijnsburg West: Cornelis **Jansz** Noord: de Heerweg; de andere drie morgen ligt begrensd Oostelijk: Pieter Pietersz **Couck** Zuid en Noord: de abdij van Loosduinen West: de abdij van Rijnsburg. De zes morgen land zijn gehypothequeerd tegen een rente van 18 carolus gulden per jaar.

Het overlijden van Daniel Dirksz is gelegen tussen de hierboven genoemde datum 19 maart 1588 en 1 november 1588⁶⁸.

Op die laatste dag verschijnt Jannetje **Harpertsdr** voor het eerst als weduwe van Daniel Dirksz, nog immer wonende te Loosduinen.

Samen met Pouwels Jansz **Verhoef** en Cors **Jorisz** wonende in het Honderdland, als omen en voogden komen ze tot een uitkoop van de kinderen. Het drietal hierboven genoemde kinderen wordt dan genoemd alsmede Anthonis Danielsz uit het tweede huwelijk.

Deze zijn nog minderjarig en komen ten tonele met hun eerder genoemde voogden Jan, Pieter en Cornelis Dirkszonen uit Stompwijk in verband met de verdeling van de vaderlijke erfenis. De weduwe krijgt het recht om in haar woning te blijven wonen en het land te blijven beheren, doch ze is ook verplicht de schulden op zich te nemen. Al met al blijft er een batig saldo over van 3050 carolus gulden. Jasper **Jansz** als man van Daniels' dochter Neeltje Danielsdr (uit het eerste huwelijk) krijgt 1/5 deel, evenals de andere vier nog minderjarige kinderen.

Hierbij kunnen we er dus vanuit gaan dat twee kinderen uit het eerste huwelijk: Dirk Danielsz en Maria Daniels zijn overleden.

Bij dit grootse gebeuren worden als arbiters genoemd Cornelis Claasz **van Leeuwen**, Pieter Gillisz **opt Duijfhuis**, Jacob Adriaansz **in de Made** en Cornelis Jansz **Trouw**.

Jannetje Harpertsdr huwt voor de tweede maal...

Na het overlijden van Daniel Dirksz op de jonge leeftijd van circa 52 jaar, staat Jannetje alleen voor het gezin bestaande uit drie kinderen van

⁶⁸WK Monster 14 d.d. 1.11.1588. ARA te 's-Gravenhage

haarzelf én een jongen, Anthonis Danielsz (15), uit het tweede huwelijk van Daniel. Zoals we boven al hebben gelezen mag Jannetje **Harpertsdr** op de woning te Loosduinen blijven wonen. Al spoedig komt er een nieuwe man in haar leven, die haar kan steunen en helpen bij de opvoeding van haar kinderen.

De candidaat wordt gevonden in Pieter Pietersz **van der Valk**, zoon van Pieter **Huijbrechtsz** en Marretje **Maartens**. (De achternaam Van der Valk is afkomstig van zijn stiefvader Pieter **Klaasz**). Uit dit huwelijk zal later nog een kind geboren worden Daniel **Pietersz**, die zich te Kwintheul vestigt als kleermaker⁶⁹ en huwde met Lijsbeth IJsbrands **Outweij**⁷⁰.

Deze Daniel **Pietersz** is kennelijk vernoemd naar Daniel Dirksz, de eerste man van Jannetje **Harpertsdr**. Hij huwde te Delft op 20 oktober 1619 met Liesbeth IJsbrands **Outweij** bij wie de kinderen Jannetje (1620), Trijntje (1621), Klaas (1623) en de jong overleden IJsbrand werden verwekt⁷¹. Hun huwelijk was kortstondig van aard, want Liesbeth is overleden vóór of in 1626. Van de kinderen van Daniel **Pietersz** komen we nog een onverwacht levensteken tegen uit Stompwijk, waar zij in 1631⁷² met namen genoemd worden als kinderen van Daniel **Pietersz** verwekt bij zaliger Liesbeth **IJsbrands**. Ze hebben in dit geval een vordering op Jan Jacobsz **Sman**⁷³.

De inmiddels met Pieter **Pietersz** (net als eertijds Daniel Dirksz nu “op de Geest” geheten) hertrouwde Jannetje **Harpertsdr** komen we in 1597⁷⁴ tegen bij de verkoop van een stuk van de oprijlaan lopende door

⁶⁹ RA Wateringen 30 d.d. 24.11.1624, ARA te 's-Gravenhage

⁷⁰ Voor de achternaam dank ik dhr A.E.M. van der Valk te Monster

⁷¹ WK Monster 14 d.d. 4.10.1626, ARA te 's-Gravenhage

⁷² RA Stompwijk 6 d.d. 6.5.1631, ARA te 's-Gravenhage

⁷³ RA Stompwijk 127 d.d. ...5-1631, ARA te 's-Gravenhage

⁷⁴ RA Monster 21 d.d. 26.5.1597, ARA te 's-Gravenhage

een stuk geestgrond van de koper Pieter Pietersz **Couck**. De laan is aan de zuidzijde begrensd door de Loosduinse Heerweg en ten oosten door een greppel. De laan wordt verkocht voor een bedrag van 26 gld.

Jannetje **Harpertsdr** is begraven te **Monster** op 11 augustus 1610. Dat de annalen vermelden, dat ze rond of op 9 juli 1611 het leen van de Hofstad van de Wateringen persoonlijk overdraagt aan **Adriaan Maartensz van der Voort** te **Monster** zal terug gevoerd moeten worden op een onzorgvuldigheid van de leenkamer: Jannetje is dan overleden.

6 THONIS DANIELSZ: **GROOTGRONDBEZITTER TE EIKENDUINEN**

In het vorige hoofdstuk hebben we veel aandacht besteed aan Daniel Dirksz. Dat is niet zo verwonderlijk, want van deze belangrijke voorouder is veel bekend. De man heeft in menig archief zijn sporen nagelaten. Met andere Van der Helmen -avant la lettre- is het weleens anders gesteld. Hiervan zullen we in de loop van het boek nog een paar voorbeelden kunnen geven.

Thonis Danielsz komt er niet slecht vanaf. Zijn leven heeft zich afgespeeld rond het jaar 1600. We zijn bevoorrecht om een vrij exacte geboortedatum te kunnen schrijven rond mei 1573⁷⁵. Hij is waarschijnlijk geboren rond Monsterambacht, maar ook Haagambacht is niet uitgesloten. Anthonis -of Thonis zoals we hem ook tegenkomen- is het enige kind van Daniel Dirksz en zijn tweede vrouw Neeltje **Jans**, wier leeftijd niet erg hoog vermoed wordt. Van haar is in ieder geval bekend, dat ze vóór 1583 is overleden en dat onze Thonis op dat moment 11 jaar is.

Thonis groeit op in een gezinnetje met weldra een nieuwe stiefmoeder die Jannetje **Harpertsdr** wordt genoemd. Het gezin bestaat voorts uit drie kinderen uit het eerste huwelijk van Daniel Dirksz. Te weten Dirk, Maria en Neeltje. Tussen Dirk en zijn halfbroer Thonis bestaat zo'n tien jaar leeftijdsverschil. Het is de taak van vader Daniel Dirksz om het gezin een eenheid te laten zijn. Hierin wordt hij gesterkt door zijn derde vrouw Jannetje **Harpertsdr**. De tragiek van het leven van Daniel Dirksz is dat zijn eerste twee vrouwen niet lang hebben geleefd. Het is daardoor zelfs heel goed mogelijk dat de moeder van Thonis Danielsz reeds in het

⁷⁵RA Monster 109 d.d. 27.11.1583, ARA te's-Gravenhage

kraambed is gestorven en dat Thonis zijn moeder dus helemaal niet gekend heeft.

Het leven van Thonis Danielsz...

Thonis Danielsz is al gauw op zijn eigen benen gaan staan. Hij schijnt zeer zelfstandig te zijn opgevoed en heeft al gauw zijn eigen richting in het leven gevonden. Het eigen willetje als karaktertrek heeft hij ongetwijfeld van zijn vader. Een karaktertrek, die trouwens ook heden nog bij veel Van der Helmen goed merkbaar is. Genetische bepaaldheid zullen we dat maar noemen.....

Ook Thonis gaat zijn geld verdienen in het boerenbedrijf, waarmee hij duidelijk in de voetsporen van zijn vader loopt. De appel valt niet ver van de boom en waar kan hij een betere leerschool hebben gehad dan bij zijn eigen vader, die overal zo goed was ingevoerd en die met zijn sociale vriendelijkheid overal de deuren wist te openen. Vader Daniel doet veel voor zijn kinderen, waarbij hij in zijn twee zonen Dirk en Thonis toch de opvolgers ziet van zijn met zorg opgebouwde boerenhofstede. De kwakkelende gezondheid van de eerstgeborene Dirk, doet vader het ergste vrezen. Dirk is vroegtijdig overleden en Thonis is lange tijd de enige hoop voor Daniel. Hij is veel bij zijn vader te vinden, hij gaat mee naar markten, veilingen en autoriteiten onder het mom van jong geleerd, oud gedaan.

In 1591⁷⁶ wordt Anthonis genoemd als zoon van de overleden Neeltje **Jans**, zijn moeder, die één der vier erven is van haar vader **Jan Dirksz** bij Loosduinen. De woning van de overleden **Jan Dirksz** met 11 ½ morgen land wordt verkocht..

⁷⁶RA Monster 21 d.d. 20.11.1591. ARA te 's-Gravenhage

WESTLAND

Thonis moet op deze wijze al vroeg volwassen zijn geweest. De drang naar onafhankelijkheid was groot evenals zijn wens om voor zich zelf te beginnen. Inmiddels had vader Daniel bij zijn derde vrouw drie kinderen gekregen. Ze vroegen de nodige aandacht en het lijkt erop dat Thonis bij het horen van al dat gekrijs langzaam ging denken aan een eigen gezinnetje.

afstamming Anthonis Danielsz en zijn gezin

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje (1567)

X2 Neeltje Jans kind:

ANTHONIS DANIELSZ(1573)

X

MARIETJE ADRIAANS

kinderen: **ADRIAAN THONISZ (1596)**

DANIEL THONISZ (1598)

TRIJNTJE THONIS (1603)

HENDRIK THONISZ (1606)

X3 Jannetje Harpersdr kinderen: Neeltje (1584), Harpert (1586) Jan (1587)

Rond zijn 20e is Anthonis tegen de ware Jacoba aangelopen. De keuze werd gevonden in Marietje **Adriaansdr**. We hebben het vermoeden dat we haar woonplaats in de buurt van Eikenduinen moeten zoeken. Haar ouders zijn niet bekend, doch wel kunnen we enkele van haar broers voorstellen: Pieter en Gerrit.

Op zijn 22e wordt Anthonis vader van een zoon, die hij Adriaan laat

dopen. Hij wordt geboren op de verjaardag van Sinterklaas op 6 december. De jongen is vernoemd naar de vader van zijn vrouws kant. De tweede zoon wordt geboren in mei 1598 en zal Daniel genoemd worden, daarmee zijn vader vernoemend. Daarna volgen nog de kinderen Trijntje in 1603 en Hendrik in 1606. De kinderen hebben allemaal de peutertijd glansrijk doorstaan. Toch zijn we ze uit het oog verloren. De kans is uitermate groot dat uit deze kinderen een nageslacht gekomen is. Nader onderzoek zal hierop gericht zijn.

Het moge duidelijk zijn, dat een eventueel nageslacht komende uit deze kinderen **niet** de naam Van der Helm zal dragen. Onze achternaam werd nog niet gebruikt. Dat zal pas gebeuren bij de hierna te behandelen kinderen van Harpert Danielsz.

het boerenbedrijf te Eikenduinen...

Het leven van Anthonis lijkt in vele opzichten op dat van zijn vader. We doelen hier niet alleen op het boerenbedrijf, dat lag al in de lijn der verwachtingen. Doch de tragiek van het leven. Het vroeg overlijden van zijn vrouw is bijna identiek aan dat van zijn vader.

Marietjes overlijden moeten we stellen tussen 1606 en 1607⁷⁷. Naar voorzichtige schattingen en ter indicatie, durven we haar leeftijd bij haar overlijden op 45 jaar te stellen. In het jaar 1607 is er sprake van een uitkoop van de vier nog onmondige kinderen. Moeder Marietje is dan overleden. Hoelang overleden, valt hieruit niet op te maken. Het is niet uit te sluiten, dat ze in het kraambed is overleden of aan de gevolgen van de geboorte van haar laatste kind.

Vader blijft weer met onmondige kinderen achter en dat lijkt behoorlijk

⁷⁷ RA Den Haag 353. GA te 's-Gravenhage

veel op hetgeen Daniel Dirksz ook heeft meegemaakt. Alleen dienen we bij zijn zoon Anthonis op te merken, dat we van een nieuwe vrouw in zijn leven geen aanwijzingen hebben. De jonge weduwnaar heeft er dus alleen voorgestaan en kon slechts een beroep doen op zijn familie en voogden.

Anthonis Danielsz wonende te Eijkenduijnen is in 1598⁷⁸ in het oude haagse hypotheekregister te vinden. Hij wordt dan genoemd met zijn landgoed gelegen aan de Haagse Mient. Vrij vertaald kunnen we lezen dat het in de acte gaat om een boerenwoning compleet met huis, schuur, barg en boomgaard met omtrent 21 morgen land (\pm 18 ha), zowel wei- als geestland.

Anthonis zat dus midden in de thans volgebouwde stad Den Haag met maar liefst 18 ha grond en een schitterende boerenwoning. Rondom de hoeve was land gelegen. We zien in het zuiden en westen Geertje **Huijgens** uit den Haag als buurvrouw; in het noorden is de vermaarde deurwaarder bij het Hof van Holland dhr IJsbrand **Stark**, de nabuur en ten oosten Maartje **Bol**, telg uit een eeuwenoud geslacht aldaar.

De Mient was het centrum van een oude gemeenschap, dat beslist niet aan Den Haag was vastgegroeid. Tot 2 eeuwen terug was Eikenduinen een buurtschap gelegen tussen Den Haag en Loosduinen. Hierover schreven we eerder op bladzijde 26.

Er was weiland, waarop koeien, schapen en andere dieren gehouden werden. Dit betekende een heleboel werk aan de winkel. Een bikkelhard bestaan rondom het erf, doch ook buiten het erf. Wat te denken van het regelmatig bezoeken van veemarkten om dieren te kopen. Natuurlijk waren er knechten en dienstmeiden die het gezin bij-stonden in het verrichten van allerlei werkzaamheden om Thonis het nodige werk uit

⁷⁸ RA Den Haag 344, GA te 's-Gravenhage

handen te nemen. Maar de grote lijnen van het beleid moesten door hem uitgezet worden. De inkopen zal hij toch zelf geregeld hebben. De ervaring van zijn vader kon hij hierbij best gebruiken.

Mij Jos Jansz ende Adriaen smijter des oneds -
 sijer oneds Judo sate in ronds vaker iogelijns
 Dat voer ont jrom ende jrom parrent of Conie
 Daniels ende beoone tot sijter oneds J. J. Jansz
 ende sooft tot bouwerder sijn bus al netto

afb. 17 enkele regels uit de acte van 23 februari 1598

In 1598 staat hij met deze Eikenduïense boerenhofstede garant voor een bedrag van 18 Vlaamse ponden tegenover Jasper Jansz **Buijzman** te Naaldwijk als lid van de weeskamer, die opkwam voor de belangen van de nagelaten kinderen van Pieter Jansz **Groeneveld**. Hierbij wordt ook nog verwezen naar een acte gemaakt te Honselersdijk in 1597, welke helaas verloren gewaand dient te worden.

In 1607 is Anthonis woonachtig te 's-Gravenzande, wanneer zijn vrouw is overleden en haar broers Pieter en Gerrit **Adriaanszonen** opkomen als voogden over de vier nagelaten kinderen. Anthonis belooft zijn kinderen tot hun 18e een gedegen opvoeding te geven en staat daarmee borg met zijn woning en landerijen te Eikenduïnen.

Schema nazaten Harpert Danielsz

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1__Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje
| (1567)

|

X2__Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

|

|

X3__Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. HARPERT DANIELSZ(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587)

|

|

|

|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

X1 Joris Leendertsz Alsemgeest

X2 Cornelis Teunisz Verheul

2. Arie Harperts

X1 Marietje Lourisz van der Does

X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

3. Daniel Harperts

7 HARPERT DANIELSZ: DE GULLE GEVER VAN ONZE FAMILIENAAM!

De boeiende persoon Harpert Danielsz is een directe voorouder in rechte lijn van velen van ons! Hij is van de zeven kinderen, die zijn vader Daniel Dirksz bij drie vrouwen heeft verwekt, degene geweest die voor voldoende nageslacht heeft gezorgd. Zoveel zelfs, dat -naar schatting- 80 % van alle nu levende Van der Helmen in hem hun voorvader mogen zien! Een man, die we dus graag eens nader leren kennen om onze familiegeschiedenis te completeren.

Harperts geboorte, huwelijk en overlijden...

Onze Harpert zag het levenslicht in het Loosduinen van mei 1586. Aldaar had zijn vader reeds in 1579 zijn intrek genomen in een riant boerenhoeve met heel wat hectaren grond er omheen. Het is niet zeker of hij hierbij vergezeld was van zijn tweede of derde vrouw óf dat hij zonder vrouw zijn intrek nam.

Het huwelijk tussen Daniel Dirksz en zijn derde vrouw, Jannetje **Harpertsdr** lag voor september 1583. Zijn tweede vrouw, Neeltje **Jans** is dan in ieder geval overleden, doch zoals eerder geschreven is het mogelijk dat ze overleden is in het kraambed bij de geboorte van zoon Anthonis in mei 1573.

Wél is zeker dat Harpert Danielsz een kind is van Jannetje **Harpertsdr** en het tweede kind was uit dit huwelijk. Hierna zou nog een jongen, Jan genaamd, volgen. De jeugd van Harpert is behoorlijk hard geweest door het feit, dat hij zijn vader nauwelijks heeft gekend. Bij zijn geboorte was Daniel reeds 49 jaar en twee jaar daarna is zijn vader overleden. De

opvoeding kwam dus grotendeels in handen te liggen van zijn moeder en stiefvader, maar ook van zijn voogden en omen te Stompwijk, waar Harpert regelmatig verbleef. De voogden waren drie broers van vader Daniel, die te Stompwijk hun leven en werk hadden. De familie had onderling veel contact met elkaar en de neefjes waren graag geziene gasten bij de Stompwijkse omen en -voor zover ze getrouwd waren- tantes

De vrouw, die Harpert aan zijn zijde had, heette Wijve **Adriaans**. Ofschoon beslist geen alledaagse naam, zijn we er nog niet in geslaagd haar voorouders te achterhalen. Het is dan ook heel wel mogelijk dat ze niet uit onze streek komt. Hun trouwdatum zal geschat moeten worden op circa 1610, toen Harpert Danielsz op zichzelf ging wonen. Ons verdere houvast hierbij is de geboorte van Harpert (1586), die dan ongeveer 25 is. Ook van de kinderen, die bij deze Wijve geboren worden is geen doopdatum meer bewaard gebleven. Wanneer we deze schatten tussen de 1610 en 1625 zitten we aardig in de goede richting, hetgeen ook opgemaakt kan worden aan verdere trouw- en geboortedata. Harpert heeft bij Wijve de volgende kinderen verwekt:

1. Jannetje Harperts van der Helm. Zij huwde de eerste maal te Den Haag op 18 mei 1633 met Joris Leendertsz **Alsemgeest** uit Zandambacht, die zijn achternaam dankte aan de woning "den Alsemgeest". Na zijn dood ondertrouwde/trouwde Jannetje voor de tweede maal te Monster op 8 resp. 23 november 1664 met Cornelis Teunisz **Verheul**, ook afkomstig van Zandambacht en weduwnaar van Leuntje **Klaasse**. Het overlijden van Jannetje ligt in ieder geval vóór 12 mei 1683⁷⁹

⁷⁹ Th. P. van Zijl, kwartierstaat Van Zijl/Van Gaalen, z.p. 1994

afb. 18 Hertog van Parma (1545 - 1592)

2. Arie Harperts van der Helm volgt bladzijde 113
3. Daniel Harperts van der Helm volgt bladzijde 121

familienaam...

Het moge duidelijk zijn dat de bovengenoemde kinderen de eersten zijn geweest, die de familienaam Van der Helm zijn gaan voeren. Harpert zelf deed dat nog niet. De familienaam is overigens wel aan hem te danken, doordat hij helmplanter van beroep was, kreeg hij de naam wellicht als bijnaam⁸⁰. Zelf heeft hij zich nooit zo genoemd. Zijn kinderen vonden het blijkbaar een eervolle zaak om zich met deze naam te tooien en zó hebben ook wij onze familienaam gekregen!!

In het archief van het Hoogheemraadschap Delfland te Delft is tussen de hoeveelheid aan informatie enkele belangrijke acten gevonden, die betrekking hebben op Harpert Danielsz. Hieruit valt gemakkelijk het ontstaan van onze familienaam op te maken. Hij schrijft zich enkele keren in om een gebied in de duinen met helmgras te beplanten! Het simpele krabbeltje uit dit oude archief is de wetenschappelijke verklaring voor het voeren van onze familienaam.

Het jaartal 1618, laat ons na even rekenen zien, dat Harpert 32 jaar was toen hij bezig was met het werken als helmplanter. In dat zelfde jaar hebben we trouwens nóg een rekening gevonden, waar hij 14 gulden en 4 stuivers per morgen ontvangt. Ook in dit geval gaat het om een uitbesteding van het Hoogheemraadschap Delfland en de grootte van het gebied bedraagt eveneens drie morgen. Verder zoeken in de archieven leverde merkwaardigerwijs geen resultaten meer op. Maar het nuchtere feit, dat zijn kinderen en verdere nazaten hun familienaam ontlenen aan

⁸⁰ HELM-NIEUWS NO 59, zomernummer 1999

deze helmplanter, doet ongetwijfeld het vermoeden sterken, dat Harpert Danielsz dit vak allang en nog lang zal hebben uitgeoefend. Wijd en zijd stond hij bekend als **de** helmplanter bij uitstek. Hij moet een goede reputatie hebben opgebouwd, wat hem tot een veel besproken man maakte. Zelf heeft hij dus de naam "Van der Helm" nooit gedragen. We vermoeden, dat hij als bijnaam iets als "de helmplanter" heeft gehad, zoals een ander "de bakker" of "de smid".

Hieronder plaatsen we de belangrijke acte uit 1618⁸¹, die aan de basis stond voor onze naamgeving. De hertaling treft U hieronder aan:

"Uitbestede door de Hoge Heemraden van Delfland bestedingen tot planting van drie morgen (= ca 0,85 HA) helmgras in het veld van Pouwels Duijnmeijer, gelegen vanaf het westeinde van de schutting oostwaarts tot aan de zee kant. Aangenomen door HARPERT DANIELSZ voor 13 gulden per morgen. Na schouwing goedgevonden. 2 november 1618".

The image shows a handwritten document in Dutch, likely a deed of sale or a contract. The text is written in a cursive script from the early 17th century. It mentions 'Harpert Danielsz' and 'drie morgen' (three morgen) of land. The text is somewhat difficult to read due to the cursive and some fading, but it appears to be a record of a transaction related to the planting of 'helmgras' (helm grass) as mentioned in the typed text above.

afb. 19 de helmplanter Harpert Danielsz

⁸¹ ORD 770x Hoogheemraadschap Delfland // met dank aan dhr A.E.M. van der Valk te Monster

Het laatste levensteken van Harpert Danielsz komt in 1636⁸², wanneer hij nog als oom en bloedvoogd over de weeskinderen van zijn overleden halfbroer Daniel **Pietersz** wordt genoemd. Daarna is zijn leven spoedig afgelopen. Reeds halverwege het jaar 1637⁸³ is er te 's-Gravenzande sprake van een stuk land dat verkocht is door de voogden van de kinderen van de inmiddels overleden Harpert. Hij is slechts 50 jaar geworden.

Het leven van Harpert Danielsz...

Het leven van deze belangrijke voorvader speelde zich deels af te Loosduinen en deels te 's-Gravenzande. Te Loosduinen, waar hij werd geboren, koopt hij in 1610⁸⁴ een bescheiden huis met erf voor 168 gulden. Onze Harpert was toen 24 jaar en rond die leeftijd zullen we ook zijn huwelijk moeten plaatsens. In deze Loosduinse periode komen we hem in 1618 ook tegen als helmplanter. Toch menen we dat de man niet alleen helmplanter was, maar had ook eigen grond en beesten als koeien en schapen bezat. Regelmatig vinden we Harpert op veilingen, waar hij in 1618⁸⁵ nog een stier koopt en in 1619 diverse schapen en een vaars. Mogelijk had hij deze alleen om te voorzien in zijn eigen primaire levensbehoeften, zoals zo vele boeren dit deden.

Het huis te Loosduinen wordt in 1620⁸⁶ verkocht, mogelijk omdat het te klein geworden was voor het uitdijende gezin.

Opvallend is dat de prijs in de 10 jaar, dat hij erin gewoond heeft niet is gestegen of gedaald. De prijzen lagen kennelijk erg stabiel.

⁸² RA Honselersdijk 3 d.d. 16.9.1636. GA Naaldwijk

⁸³ RA 's-Gravenzande 32 d.d. 15.5.1637. ARA te 's-Gravenhage

⁸⁴ RA Monster 23, d.d. 20.3.1610. ARA te 's-Gravenhage

⁸⁵ RA Monster 115 d.d. 8.5.1618 en 13.3.1619, ARA te 's-Gravenhage

⁸⁶ RA Monster 23 d.d. 3.6.1620. ARA te 's-Gravenhage

Mogelijk was er weinig inflatie. Bij de verkoop van het huis aan Baartje **Jacobs** voor 168 gulden zijn de belendingen van het in het dorp van Loosduinen staande huis Noord: Machtelt **Dirks** Oost: de Heerweg Zuiden: Maarten **Fransz** met zijn hennepuin en West: Pouwels **Simonsz**

Harpert is bij de verkoop van zijn Loosduinse huis reeds woonachtig te 's-Gravenzande. Het familieleven is voor Harpert erg belangrijk. Zijn medeleven met het wel en wee van zijn zus Neeltje Danielsz, die rond 1623 weduwe is geworden, zegt erg veel over Harperts karakter. Een sociaal zéér bewogen mens, die overal de helpende hand weet te bieden. Vóór 1627 overlijdt zijn zuster Neeltje op een leeftijd van nauwelijks 40 jaar. Harpert neemt de zorg van haar kinderen op zich.

Het leven van de helmplanter is zorgelijk. Niet alleen vanwege de ziekelijke toestand met zijn zus, maar ook zijn eigen gezondheid en die van zijn vrouw, Wijve **Adriaans**, zijn niet optimaal. De beide echtelieden hebben een zwaar leven, waarbij de kracht en ondernemingslust van zijn voorbeeldige vader, Daniel Dirksz, niet geheel van de grond dreigt te komen.

Doch, in 1629⁸⁷ heeft hij uitbreidingsplannen met zijn erf en sluit hij enthousiast een lening van 200 carolus gulden bij Jasper Jansz **van Alenburg**, waarvoor hij zijn huis en erf aan het Noordland te Zandambacht als garantie geeft. Ook zijn vee, bestaande uit 4 werkpaarden, 5 melkmoeien, 4 tweejarige vaarsen, 3 hoekelingen en 17 schapen, valt onder deze waarborg. Op deze wijze krijgen we een klein inzicht van een deel van de boerende helmplanter, die ook nog koren verbouwde op enkele hectaren land. Zijn ondernemingdrang gaat verder

⁸⁷ RA 's-Gravenzande 31 d.d. 11.3.1629, ARA te 's-Gravenhage

en leidt zelfs in 1634⁸⁸ tot een ingrijpende verbouwing aan zijn woning en schuren. Het gaat hierbij vooral om timmerwerk en arbeidsloon ten bedrage van de lieve som van 400 gulden. Zijn vroege dood maakt een voortijdig einde aan de grootse uitbreidingsplannen van Harpert. Zijn overlijden ligt rond de jaarwisseling van 1636 naar 1637.

⁸⁸RA 's-Gravenzande 31 d.d. 31.5.1634, ARA te 's-Gravenhage

8 ARIE HARPERS VAN DER HELM⁸⁹: **EEN BOERENWONING, EEN HUISMERK EN 5 KINDEREN...**

zijn geboorte trouwen en overlijden...

Arie Harpersz van der Helm en zijn nageslacht zijn begonnen met het dragen van onze familienaam, die ze aan hun vader, die helmplanter was, te danken hebben. Voor de geboorte van de man moeten we werken met een ruime marge, doch we menen met de periode 1610 en 1620 wel goed te zitten. De geboorteplaats zal vermoedelijk Loosduinen zijn, maar 's-Gravenzande of het noordland van Zandambacht zijn ook niet helemaal uit te sluiten. In ieder geval zitten we goed met deze heer met locatie Delfland, meer bepaald in het Westland.

Gelukkig zijn we in staat geweest een acte van zijn eerste huwelijk op te sporen. In 1646⁹⁰ geeft onze Arie het "ja-woord" aan zijn vrouw Maartje Lourisse **van der Does**, dochter van de vooraanstaande Lauwen Adriaansz **van der Does** en zijn vrouw Engeltje **Adriaans**.

Haar vader Lauwens Adriaansz **van der Does** huwde op 21 april 1624 te Monster met Engeltje **Adriaans**. Hij had diverse bestuurlijke functies zoals schepen van Zandambacht. Lauwen was een zoon van Adriaan Jans **van der Does** (geb. 1578) en Annetje **Cornelisse**.

Haar moeder Engeltje **Adriaans** is een dochter van Adriaan **Mathijsz**, o.a. schepen van Monster en Annetje **Cornelisse**

Het huwelijk van Arie van der Helm met Maartje van der Does is

Schema nazaten Harpert Danielsz

⁸⁹ HELM-NIEUWS no 60, herfstnummer 1999

⁹⁰ RA 's-Gravenzande 105 d.d. 22.7.1646, ARA te 's-Gravenhage

WESTLAND

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje
| (1567)

X2 Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

|

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. **HARPERT DANIELSZ**(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587) |

|

|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

X1 Joris Leendertsz Alsemgeest

X2 Cornelis Teunisz Verheul

2. ARIE HARPERS

X1 Marietje Louris van der Does

kinderen: a. Jan Adriaans van der Helm blz 125

b. Harpert Adriaans van der Helm blz 139

c. Arie Adriaans van der Helm blz 149

X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

kinderen: d. Crijn Adriaans van der Helm blz 155

e. Wijve adriaans van der Helm

3. Daniel Harperts

Blz 105

gesloten te Zandambacht, dat zich bevond onder 's-Gravenzande. Arie woonde een belangrijk deel van zijn leven in deze buurt. Hij had er zijn bestaan en leefde er als bouwman óf in hedendaags Nederlands: boer.

Dit eerste huwelijk leverde hem de volgende drie kinderen op:

1. Jan Adriaans van der Helm, volgt bladzijde 125
2. Harpert Adriaans van der Helm, volgt bladzijde 139
3. Arie Adriaans van der Helm, volgt bladzijde 149

Hij huwde voor de tweede maal vóór 1660 met Liesbeth Jans **van Alenburgh**, een katholieke dochter van Oude Jan Jaspers **van Alenburgh** en Aagje Krijnen **van Aardenhout**.

Kinderen uit dit huwelijk:

4. Crijn Adriaans van der Helm, volgt bladzijde 155
5. Wijve Adriaans van der Helm, ontvangt het H. Oliesel te Monster op 5 februari 1742 en is daarna overleden op de achtste van die maand. Ze huwde (N.-H.) te Monster op 30 januari 1689 met Dirk Arends **van Santen** en was mede-erfgenaam van haar oom Daniel in 1687.

De geslachten **Van Aardenhout** en **Van Alenburg** kunnen buigen op een aanzienlijke traditie. De Van Alenburgs gaan terug op mr Gerrit Dirks **van Alenburg**, die dokter was in de medicijnen. Zijn geboorte ligt in de laatste helft van de 15e eeuw. De **Van Aardenhouts** zijn minder ver uitgezocht en blijven steken bij Krijn Willems **van Aardenhout**, die in de laatste helft van de 16e eeuw is geboren

Liesbeth Jans **van Alenburg** huwde op 15 juni 1675 - na het overlijden van haar eerste man Arie Harperts van der Helm- voor de tweede keer met Jan Claasz **van der Valk**, weduwnaar van Barber **Jans**, korenkoper van beroep en zoon van Klaas Huigens **van der Valk** en Jannetje **Jans**. Liesbeth Jans **van Alenburg** is overleden na 1680⁹¹, wanneer ze met

⁹¹NA 's-Gravenzande 4622 d.d. 29.9.1680, ARA te 's-Gravenhage

haar tweede man genoemd wordt als nazaat van haar overleden ouders.

Liesbeth **van Alenburgh** is een boeiende vrouw, die het openbare leven niet schuwt. Het openlijk belijden van de Roomse godsdienst gaat haar probleemloos af. Ze bezoekt notarissen, legt verklaringen af en weet als weduwe goed haar mannetje te staan..In 1670⁹² zit ze als weduwe van Arie Harperts van der Helm wederom bij de notaris. Enkele maanden⁹³ later is ze daar in de hoedanigheid van haar overleden vader en verklaart “niets te hebben genoten van haar overleden vader, doch dat hij niet aan haar kindsdeel van de boedel heeft gezeten”. Naar het schijnt een moeilijke boedelverdeling voor de **Van Alenburghs**, want in 1672^{94,95} zijn ze er nog niet uit.

De ouderdom van Arie Harperts van der Helm wijkt niet af van dat van zijn voorouders. Ook zijn vergankelijke leven ligt rond de halve eeuw. In ieder geval is er in 1666⁹⁶ sprake van Liesbeth Jans **van Alenburgh**, die dan weduwe wordt genoemd van Arie Harperts van der Helm.

In dat jaar is ze betrokken bij de verkoop van de boerenwoning te Zandambacht, waar ze met haar man opgezeten heeft. Het gaat hier om een grote woning, compleet met huis, bijhuis, bargaen en een boomgaard met een morgen eigen land. Het onroerende goed heeft als burenen ten Oosten, Zuiden en Noorden de H. Geest van 's-Gravenzande en Zandambacht. Ten Westen vormt de Noordlandse Maasdijk de natuurlijk afscheiding.

⁹²NA 's-Gravenzande 4621 d.d. 20.9.1670. ARA te 's-Gravenhage

⁹³RA Den Haag 604. GA te 's-Gravenhage

⁹⁴RA Zandambacht 11 d.d. 14.6.1672. ARA te 's-Gravenhage

⁹⁵NA 's-Gravenzande 4620 d.d. 9.7.1672. ARA te 's-Gravenhage

⁹⁶RA 's-Gravenzande 33 d.d. 26.6.1666. ARA te 's-Gravenhage

Behalve de woning werd er ook een behoorlijk stuk land verkocht ter grootte van 3 morgen braakland alsmede acht hond land waarop rogge werd verbouwd. Het overlijden van Arie Harperts bracht voor de weduwe geen andere oplossing dan het stopzetten van het boerenbedrijf. Ook haar vader, Jan Jaspers **van Alenburgh**, heeft haar aangemoedigd de woning met landerijen te verkopen. De opbrengst bedroeg 1795 guldens, die voor een deel ook ten goede kwam aan de minderjarige weeskinderen uit Arie's eerste huwelijk. Voor deze kinderen traden hun omen Cornelis Teunisz **Verheul** en Huijbrecht Jansz **Brebijl** op als voogden.

De grote boerenwoning met bijhuizen, schuren en andere toebehoren als een grote bloeiende boomgaard en eertijds 10 morgen land werd door de ijverige Arie Harpertsz aangekocht in 1650⁹⁷ van Arie Jansz **van der Voort**, die altijd in het Noordland had gewoond. De enthousiastelling was vermoedelijk net getrouwd en besloot evenals zijn ouders een boerenbedrijf op te zetten. De zo'n 30 jaar oude Arie slaagde daar voorbeeldig in. De flinke aankoopssom van deze boerenhofstede bedroeg 1500 carolus gulden, een behoorlijk bedrag.

Van Arie Harperts van der Helm is het voor de geschiedenis wellicht van belang te weten, dat met hem het katholieke geloof weer zijn intrede heeft gedaan in de familie. Het geloof van zijn vader, de helmplanter, hebben we niet met zekerheid kunnen achterhalen, terwijl zijn grootvader, Daniel Dirksz, gebroken had met de Kerk en overgegaan is naar de nieuwe leer.

In 1653⁹⁸, kort na de 80-jarige oorlog, die besloten werd met de Westfaalse vrede, staat Arie ingedeeld op de lijst van weerbare mannen

⁹⁷RA 's-Gravenzande 32 d.d. 5.5.1650. ARA te 's-Gravenhage

⁹⁸ST v HOLLAND na 1572, 1355 d.d. 4.7.1653. ARA te 's-Gravenhage

van Zandambacht, waarbij hij een roers (=vuurroer of geweer) tot zijn waperuitrusting mag rekenen.

Het huismerk...

De laatste dag van de maand februari 1649⁹⁹ is Arie gevraagd om als getuige een acte te ondertekenen. Dit gebeurde bij de notaris te Monster. De inhoud van de acte is in dit geval niet zo belangrijk. Arie speelt slechts de rol van getuige en is verder buitenstaander in deze kwestie. Wel is voor de Van der Helmen, de “ondertekening” van grote waarde. Arie zet in ieder geval geen handtekening, doch plaatst zijn persoonlijke merkteken!

De huismerken waren aanvankelijk in de meeste gevallen aan een huis of boerderij gebonden. Werd het huis verkocht dan ging het huismerk over op de nieuwe eigenaar. Deze ontwikkeling is echter per regio verschillend. In veel gevallen moet men het woord *huismerk* opvatten als merk van de *familie*. Later werd het merk net als een handtekening persoonsgebonden.

De tekens werden in het huis aangebracht en in de omheining gekerfd, zodat ieder kon zien wie die eigenaar van de woning en het land was. Kreeg men door uitbreiding nieuw land in zijn bezit dan werd de uitbreiding vanzelfsprekend voorzien met een omheining met het merk van de nieuwe eigenaar.

Het merk werd behalve op het onroerende goed ook aangebracht op allerlei roerende zaken, variërend van de diverse boerenkarren en gereedschap tot de dekenkisten. Het mooie van dit oeroude merk -dat reeds ver vóór de Middeleeuwen in gebruik was- is dat het bij de

⁹⁹ NA Monster 6037 d.d. 28.2.1649. ARA te 's-Gravenhage

ondertekening in notariële acten rechtskracht heeft!

Tot 1795 kwam men op het platteland de ondertekening met een huismerk regelmatig tegen. Er werd dan wel duidelijk bijgeschreven aan wie het merk behoorde. In onze acte staat dus door de notaris of zijn klerk geschreven “t merck bij Arijen Harpers gestelt”. Vervolgens is het teken eigenhandig door onze voorouder geplaatst.

A handwritten signature in cursive script, likely a family crest or seal, with the text "Arijen Harpers" and "1795" visible.

afb. 20 huismerk

In de loop der jaren werd het huismerk meer persoonsgebonden, zoals we boven reeds schreven. Dit was vooral het geval doordat er meer officieel mee getekend werd door de rechtskracht die er vanuit ging. Het ging ongeveer hetzelfde als met het familiewapen. Aanvankelijk ging het om een wapenschild, dat tot de uitrusting van een ridder behoorde. Het betrof dus een echt schild en had een verdedigings-functie. Later gebruikte men het schild om te zegelen. De ontwikkeling met het huismerk is ongeveer net zo gegaan. Al moeten we hierbij onmiddellijk aantekenen, dat het gebruik van het huismerk vele eeuwen ouder is dan het gebruik van het familiewapen! In sommige familiewapens is het

oude huismerk zelfs geplaatst in het wapenschild.

Runeletter...

Het schitterende teken van onze Arie Harpers van der Helm, blijkt bij nadere bestudering nog een belangrijke ontdekking te herbergen. Het teken lijkt op het eerste gezicht veel op de magische wolfsangel (𐌺), die men in het verleden regelmatig in muren van boerderijen tegen kon komen. Doch bij Arie Harperts gaat het niet om een wolfsangel, doch eerder om het spiegelbeeld ervan.

We hebben hier te maken met de beginselen van de oorspronkelijk zeer oude rune (𐌺), die aangeduid wordt als de letter "Eihwaz. Het is de letter bij uitstek, die gebruikt wordt als teken ter verdediging. Het is dan ook zeer opmerkelijk dat deze letter ten grondslag ligt aan het merkteken van onze Arie. Bij hem is er alleen nog een tweetal horizontale strepen aan toegevoegd, waarbij de bovenste groter is dan de onderste.

9 DANIEL HARPERTS VAN DER HELM: **DE VRIJGEVIGE VRIJGEZEL¹⁰⁰**

Daniel Harpertsz is geboren tussen 1615 en 1625 ruim gemeten en is in 1637 nog onmondig bij het overlijden van zijn vader Harpert Danielsz, die gehuwd was met Wijve **Adriaans**. Zelf is Daniel niet gehuwd¹⁰¹ geweest en weten we dat hij overleden is tussen 8 juni 1681¹⁰² en 15 augustus 1687¹⁰³. De leeftijd van Daniel schatten we op ruim 60 jaar, waardoor hij qua ouderdom een positieve positie inneemt in de familie! Het leven van deze boerende Van der Helm speelde zich hoofdzakelijk af te 's-Gravenzande en Zandambacht.

Als boerenzoon is Daniël in het begin ook aan het boeren geslagen. Niet direct voor zichzelf, mogen we aannemen, doch eerder bij familieleden. Want laten we wel wezen de familieband was in die tijd zeer hecht. Later is Daniël voor zichzelf begonnen en zijn financiële positie was niet slecht te noemen.

Interessant bij deze Van der Helm is dat hij protestant is van religie. Hij is dat zijn hele leven geweest. Die religie blijft toch boeien bij de Van de Helmen. Grootvader Daniël Dirksz heeft als één der eerste gekozen voor de nieuwe leer, mogelijk zelfs al voor de Reformatie. Niet uitgesloten moet worden geacht, zo hebben we hiervoor kunnen lezen, dat dit te maken had met een persoonlijke vete tussen hem en de pastoor van Monster. Van vader Harpert is het geloof niet duidelijk. Hoe het ook zij, Daniël staat niet genoemd bij de uitgebreide lijst van

¹⁰⁰ HELM-NIEUWS no 10e JRG nr 3. zomer 1994

¹⁰¹ Impost gemaal 1680 's-Gravenzande en Zandambacht, CBG, te 's-Gravenhage

¹⁰² RA 's-Gravenzande 6 d.d. 8.6.1681, ARA te 's-Gravenhage

¹⁰³ RA 's-Gravenzande 7 d.d. 15.8.1687, ARA te 's-Gravenhage

afb. 21 Prins Frederik Hendrik (1584 - 1647)

katholieken, zoals die in 1680 opgesomd worden over 's-Gravenzande en Zandambacht¹⁰⁴.

Van Zandambacht naar 's-Gravenzande...

Toen Daniël van der Helm in de stad 's-Gravenzande kwam wonen, wist hij een mooi huisje met erf te kopen van de kinderen van Jacob Cornelisz **van der Valk**. De prijs bedroeg 130 gulden.

Toen hij in stad kwam wonen was Daniël zo'n 60 jaar en had hij besloten het wat rustiger aan te gaan doen. Zijn broer en zuster waren inmiddels overleden, dus voor een helpende hand was hij afhankelijk geworden van zijn neven en nichten. Daniël was er echter de man niet naar om zichzelf op te dringen bij zijn familie. Hij wist goed als alleenstaande te leven en genoot van iedere dag.

Zijn nieuwe schitterende woning was strategisch gunstig gelegen aan de zuidzijde van de korenmolen te 's-Gravenzande, waardoor hij een prachtige kijk had op het komen en gaan van de handelaren en boeren. Een praatje maken ging deze sociaal bewogen Van der Helm goed af. Ook was hij nooit te beroerd om af en toe eens hand- en spandiensten te verrichten. Hij zocht de mensen op, maar kon ook goed genieten van zijn eigen woninkje. Zeker als het winterde buiten, was het aangenaam verpozen achter het raam van zijn verwarmde huis. De geur van een lekkere soep deed hem dubbel genieten van zijn nieuwbetrokken woning midden in het bruisende leven van 's-Gravenzande. Hij had zijn hele leven lang gewerkt en destijds bestond er ook voor Daniël nog geen AOW, doch met zijn spaarcentjes wist hij toch zijn welstand te handhaven zonder dagelijks aan de slag te moeten.

¹⁰⁴ Katholieken in 1680 te Zandambacht en 's-Gravenzande, CBG, te 's-Gravenhage

Daniëls overlijden...

Hoelang Daniël in zijn 's-Gravenzandse huisje gewoond heeft, valt niet exact te onthullen. De goede man wordt pas genoemd in 1687¹⁰⁵, wanneer zijn erfgenamen zijn huisje verkopen. Dit is een interessant moment. Want, we krijgen een zéér goed beeld van alle erfgenamen van Daniël en wat blijkt: hij heeft het voorzien op de kinderen van zijn broer Arie Harperts van der Helm, te weten Jan Adriaans, Arie Adriaans, Crijn Adriaans en Wijve Adriaans. Opvallend is dat de kinderen van de overleden Harpert Adriaans niet in de poen mogen delen, terwijl zij misschien het geld het hardst nodig hadden.

Het neefje Harpert Jorisz **Alsemgeest**, zoon uit het huwelijk van Jannetje Harpers van der Helm en haar eerste man Joris Leenderts **Alsemgeest** valt overigens wel in de prijzen.

De hele club van erfgenamen kwamen bijeen om het mooie huisje te verkopen waar Daniël sinds 1681 in gewoond had. Destijds was de aankoopprijs 130 gulden. Inmiddels 6 jaar later was er behoorlijk op afgeschreven en bracht de woning nog slechts 80 gulden op. Naar verhouding dus bijna 40% minder.

Duidelijk niet de tijden van de laatste jaren van de 20e eeuw. Of dit te maken heeft met weinig inflatie óf dat de woning gewoon minder waard was geworden, vertelt het verhaal ons niet. Voor de volledigheid de burens van het huisje waren in 1687: Oost Dirk Arends **van Santen Zuid**: de molenwerf West en Noord: Jacob Pietersz **Sprockenburg**. De laatste was zijn vader opgevolgd: Pieter Maartensz **Sprockenburg**.

¹⁰⁵ RA 's-Gravenzande 7 d.d. 15.8.1687, ARA te 's Gravenhage

10 JAN ADRIAANS VAN DER HELM: **EEN BOER IN HART EN NIEREN!**

In Jan vinden we een man, die niet in rechte lijn van ons afstamt, doch die een aardig beeld geeft van de boerende bevolking die in de 17e eeuw in de omgeving van Wateringen leefde. Een interessant gebied vol met interessante mensen en hun eigen nog vaak kleinschalige problematiek. Een leven dicht bij de Natuur, dat zich hoofdzakelijk in de eigen vertrouwde omgeving afspeelde. Een bezoeken op zondag aan een familielid in een naburig dorp -vanzelfsprekend nadat men eerst ter kerke was geweest en ook daar alle dorpsnieuwjes had vernomen- was een hoogtepunt in de week.

Voor deze Van der Helm geldt ook hetzelfde verhaal wat zijn ouderdom aangaat: ook hij is niet ouder geworden dan de hieraan voorafgaande voorouders. Hij heeft vermoedelijk de halve eeuw niet volgemaakt.

In ieder geval weten we dat hij op 21 november 1693 is overleden na enkele dagen eerder het H. Oliesel te hebben ontvangen. Vermoedelijk werd hij bediend door een rondtrekkende geestelijke, want evenals elders, was ook voor Wateringen geen pastoor in het tolerante (!) Holland mogelijk na de Reformatie.

De geboorte van de man zal ongeveer rond het jaar 1645 liggen. Er is weinig aan te doen, doch er ontbreken ons over deze periode doop- en trouwboeken van Wateringen, zodat we geen exacte gegevens tot onze beschikking hebben. Deels met de computer kunnen we een beeld krijgen van de geboorte van Jan Adriaans van der Helm.

Zijn huwelijk met Cornelia Jacobs **Oudshoorn** zal in ieder geval vóór

Afstamming Jan Adriaans van der Helm

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje (1567)

X2 Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. HARPert DANIELSZ(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587)

|

|

|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

3. Daniel Harperts

2. ARIE HARPerts

X1 Marietje Lourisz van der Does

kinderen: a. **JAN ADRIAANSZ VAN DER HELM**

| b. Harpert Adriaans van der Helm blz 139

| c. Arie Adriaans van der Helm blz 149

| X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

| d. Crijn Adriaans van der Helm blz 155

| e. Wijve adriaans van der Helm

X Cornelia Jacobs Oudshoorn

kinderen: a. Jacob Jans van der Helm

X1 Cornelia Pieters van der Juijst

X2 Anna Jans van der Post

b. Catharina Jans van der Helm

c. Maria Jans van der Helm

1675 hebben gelegen. Jan Adriaans hebben we genoemd een boer in hart

en nieren. Dat was hij ook. Zijn levenlang heeft hij zich boer gevoeld. En het moet een grote vreugde voor hem geweest zijn om in 1681¹⁰⁶ een eigen huis met erf in Wateringen te hebben kunnen bemachtigen. De prijs van deze woning bedroeg 400 gld, welke deels contant en voor 200 gld met een hypothecaire lening werd voldaan.

In de overdrachtsacte wordt vermeld dat de woning gelegen was te Wateringen en reeds door de koper in huur werd bewoond. Het huis was vrij en onbelast gelegen met als burens ten Oosten en ten Noorden: de weduwe van Pieter Roelands **van der Marel**, ten Zuiden gelegen aan de Herenstraat en ten Westen Cors **Jansz** en Jan **Corsz** met hun huis en erf.

Het was Jans bedoeling geweest middels hard werken een goed boerenbedrijf op te bouwen. Hij was iemand van het voorzichtige type. Eerst wat sparen dan wat kopen en ondertussen zorgen dat zijn vrouw en kroost niets te kort kwamen. Het kopen van zijn eigen woning zag hij als de eerste stap. Weldra zou hij tot de grotere boeren van het Westland gaan behoren, doch zijn vroegtijdig overlijden gaf hem de kans niet zichzelf waar te maken. Nauwelijks 50 jaar is hij geworden.

In 1694¹⁰⁷ een half jaar na Jans overlijden vindt er een tragische openbare verkoop plaats van het huis te Wateringen. Arie Jacobs **van Leeuwen** betaalt met 620 gulden de hoogste prijs

In de heerlijkheid van Wateringen verschenen Arie Arents van der Helm, Harpert Joris **van Alsemgeest**, Claas Pieters **van der Valck**, zich sterk makende voor Meijndert Gerrits **van der Cleij** te samen in de hoedanigheid van de testamentaire voogden over de minderjarige

¹⁰⁶ RA Wateringen 1 d.d. 10.5.1681, ARA te 's-Gravenhage

¹⁰⁷ RA Wateringen 39 d.d. 23.5.1694, ARA te 's-Gravenhage

kinderen van zaliger Jan Arents van der Helm en Cornelia Jacobs **Outshoorn**¹⁰⁸. Zij verklaarden na gedane openbare verkoop het wettelijke recht op eigendom over te dragen aan Arie Jacobs **van Leeuwen** van een huis met erf gelegen binnen Wateringen. Belendingen ten Oosten: Cornelis **Rodenburg**, ten Zuiden: de Heerweg ten Noorden en ten Westen: de weduwe van Pieter **Roelands**

Uit het huwelijk van Jan Adriaans van der Helm en Cornelia Jacobs **Outshoorn** zijn de volgende kinderen geboren:

1. Jacobus Jansz van der Helm, volgt 10.1.
2. Catharina Jans van der Helm, volgt 10.2
3. Maria Jans van der Helm, volgt hieronder

Maria Jans van der Helm huwde voor de R.K. kerk te 's-Gravenhage en wel in de schuilkerk van de Oude Molstraat op 18 mei 1710 met Jacob **van Son**, die eerder gehuwd was geweest met Jannetje Michiels **van Schijdenen**. Twee weken eerder waren ze op 4 mei van dat jaar in ondertrouw gegaan. Kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Joannes Jacobs **van Son**, gedoopt (rk) te 's-Gravenhage (oude Molstraat) op 4.6.1712. Doopgetuigen Jacob Jansz en Catharina Jans
2. Gerardus Jacobs **van Son**, gedoopt (rk) te 's-Gravenhage (Oude Molestraat) op 13.5.1715. Doopgetuigen Hermanus **Daniels** en Catharina **Janssens**
3. Cornelius Jacobs **van Son**, gedoopt (rk) te 's-Gravenhage (Oude Molstraat) op 6.8.1717. Doopgetuigen Jacobus Jansz van der Helm en Catharina Jans van der Helm

¹⁰⁸ Het testament was opgesteld d.d. 16.1.1691 voor not Jan van Heijningen tot Monster, kennelijk met de idee over de slechte gezondheid van Jan Adriansz van der Helm
NA Monster 6049, ARA te 's-Gravenhage

4. Cornelia Jacobs **van Son**, gedoopt (rk) te 's-Gravenhage (Oude Molstraat) op 1.3.1719. Doopgetuige Hendrika **van Swieten**
5. Joanna Jacobs **van Son**, gedoopt (rk) te 's-Gravenhage (Oude Molstraat) op 10.11.1720. Doopgetuigen Maria Jacobs **van Son** en Gijsbertus **Oosthoorn**
6. Petrus Jacobs **van Son**, gedoopt (rk) te 's-Gravenhage (Oude Molstraat) op 1.6.1723. Doopgetuige Catharina van der Helm

Het gezin was hoofdzakelijk woonachtig te Eikenduinen. In 1732¹⁰⁹ verscheen het echtpaar bij notaris Pieter **de Graaf** te Den Haag voor het opmaken van een testament. Daar was wel aanleiding toe, want de gezondheid van Jacob **van Son** ging snel achteruit. Met zijn vrouw ging het nog uitstekend zodat die hem kon verzorgen. De notaris neemt hun laatste wil op, waarbij nadrukkelijk de langstlevende van hun beiden tot algemeen erfgenaam wordt benoemd. Bij het maken van het testament zag het ernaar uit, dat Maria dat zou blijken te zijn.

Er werd bepaald, dat ze het recht krijgt om met de erfenis te doen wat ze zou willen, hoewel aan ieder der kinderen een bedrag van 25 gld dient te worden uitgekeerd. De heren Willem Jacobsz **van Son**, Michiel **van Son** en de vrouw Isabella **van Son** worden genoemd als de voor kinderen van Jacob **van Son**, verwekt bij Jannetje Michiels **van Schijdenen**. Tot voogden over de minderjarige kinderen wordt de langstlevende ouder benoemd -in dit geval is dat dus Maria Jans van der Helm- alsmede Jan **de Ruijt**, meester wielmaker te Den Haag en Jan Jaspersz **Outshoorn**.

¹⁰⁹NA 's-Gravenhage d.d. 2.1.1732, GA te 's-Gravenhage

10.1 Jacob Jans van der Helm:

TWEE HUWELIJKEN EN EEN UITGESTORVEN TAK...

Men zou hopen en verwachten, dat deze katholieke Jacob Jans van der Helm de, in deze 18e eeuw, nog immer kleine familie Van der Helm wat nieuw leven in zou blazen. Helaas we kunnen nu al verklappen, dat het bij enkele goede pogingen is gebleven. Zijn geboorte ligt rond het jaar 1680 en zijn overlijden is gevonden te Wateringen op 15 november 1755. Op 26 mei 1715 huwde hij te Schipluiden met Cornelia Pieters **van der Juijst**, een jongedochter uit De Lier. Trouwgetuigen waren Gerrit Lodewijks **Hilleman** en Anna Jacobs **Olierook**. Het huwelijk was van korte duur, want Cornelia overleed spoedig na de geboorte van hun enige kind:

- a. Nicolaas Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 6 april 1716

De jonge Jacobus van der Helm bleef niet lang weduwnaar, want op 6 juni 1717 huwt hij voor de tweede keer te Schipluiden met Anna Jans **van der Post** uit Hodenpijl. Uit dit huwelijk volgen de volgende kinderen:

- b. Cornelia Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 1 april 1817 en overleden te Rijswijk op 13 januari 1742. De begrafenis vond plaats te Wateringen op 19 januari daaropvolgend.
- c. Anna Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 18 mei 1719 en overleden te Wateringen op 1 april 1808, zijnde bijna 89 jaar. Ze was gehuwd met Dirk Jans **Korsse**, bouwman

wonende te Wateringen. Antje was reeds in 1781¹¹⁰ weduwe en veilt dan diverse koeien, kalveren en bouwgereedschap.

d. Petronella Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 11 september 1720 en overleden vóór 6 juni 1723

e. Johannes Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 23 december 1721 en overleden vóór 18 september 1724

f. Petronella Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 6 juni 1723

g. Johannes Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 18 september 1724, overleden te Rijswijk en begraven aldaar op 30 december 1740, zijnde ruim 16 jaar.

h. Jacobus Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 25 juli 1727

i. Johanna Jacobs van der Helm, geboren te Schipluiden op 15 maart 1730 en overleden te Wateringen op 26 juni 1764.

Het leven van Jacobus Jans van der Helm zal zich hoofdzakelijk tussen Schipluiden, Wateringen en Rijswijk hebben afgespeeld. In deze laatste uitgestrekte plaats is hij te 1740 woonachtig als hij optreedt als voogd over de minderjarige kinderen van zijn zuster Catharina Jans van der Helm, waarover meer in het volgende hoofdstuk.

¹¹⁰ RA Wateringen 59 d.d. 18.4.1781. ARA te 's-Gravenhage

10.2 Catharina Jans van der Helm:

TWEE HUWELIJKEN, KINDEREN, MAAR GEEN VDH-EN...

Catharina Jans van der Helm¹¹¹ is een boeiende vrouw, die een merkwaardig leven heeft geleefd, doch wier dood nog merkwaardiger bijna excentriek genoemd kan worden. De geboorte van haar ligt in de jaren 80 van de 17e eeuw, terwijl haar overlijden ligt op 2 augustus 1752. Van haar zijn twee huwelijken bekend en diverse kinderen. Het eerste huwelijk vond plaatst te Wateringen op zondag 22 april 1708. Het was een katholieke plechtigheid, waarbij Catharina in de echt werd verbonden met Pieter Jans **Slingerland**. Getuigen bij dit huwelijk waren haar neef Arie Herperts van der Helm en Maria Leenderts **van der Valk**.

Dankzij een acte uit 1725¹¹² worden we op de hoogte gebracht van het aantal -dan nog- levende kinderen van dit echtpaar. Inmiddels is Catharina weduwe geworden van Pieter **Slingerland** en woonachtig te Zoetermeer. Er wordt met haar afgesproken, dat ze voor haar kinderen voor een behoorlijke opvoeding zal zorgen tot hun 25e levensjaar en tevens is voor ieder van hen een bedrag van 9 guldens en 9 stuivers weggelegd.

Kinderen, wier informatie middels deze acte is verkregen:

1. Willem Pieters **Slingerland**, geboren rond 1708 en overleden na 23 maart 1725.

¹¹¹ HELM-NIEUWS no58 lentenummer 1999

¹¹² RA Zoetermeer 57 d.d. 23.3.1725. ARA te 's-Gravenhage, thans GA Zoetermeer

2. Cornelia Pieters **Slingerland**, geboren rond 1709 en overleden na 23 maart 1725. Ze huwde te Voorschoten op 3 mei 1733 met Cornelis Arie **van Toledo**, zoon van Arie Pietersz **van Toledo** en Gertrudis Cornelisse **van Brederode**
3. Jan Pieters **Slingerland**, geboren rond 1711 en overleden na 11 november 1740, wanneer hij als voogd optreedt over zijn 3 halfzusters
4. Pieter Pieters **Slingerland**, geboren rond 1713 en overleden na 23 maart 1725
5. Jacob Pieters **Slingerland**, geboren rond 1715 en overleden na 23 maart 1725
6. Annetje Pieters **Slingerland**, geboren rond 1716 en overleden na 23 maart 1725
7. Andries Pieters **Slingerland**, geboren rond 1720 en overleden na 23 maart 1725

Na het afwikkelen van de boedel, denkt de weduwe al gauw aan een nieuwe man al was het alleen maar om wederom een bron van inkomsten te hebben voor haar en haar kinderen. Op 10 november 1725 huwde ze te Zoetermeer en kerkelijk op 25 november te Stompwijk met Pieter Jans **Kievit**. Het lijkt dat ze met deze Kievit een aardige slag heeft geslagen. Het blijkt een ondernemende man te zijn, die geld investeert in onroerend goed. In 1730¹¹³ koopt hij van de erfgenamen van Jacob **Proost** een huis met erf staande en gelegen in de heerlijkheid Voorschoten, ten zuiden gelegen aan de Dorpsstraat. Het bijzondere van dit pand is dat het verhuurd is aan 2 mensen. Voor de ene helft aan Pieter Lourisz **van Wouw** voor 19 gld en de wederhelft aan Jan **van Driel** voor 18 gld. Het gaat hier dus duidelijk om een beleggingspandje met erf. De aankoopprijs bedraagt 280 gld in contanten.

Het pand wordt in 1741¹¹⁴ verkocht voor 325 gld aan Harmen **van Witsen** volgens de voorwaarden beschreven op 23 december 1740.

¹¹³RA Voorschoten 19 d.d. 27.12.1730. ARA te 's-Gravenhage

¹¹⁴RA Voorschoten 19 d.d. 23.5.1741. ARA te 's-Gravenhage

Een ander pand wordt in 1733¹¹⁵ aangeschaft voor 200 gulden. Het gaat hierbij om een woning compleet met huis en erf gelegen in het Westeinde van het dorp aan de Achterweg, welke gekocht wordt van Pieter **Lammers** en Arie **van Santen**, die de noordelijke burens waren van eerdergenoemd pand. We krijgen het idee, dat beide woningen niet ver van elkaar afliggen. Ook dit pand wordt in 1741 verkocht en wel aan Hendrik **Beurs** voor een bedrag van 250 gld in contanten.

Deze verkopen in 1741 staan niet op zichzelf. Kievit is namelijk in 1739 overleden en Catharina is daardoor voor de tweede maal weduwe geworden. Er moest orde op zaken worden gesteld en de weduwe, die tegen de zestig liep, moest eens kijken welke mogelijkheden de toekomst voor haar had. Bovendien had ze nog drie dochters verwekt door Pieter Jans **Kievit**:

8. Petronella Pieters **Kievit**, geboren rond 1725 en overleden na 11 november 1740
9. Anna Pieters **Kievit**, geboren rond 1728 en overleden na 11 november 1740
10. Helena Pieters **Kievit**, geboren rond 1728 en overleden na 11 november 1740

Op 11 november 1740¹¹⁶ verschijnt Catharina Jans van der Helm als weduwe van Pieter Jans **Kievit** voor de weeskamer van Voorschoten, waarbij gesproken wordt over haar drie bovengenoemde minderjarige kinderen door hem verwekt, die op behoorlijk wijze verzorgd dienen te worden. Als voogden worden benoemd haar broer Jacob Jans van der Helm te Rijswijk en haar zoon Jan **Slingerland**, die nu woonachtig is te 's-Gravenhage.

¹¹⁵RA Voorschoten 19 d.d. 3.10.1733. ARA te 's-Gravenhage

¹¹⁶WK Voorschoten 2 d.d. 11.11.1740. ARA te 's-Gravenhage

Het verdere leven van Catharina en haar dood...

Jan Slingerland, haar bovengenoemde zoon, was woonachtig te Den Haag. Ze lijkt erg op hem gesteld te zijn, want ze komt regelmatig bij hem op bezoek. Ook haar overlijden vindt te Den Haag plaats en daarvan hebben we een gekke verklaring gevonden. De -na de verkoop

Mrs Deu ^{op koop bij}
^{afname van}
 Regelesmont van het afsterven
 van onse moeder
 Catharina van der Helm
 de dit Wee van pieter van
 Slingerland
 Is over leed den
 den 2 Augustus
 1759
 Mrs het sieckmeesen der schooten in het
 bedrijfschouwen voor de dood --- f. 4:10:00
 aan de dood kapt. betaalt --- f. 10:00:00
 aan den doctoren betaalt --- f. 9:12:00
 aan den apotecker betaalt --- f. 9:10:00
 aan de Rou betaalt --- f. 7:50:00
 aan de kerck betaalt --- f. 6:11:00
 aan Remants of kaus en koffie --- f. 5:15:00

afb. 23 acte van de weeskamer te 's-Gravenhage

van twee huizen- toch niet armlastig te noemen Catharina blijkt bij haar overlijden niet veel aan vermogen te bezitten. Zodanig zelfs dat haar kinderen afstand doen van de nalatenschap en zó weigeren op te draaien voor de begrafenis-kosten, die zijn gemaakt. Uiteindelijk laten ze de weeskamer hiervoor opdraaien in september 1752¹¹⁷, een maand na de begrafenis.

We hebben een boeiende lijst gevonden van de kosten, die gemaakt zijn rondom het overlijden van Catharina. Hieruit blijkt dat ze in ieder geval aan een ernstige ziekte is gestorven, waar de dokter aan te pas moest komen, die medicijnen voorschreef. De kosten voor de apotheek zijn vrijwel even hoog als de kosten voor de geneesheer. Op zich zegt dat niets over de ziekte, zij het dat een hartstilstand uitgesloten kan worden.

Ook merkwaardig is het huren van een bed ten bedrage van 10 gulden, hieruit krijgen we het idee dat ze is overleden in een soort ziekenhuis. Er wordt gesproken over "het ziekwezen", dat ook een vordering heeft van 41 gulden. Deze maakt de grootste post uit. Mogelijk is dat ze naar Den Haag is gekomen om verzorging te krijgen, die ze elders ten plattelande niet kon krijgen. Doch, dat wordt weersproken door de post van haar huishuur, die ruim 16 gulden bedraagt. Kennelijk had ze een ziekte, die plots een andere wending heeft gekregen. Had men aanvankelijk nog gedacht de zieke weer op de been te krijgen, later blijkt dat dit niet gelukt is. Aan de uitvaart werden heel wat kosten uitgegeven voor o.a. het doodskleed (10 gld), de kerk (6 gld), brood, kaas en koffie (5 gld), nogmaals aan de bakker 5 gulden. Het graf en de schuit waarmee ze haar laatste tocht maakte, bedroeg bijna 9 gulden.

¹¹⁷WK 's-Gravenhage 105A d.d.15.9.1752. GA te 's-Gravenhage

WESTLAND

Schema afstamming Harpert Adriaansz van der Helm

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje (1567)

X2 Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. **HARPERT DANIELSZ**(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587)

|
|
|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

3. Daniel Harperts

2. ARIE HARPERS

X1 Marietje Lourisz van der Does

kinderen:

a. Jan Adriaansz van der Helm

blz 125

b. HARPERT ADRIAANSZ VAN DER HELM

blz 139

|

c. Arie Adriaans van der Helm

blz 149

|

X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

|

d. Crijn Adriaans van der Helm

blz 155

|

e. Wijve adriaans van der Helm

|

X Trijntje Cornelisse van der Post

kinderen:

a. Harpertje Harpers van der Helm

b. Arie Harpertsz van der Helm

blz 161

11 HARPERT ADRIAANS VAN DER HELM¹¹⁸: **EEN KORT LEVEN EN EEN MOEILIJK GEZINNETJE...**

Het begin...

Het is een feit, dat we over sommige voorouders meer weten dan over anderen. Niet iedereen komt bij de notaris om een testament te laten maken óf heeft op een andere wijze met een dergelijke magistraat van doen. Ook is niet iedere bouwman betrokken bij landaankopen en heeft zich derhalve ook niet te verwoorden bij de schout en schepenen. Als dit allemaal zo gegaan is bij onze Harpert, dan hebben we van hem weinig interessants boven water kunnen toveren. Wellicht is er wel iets geregistreerd, doch is dat in de loop der eeuwen verloren gegaan. Doch aangezien hij slechts korte tijd in het ondermaanse heeft vertoefd, is er een relatief kleinere kans om iets in de archieven terug te vinden.

De geboorte van Harpert Adriaans van der Helm hebben we geplaatst in de jaren 40 van de 17e eeuw. Harpert is in ieder geval overleden vóór 1679, wanneer zijn vrouw Trijntje Cornelisse **van der Post** voor de tweede keer trouwt en dus zal zijn leeftijd hoogstens zo'n 35 jaar hebben bedragen! Dat is wel een erg kort leventje. Ondanks dit korte leven van onze voorouder en zijn eveneens korte huwelijk met Trijntje **van der Post**, hebben we toch nog twee kinderen van hem kunnen achterhalen:

¹¹⁸ HELM-NIEUWS no 61 winternummer 1999

kinderen:

1. Arie Harperts van der Helm, volgt bladzijde 161
2. Harpertje Harperts van der Helm, volgt bladzijde 143

Belangrijk is toch te vermelden dat deze Harpert Adriaans van der Helm een rechtstreekse voorouder is van velen van ons. Het is deze Arie, die deel uitmaakt van de opeenschakeling van voorouders, die rechtstreeks afstammen van Daniel Dirksz. Deze kort geleefd hebbende Harpert zal in zijn zoon Arie een kind vinden, die aan de basis staat van het grote geslacht van de nu nog bestaande Van der Helmen.

Vergeleken met zijn twee broers Jan en Arie en zijn halfbroer Crijn en halfzuster Wijve, is er van Harpert relatief weinig bekend. Harpert is wat dat betreft een beetje een achterblijvertje, maar anderzijds toch een zéér belangrijke figuur, daar hij de voorouder is van velen! Zijn leven zal zich ongetwijfeld in de buurt van 's-Gravenzande hebben afgespeeld: het land van zijn ouders.

Zijn broers daarentegen komen we geregeld tegen in Wateringen. Wat zal Harpert gedaan hebben. Waar zal hij vertoefd hebben. Er zijn geen duidelijke aanwijzingen, dat hij zijn broers is achternagegaan. Sporen van zijn kinderen zijn daarentegen eerst te 's-Gravenzande en later te Wateringen gevonden. Vermoedelijk zijn zij in de loop der jaren naar Wateringen verhuisd.

Zijn vrouw Trijntje Cornelisse van der Post...

Vaststaat, dat Harperts' vrouw, Trijntje Cornelisse **van der Post**, na Harperts overlijden voor de tweede maal huwde te 's-Gravenzande met Pouwels Jans **Vaarlee**. Dat was op 4 november 1679. Trijntje verbleef

dus te 's-Gravenzande ten tijde van 's mans overlijden, welke vanzelfsprekend vóór 4 november 1679 moet hebben gelegen. Hoe ver vóór?, daarover tasten we in het duister.

Trijntje was een dochter van Cornelis Jacobsz **van der Post** en zijn tweede vrouw Geertje Oziers **Oversloot**, die met elkaar huwden te 's-Gravenzande op 25 mei 1643.

In 1703¹¹⁹ worden als erfgenamen van Gerritje Cornelis **van der Post** in haar leven weduwe van Philips Leenerts **Rodenburg** onder andere genoemd: de meerderjarige kinderen van Jacob Cornelisz **van der Post**, Arie Harpertsz van der Helm als nagelaten zoon van Harpert Adriaansz van der Helm en zijn overleden vrouw Trijntje Cornelisse **van der Post**, Marietje Cornelisse **Schellevis** dochter van Cornelis Jans **Schelvis** en Marietje Cornelisse **van der Post**. We hebben hier te maken met enkele Geschwestern uit het gezin van Cornelis Jacobsz **van der Post** en zijn twee vrouwen.

The image shows a handwritten document, likely a marriage record, with several lines of text in cursive script. The text is somewhat faded and difficult to read, but it appears to contain names and possibly dates or locations. The names 'van der Post' and 'van der Helm' are visible, consistent with the text above. There are also some illegible words that might be 'weduwe' (widow) and 'kinderen' (children).

afb. 24 huwelijksinschrijving van Trijntje Cornelisse van der Post

¹¹⁹ RA Naaldwijk 33 d.d. 26.6.1703, GA Naaldwijk

Uit de huwelijksinschrijving, die we hierboven hebben afgedrukt kunnen we iets interessants opmaken. Deze is namelijk ingeschreven in het trouwboek der Nederlands-Hervormde Kerk. De tweede echtgenoot van Trijntje **van der Post**, Pouwels Jans **Vaarlee**, zal waarschijnlijk NH van geloof zijn geweest. Hierbij hebben we overigens geen enkele zekerheid. Men was in die tijd -in tegenstelling tot wat wel eens wordt gedacht- niet zo erg strak aan een bepaalde godsdienst gebonden. Moest men voor een bepaald ambt zijn geloof opgeven en vervangen voor een ander dan deed men daar niet zo moeilijk over. Bovendien, een huwelijk gesloten voor de Nederlands-Hervormde Kerk gold als het tegenwoordig sluiten van een huwelijk voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Sterk afhankelijk van de regio, kan het gebruik en de tolerantie bestaan hebben, dat andere gelovigen m.n katholieken zich hebben laten huwen door de N.-H. Staatskerk.

het verdere leven...

Over het verdere zeer korte leven van Harpert is weinig bekend. Het ligt in de lijn der verwachtingen, dat hij zich net als zijn voorouders en de rest van zijn familie heeft beziggehouden met het agrarische gebeuren. Vermoedelijk zal dit geen boerenbedrijf zijn geweest, daar er weinig aan- of verkopen van stuks vee bekend zijn. Dit is overigens ook geen noodzakelijkheid, het is ook goed mogelijk om onderhands vee te hebben gekocht of verkocht. Datzelfde geldt voor landbouwgrond. Het blijft zoeken in een schemerig gebied, waarover men slechts kan filosoferen. Wel is met zekerheid te zeggen, dat hij een telg is uit een agrarisch geslacht. Ook niet uit te sluiten valt het feit, dat hij met zijn jonge jaren nog werkzaam was als knecht bij zijn broer of bij zijn schoonfamilie. Dit in afwachting van een geschikte aankoop om zelfstandig te gaan boeren. Zulks was ook een veelvoorkomend gebeuren op het platteland.

Het overlijden van Harpert is even duister als de rest van zijn leven.

Ieder zou graag willen weten, waaraan hij plotsklaps is overleden. Is hij verongelukt? Op het platteland was het zéér gebruikelijk om kort na het huwelijk naar de notaris te stappen om een testament te maken, waarin over eventuele kinderen alvast voogden werden benoemd. Dat gaf een rustig gevoel. Ook wanneer men zijn dood voelde naderen, kwam de notaris nog even op bezoek. We komen dan vaak de constructie tegen van “de heer ziek te bed liggende”, hieruit kan dan worden geconcludeerd dat het onvermijdelijke in aantocht was. Daar we hier geen testament hebben gevonden, nemen we voorzichtig aan dat Harpert plotseling moet zijn overleden. Een ongeluk ligt dan voor de hand.

11.1

HARPERTJE HARPERTS VAN DER HELM: OVERLEDEN IN KRAAMBED...

Het zit de Van der Helmen niet mee om eens langer te leven dan 50 jaar. Het is opmerkelijk hoe weinig familieleden -uit de eerste eeuwen van haar bestaan- een hoge leeftijd behalen. De oorzaken van het vroegtijdige overlijden zijn vrijwel niet na te gaan. Tot nu toe hebben we in Daniel Harpertsz van der Helm, de vrijgevinge vrijgezel, de oudste Van der Helm kunnen vinden eventueel tezamen met zijn zuster Jannetje Harpers van der Helm.

We schreven dat in de meeste gevallen de vroege doodsoorzaak niet te vinden was, een uitzondering hierop is de hieronder te behandelen Harpertje Harperts van der Helm, die in het kraambed is gestorven. Een tragische gebeurtenis, want het betrof hier de geboorte van het eerste kind van Harpertje.

Ze was voor de katholieke kerk getrouwd te Wateringen op 16 mei 1701 met Ansem Teunisz **van der Smaal**. De huwelijksgetuigen waren Aaltje **Cornelisse** en Maria **Leenderts**. Het huwelijk heeft slechts 10 maanden geduurd toen de geboorte van een kind, de dood van de moeder tot gevolg had. De jongen, die te Wateringen op 5 maart 1702 katholiek werd gedoopt luisterde naar de naam Anthonis Ansems **van der Smaal**. Doopgetuigen waren afkomstig van vaderskant: Arend **Teunisz** en Marietje Teunisse **van der Smaal**. Niet zo verwonderlijke dat deze getuigen van vaderszijde waren, daar het kind werd vernoemd naar zijn grootvader Teunis **van der Smaal**.

De jongen Anthonis Ansems **van der Smaal** werd gedoopt op 5 maart 1702 toen zijn moeder nog herstellende was van de bevalling. Ze dreigde er niet bovenop te komen en overleed te Wateringen op 30 maart 1702. Het moet een vervelende bevalling zijn geweest. De vreugde van de geboorte werd al spoedig gevolgd door het slechte, vervelende ziektebeeld, dat zich plotseling bij Harpertje openbaarde. Aanvankelijk verliep de geboorte voorspoedig en was er geen enkele reden voor onrust.

Enkele weken daarna blijkt hoe ernstig Harpertjes gezondheidssituatie is, ze is zelfs stervende en er wordt besloten de bevoegde autoriteit te waarschuwen om onder deze tragische omstandigheden een testament op te maken¹²⁰. Een testament, dat vooral gericht was op de verzorging van de kennelijk levensvatbare boreling. De ziek te bedliggende Harpertje benoemt samen met haar man tot de voogden over hun kind

¹²⁰ RA Wateringen 2 d.d. 24.3.1702. ARA te 's-Gravenhage

van zijn kant, zijn broer Cornelis **van der Smaal** en van haar kant, haar broer Arie Harperts van der Helm. Het is een mutueel testament, waarbij de langstlevende de gehele nalatenschap tot zijn beschikking krijgt. Een standaardformulering, want in dit geval is het duidelijk, dat Harpertje stervende was. Gezamenlijk dienen ze er zorg voor te dragen dat hun zoon tot zijn 22e goed opgevoed en gekleed wordt en door zijn vader dient te worden onderhouden. Op die leeftijd of zoveel te eerder in geval hij mocht huwen dient er een bedrag van 20 gulden te worden gegeven.

Op deze wijze eindigt het triest en korte leven van Harpertje Harpers van der Helm, na een kortstondig huwelijk van 318 dagen.

Ansem Teunisz **van der Smaal** loopt al weer spoedig tegen een andere vrouw (Cornelia **Pieters**) aan met wie hij op zondag 1 november 1705 te Wateringen voor de R.K. kerk in het huwelijk treedt. Hierbij waren de getuigen Aaltje **Cornelisse** en Maria **Cornelisse**. Twee getuigen, die we niet direct als familieleden van het echtpaar kunnen identificeren.

Vermoedelijk waren deze getuigen klopjes, die op afroep beschikbaar waren. Klopjes werden de -vaak- begijnen genoemd, die in die tijd bij de katholieken aan de deur moesten kloppen om hen te verwittigen, wanneer er weer een H. Mis werd opgedragen in een schuilkerk. Er was nog geen vrijheid van godsdienstuitoefening, ofschoon er langzamer hand tegen flinke betaling wel oogluikend kerkdiensten werden toegestaan, sterk afhankelijk van de mildheid van het bestuur van dorp of plaats.

De tweede vrouw van Ansem Teunisz **van der Smaal** luisterde overigens naar de naam Cornelia **Pieters**. Het overlijden van Ansem **van der Smaal** is teruggevonden te Wateringen op 28 november 1720 op de leeftijd van 51 jaar. Een geboortedatum hebben we van Ansem bij

benadering kunnen reconstrueren aan de hand van een getuige-verklaring, die hij samen met enkele bekende Wateringers voor de schepenen aflegde. Dat gebeurde in het jaar 1717¹²¹ en Ansem **van der Smaal** is dan 48 jaar (In het volgende hoofdstuk gaan we overigens uitgebreid in op de inhoud van deze belangrijke getuigeverklaring). Een kleine rekensom leert ons dat deze Ansem dan geboren is rond het jaar 1669. Ook geen hoge leeftijd. Boeiend is te zien dat er in diezelfde acten ook namen genoemd worden van -laten we het noemen- hoge bejaarden. Wat te denken van Willem Jacobsz **van der Knaap**, die 84 jaar is en Neeltje **Dirksdr** weduwe van Pouwels Jacobsz **van der Eijk**, eveneens 84 jaar en Cornelis Crijnen **Roodenburgh** met zijn 76 jaar.

We kunnen het niet anders dan als toeval beschouwen, dat onze voorouders het ongeluk hebben gehad om niet of nauwelijks boven de halve eeuw uit te komen!

Constant blijkt de stamboom met uitsterven te worden bedreigd. Een klein gezinnetje, vrouwelijke nazaten en korte levensduur zijn er de oorzaak van dat de boom niet reeds spoedig tot volle bloei komt. Op de één of andere wijze kunnen we de vergelijking maken met de moeilijke manier van het zorgen voor nazaten bij de familie Van Oranje. Ook bij hen is wettelijke voortplanting, vrouwelijke nazaten en vroegtijdig overlijden een probleem welke de stamboom lange tijd erg klein houdt.

¹²¹RA Wateringen 1 d.d. 13.3.1717. ARA te 's-Gravenhage

Schema afstamming Arie Adriaansz van der Helm

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje (1567)

X2 Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. HARPERT DANIELSZ(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587)

|
|
|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

3. Daniel Harperts

2. ARIE HARPETS

X1 Marietje Lourisz van der Does

kinderen:

a. Jan Adriaansz van der Helm blz 125

b. Harpert Adriaansz van der Helmbz 139

c. ARIE ADRIAANS VAN DER HELM blz 149

| X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

| d. Crijn Adriaans van der Helm blz 155

| e. Wijve adriaans van der Helm

|
|

X Cornelia Jorisse Sonneveld

kinderen:

a. Antje Ariens van der Helm

b. Arie Ariensz van der Helm

12 ARIE ADRIAANS VAN DER HELM: EEN EENVOUDIGE KATHOLIEK...

In deze Arie Adriaansz van der Helm, die vernoemd is naar zijn vader, kunnen we een normale Van der Helm zien, die een gewoon gezinnetje heeft en die een gewoon alledaags leven geleden heeft, zoals dat in die periode rond 1700 gebruikelijk was. Een leven, dat zich hoofdzakelijk afspeelde rondom 's-Gravenzande en Wateringen met hier en daar een eenvoudig uitstapje naar één van de andere Westlandse buurgemeenten of naar de markt te Delft of Den Haag.

We hebben Arie Adriaans van der Helm een eenvoudige katholiek genoemd. Dit in vergelijking met zijn halfbroer Crijn van der Helm, die hierna behandeld wordt en een eenvoudige protestant genoemd kan worden. Beide Van der Helmen hebben voor nazaten gezorgd, doch na hooguit enkele generatiën zijn deze takken uitgestorven.

Ongetwijfeld boeiende, doch zeer kleine takken, die onderdeel zijn van onze familie, doch waarin geen enkele bestaande Van der Helm zijn voorouder kan herkennen. Hooguit een verre oom of tante! Dit gezegd te hebben is het vanzelfsprekend buitengewoon interessant om te weten hoe deze lieden geleefd hebben.

Arie Adriaansz van der Helm is geboren rond het jaar 1648 als zoon van Arie Harperts van der Helm en zijn eerste vrouw Maartje Lourisse **van der Does**. Een plattelandsjeugd stond hem te wachten met enkele broers en een halfzus op de boerenhoeve van zijn vader in het Noordland van Zandambacht.

Toen hij op jonge leeftijd, gesproken wordt in ieder geval van vóór zijn 17e jaar, zijn vader verloor, werd het gezin geleid door stiefvader Jan

Claasz van der Valk. Dit alles bood Arie een tamelijk beschermde jeugd en gaf hem de mogelijkheid om zich op een zelfstandig bestaan voor te bereiden. Een bestaan in het boerenbedrijf zoals zijn ouders, grootouders en andere voorouders hadden gehad moet ook voor deze telg voordehandliggend zijn geweest.

Op 22 mei 1684 is Arie te Monster in het huwelijk getreden met Cornelia Jorisse **Sonnevelt**. Het huwelijk werd gesloten nadat ze van de gerechtsbode van Wateringen, waar beiden woonden, toestemming kregen om volgens plaatselijk gebruik te Monster te huwen.

Attestatien om te huwen
 Arie van der Valk
 Cornelia Jorisse Sonnevelt
 22 mei 1684
 Monster

afb. 26 attestatie om te Monster te mogen huwen

Arie Adriaans van der Helm is overleden te Wateringen op 31 mei 1719 nadat hem twee dagen daarvoor de sacramenten van het H. Oliesel werden toegediend. Hij bereikte de -met zijn voorouders vergeleken- tamelijk hoge leeftijd van 70 jaar.

Na het overlijden van zijn broer Jan Adriaansz van der Helm, die gehuwd was met Cornelia Jacobs **Oudshoorn**, wordt hij in 1694 genoemd als voogd over diens nagelaten kinderen. Hiervoor verwijzen we naar hoofdstuk 10 (blz 125).

In 1713¹²² verschijnt het echtpaar voor de plaatselijke autoriteiten om een testament te laten maken. Dit gebeurde voor de schout en schepenen van Wateringen. De twee echtelieden zijn beiden nog kloek en gezond en benoemen de langstlevende van hun beiden tot universeel erfgenaam. Deze ontvangt alle goederen, doch tevens de verplichting om voor hun enig overgebleven kind, dochter Antje, te blijven zorgen totdat ze de leeftijd van 25 jaren heeft bereikt. De dochter zal tot zekere genoegdoening in ieder geval 3 zilveren ducats bekomen.

Op 13 maart 1717¹²³¹²⁴ verschijnt onder andere Arie Adriaans van der Helm, nu overigens Arend Arendsz van der Helm geheten, als 68-jarige voor de schepenen van Wateringen om een verklaring af te leggen over een stukje weiland, gelegen op de hoek van de Kruisweg te Wateringen ten Noorden en Westen grenzend aan de landen van dhr Hillebrand **van Wouw**, dat altijd de naam gedragen heeft van "het Galgwegje", daar hier in het verre verleden een misdadiger is opgehangen. Deze verklaring is medeondertekend door een groot aantal ras-Wateringers van behoorlijke leeftijd. We geven alle namen: **Willem Jacobsz van der Knaap** (84), **Neeltje Dirks** weduwe van

¹²²RA Wateringen 2 d.d. 16.9.1713. ARA te 's-Gravenhage

¹²³Zie noot 120

¹²⁴Helm-Nieuws 7e jrg nr 4 herfstnummer 1991

Pouwels Jacobs van der Eijk (84), Cornelis Crijnen Roodenburg (76), Cornelis van der Marel (72), Thijs van Vliet (68), Arie Abrahamsz van Dijk (59) Anthonie van der Hoeven (66), Willem Claasz Suijdwijk (58), Jacob Ariensz Hoogenboom (56), Hendrik Jansz van der Spek (57), Jan Bone[faasz] Dijkshoorn (55), Maartje Boone Dijkshoorn (52) en tenslotte Ansem van der Smaal (48). De laatste is ons niet geheel onbekend, daar hij gehuwd was met Harpetje Harpers van der Helm.

Op *huiden* den 13^{en} Maert 1718
 Comparende voor Jan Crijnen Roodenburg
 en Jan vand. Speck. Schepenen van Watering
 Wm Jacobs. vand. knaep, ont 84. jaeren
 Theoffie dircks. wed. van panens jacob. vand.
 Eijk mede ont 74 jaer, Corn. Crijnen Rooden-
 burgh, ont 76. jaer, (ont. vand. Marel ont
 72. jaer, Thijs van vliet ont 68. jaer, —
 Arie abrahamsz. vand. dyk ont 59. jaer, Arent
 arensz. vand. helm ont 60. jaer, Anthonie
 vand. Heeren ont 66. jaer. Wm Claasz smidwjk.
 ont 58. jaer, jacob. criens. Hoogenboom
 ont 56. jaer, Hendr. jansz. vand. Speck ont
 57. jaer, Jan Bone dijkshoorn ont 55. jaer
 Maertje Boone dijkshoorn ont 52. jaer,
 Ansem vand. Smaal, ont 48. jaer, alle
 woonende in desen Ambachte, delweleker

afb 27 getuigen van de verklaring Wateringen over Galgwegje

Uit het huwelijk van Arie Adriaans van der Helm en Cornelia Jorisse **Sonneveld** zijn de volgende kinderen geboren:

1. Arie Ariensz van der Helm, (R.K.) Gedoopt te Watteringen op 22 juni 1693 en overleden aldaar op 28 juni 1693 na daags ervoor het H. Oliesel te hebben ontvangen. Doopgetuigen waren zijn achterneef Arie Harpertsz van der Helm en zijn tante Wijve Arents van der Helm.
2. Antje Ariens van der Helm, geboren rond 1690 en overleden te Monster op 27 januari 1757.

Antje is twee maal gehuwd geweest. De eerste keer was te **Monster** op 20 november 1735 met Reijer Bartels **van der Meijden**, die weduwnaar was en woonachtig in het ambacht van **Monster**. Na zijn overlijden huwde ze voor de tweede maal te **Monster** op 8 november 1750 met Dirk Simonsz **Groenewegen**. Ze hebben een zeer welgesteld leven geleeden.

In 1752¹²⁵, kort na haar tweede huwelijk, is ze woonachtig te Poeldijk en maakt ze tezamen met haar man Dirk Simonsz **Groenewegen** een testament op voor de schout en schepenen van **Monster**.

Voor 100 gulden verkopen ze in 1756¹²⁶ een stukje teelland (350 roe) aan de nagelaten kinderen van dhr Hugo **van der Meer**, in leven secretaris van **Woudichem**. In verband met het graven van een nieuwe sloot is er een stukje land van hun afgenomen, welke deels door ruiling deels door betaling werd vereffend.

In 1768¹²⁷ verkopen de erfgenamen van het overleden echtpaar 1) 3 morgen teelland gelegen bij de nawoning aan de Polanensteeg te **Monster** voor 450 gld en 2) aan Leendert Leendertsz **Romeijn** 1/5 part in een huismanswoning met ca 30 morgen land, gelegen in de Groote Uijthofpolder onder **Monster** voor 2588 gld.

¹²⁵RA Monster 81 d.d. 11.1.1752, ARA te 's-Gravenhage

¹²⁶RA Monster 34 d.d. 18.6.1756, ARA te 's-Gravenhage

¹²⁷RA Monster 2 d.d. 19.5.1768 en 26.12.1768, ARA te 's-Gravenhage

Schema afstamming Crijn Adriaans van der Helm

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje (1567)

X2 Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. HARPERT DANIELSZ(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587)

|
|
|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

3. Daniel Harperts

2. ARIE HARPETS

X1 Marietje Lourisz van der Does

kinderen:

a. Jan Adriaansz van der Helm blz 125

b. Harpert Adriaansz van der Helmblz 139

c. Arie Adriaans van der Helm blz 149

X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

d. CRIJN ADRIAANS VAN DER HELM blz 155

| e. Wijve adriaans van der Helm

|
|

X Margaretha Joosten van Leeuwen

kinderen:

a. Arie Crijns van der Helm

b. Joost Crijns van der Helm

13 CRIJN ADRIAANS VAN DER HELM: **EEN EENVOUDIGE PROTESTANT...**

In het vorige hoofdstuk hebben we het leven geschetst van Arie Adriaansz van der Helm, een eenvoudige katholiek. In dit hoofdstuk is het de beurt aan Arie's halfbroer, Crijn Adriaans van der Helm, die gewonnen is uit de echt van Arie Harpertsz van der Helm en diens tweede vrouw Liesbeth Jans van Alenburgh, Hij is een echte protestant en als zijn leven wat anders gelopen had, had deze telg van de stamboom een rijk nageslacht kunnen hebben. Doch, het lot besliste anders. Een beperkte kinderschare en enkele generatiën verder het uitsterven van de tak. Zeer boeiend om te zien hoe een eenvoudige tak ten onder gaat door natuurlijke omstandigheden.

Trouwens de eenvoudigheid van deze Crijn Adriaans van der Helm is natuurlijk betrekkelijk. Ook voor deze familie geldt, dat er alleen aan de hand van de bestaande en overgebleven feiten een oordeel over het leven van dit echtpaar gegeven kan worden. Deze gegevens zijn wat hun aangaat nogal schaars.

Hun gedrag zal te voorbeeldig zijn geweest om voor de rechtbank te hebben moeten verschijnen en ze hebben nooit de zin van een testament ingezien of een andere reden gehad om een notaris te bezoeken. Wat aan- en verkopen van landerijen en eventuele woning betreft, hebben we ook niets gevonden, doch ons lijkt haast uitgesloten, dat deze edele heer geen onderkomen zou hebben gehad.

Het volgen van de familietraditie is voor deze periode zéér belangrijk. We durven dan ook zonder aarzeling te stellen dat deze Van der

afb. 28 Koning Stadhouder Willem III (1650 - 1702)

Helmen ook op de één of andere wijze hun emplooi in het boerenbedrijf hebben gevonden.

Zijn jeugd, huwelijk en overlijden...

De drie halfbroers van Crijn waren reeds enkele jaren oud toen hij geboren werd. De halfbroers hadden veel moeite met het verlies van hun moeder, Maartje Louwens **van der Does**, gehad en waren blij met het nieuwe huwelijk van hun vader. De stiefmoeder, Liesbeth Jans **van Alenburg**, deed haar best om de kinderen goed te verzorgen en vader Arie Harpertsz van der Helm steunde haar daarbij van alle kanten. Hij had de vrouw nodig voor zijn gezin.

De uitbreiding met zoon Crijn, zal wederom een verandering hebben betekend voor de drie halfbroers. Eerst een nieuwe moeder en nu nog weer een nieuw broertje. Het was in die tijd een normale gebeurtenis. De vrouw stierf en de man trouwde opnieuw om iemand te hebben, die voor het gezin moest zorgen. De man sterft en de vrouw trouwt opnieuw om in haar onderhoud te worden voorzien. (Inderdaad zien we dat wanneer Arie overlijdt, er door Liesbeth al weer spoedig een nieuwe man wordt uitgezocht. Dit keer in de persoon van Jan Claasz **van der Valk**.)

Het kleine drama voor de kinderen is dat ze regelmatig met stiefouders en halfbroers en halfzussen te maken hebben. Het hoorde bij die tijd en werd gemakkelijk geaccepteerd. De kinderen waren vroeg zelfstandig en werden gestimuleerd al spoedig voor zichzelf te gaan zorgen en een eigen nestje te gaan bouwen. Het leven op het platteland bij deze boerenbevolking, was nuchter en naar de huidige maatstaven hard. Knuffeltjes van ouders waren er nauwelijks. De gehele opvoeding was er opgericht zo spoedig mogelijk op jezelf te staan en weinig mede-

dogen of emoties naar je kinderen toe te tonen.

Onder deze omstandigheden werd Crijn van der Helm geboren rond het midden van de 17e eeuw. We schatten zijn geboorte tussen 1655 en 1660 en dat vermoedelijk te 's-Gravenzande, waar zijn vader in 1650 een behoorlijk grote boerenwoning met 10 morgen land had aangekocht. De kinderen hadden, toen ze jong waren, heerlijk de ruimte om te ravotten. Dat werd anders toen vader Arie kwam te overlijden en als gevolg daarvan de woning in 1666 wordt verkocht. Het jonge leven van Crijn raakte behoorlijk in de war... Ander huis, andere vader.

In 1689 huwde Crijn op zondag 15 mei met Margaretha Joosten **van Leeuwen**, een jongedochter afkomstig uit de Oranjepolder. Het huwelijk vond plaats te 's-Gravenzande, waar Crijn nog steeds woonachtig was. Ook zijn oom Daniel Harperts van der Helm woonde daar vlakbij de molen. Ongetwijfeld zullen dezen elkaar heel wat keren hebben bezocht. Na het overlijden van Crijns vader, zal zijn oom een grote rol in zijn leven hebben gespeeld. In 1687 wordt hij genoemd als mede-erfgenaam van ome Daniel!

Uit het huwelijk met Margaretha Joosten **van Leeuwen** zijn de volgende kinderen bekend:

1. Arie Crijns van der Helm, volgt bladzijde 169
2. Joost Crijns van der Helm, gedoopt (N.H.) te Monster op zondag 5 september 1700.

Drie jaar na het huwelijk van Crijn en Margaretha wordt er beslag gelegd op Crijns volledige vermogen en al zijn bezittingen. Het klinkt allemaal wat overspannen en dramistisch. De reden zit hem in een achterstallige betaling van een huurloon van 21 gld. De eiseres in dezen was Liesbeth Jans **de Bak**.

In ieder geval kunnen we uit deze daad heel leuk opmaken, dat Crijn personeel in dienst had. Of de betaling bij Van der Helm echt zo slecht was, zullen we maar in het midden laten. De zaak wordt hooggespeeld en komt in 1692¹²⁸ voor het schepengerecht te Monster, de plaats waar mogelijk de eiseres vandaan kwam. Daar wordt dan het vonnis van de inbeslaglegging genomen. Het laat zich raden, dat het huurloon alsnog spoedig werd voldaan.

¹²⁸ RA Monster 6 d.d. 10.12.1692, ARA te 's-Gravenhage

Schema afstamming Arie Harperts van der Helm

DANIEL DIRKSZ (1536)

X1 Marietje Jans kinderen: Dirk (1563), Maria (1565), Neeltje (1567)

X2 Neeltje Jans kind: Anthonis (1573)

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),

2. **HARPERT DANIELSZ**(1586)

X WIJVE ADRIAANS

3. Jan (1587)

|

|

|

kinderen:

1. Jannetje Harperts

3. Daniel Harperts

2. ARIE HARPETS

X1 Marietje Lourisz van der Does

kinderen:

a. Jan Adriaansz van der Helm

blz 125

b. HARPERT ADRIAANSZ VAN DER HELM

blz 139

|

c. Arie Adriaans van der Helm

blz 149

|

X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

|

d. Crijn Adriaans van der Helm

blz 155

|

e. Wijve adriaans van der Helm

|

X Trijntje Cornelisse van der Post

kinderen:

a. Harpertje Harpers van der Helm

b. ARIE HARPETSZ VAN DER HELM

blz 161

14 ARIE HARPERS VAN DER HELM: **BELANGRIJKE GRONDLEGGER ONZER DYNASTIE!**

De grondlegger van onze familie kunnen we hem noemen. Hij heeft voor een groot gezin gezorgd met daarin slechts ook weer één zoon, die een groot nageslacht heeft nagelaten. Die zoon heette Adrianus Adriaansz van der Helm en wordt hierna in hoofdstuk 16 uitgebreid behandeld. Het is wederom tekenend voor deze familie, dat de overige acht kinderen van Arie Harpers van der Helm vrijwel voor géén tot nauwelijks enkele afstammelingen hebben gezorgd. Ook Arie Harpers is twee keer getrouwd geweest. Ook hij had de pech, dat zijn eerste vrouw ten gevolge van een bevalling overleed. Bij haar had Arie drie kinderen verwekt: allemaal dochters. Bij zijn tweede vrouw, waren de zonen in de meerderheid, doch de heren zijn vroegtijdig overleden.

Adriaan Harpers van der Helm is geboren rond 1674. Het boeiende aan deze voorvader is dat hij een onverwacht hoge leeftijd heeft bereikt. Kwamen we totnutoe nauwelijks boven de 50 jaar uit. Bij deze Arie moeten we rekening houden met een leeftijd van minimaal 87 jaar!

Hij was een zoon van Harpert Adriaans van der Helm en Trijntje Cornelisse **van der Post**. Uit dit huwelijk was nog een dochtertje geboren: Harpertje Harpers van der Helm, die in 1702, kort na de geboorte van haar kind is overleden. Over haar schreven we enkele bladzijden terug in hoofdstuk 11.1. (blz 143).

Adriaan Harpers van der Helm huwde voor de eerste keer voor de kerk (R.K.) te Wateringen op 8 mei 1695 met Arendje Heijments **van der Meer**, dochter van Heijmen Franse **van der Meer** en zijn eerste vrouw

Marietje Cornelisse **Pruijs**¹²⁹. We schatten de leeftijd van Arie op het moment van zijn trouwen rond de twintig, zodat zijn geboorte rond 1674 is geplaatst. Uit dit huwelijk de volgende dochters:

1. Catharina Adriaans van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wateringen op 23 februari 1696. Doopgetuigen waren haar tante Harpertje Harpers van der Helm en haar oudoom Arie Adriaans van der Helm. Ze is overleden te Pijnacker op 11 april 1761. Ze (onder)trouwde te Pijnacker op 25 september resp. 10 oktober 1728 met Arie Jans **Vergouw**, geboren te Nieuweveen en overleden te Pijnacker op 3 juli 1769.
2. Jacoba Adriaans van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wateringen op 29 maart 1702 met als doopgetuigen Jan **Jansz** en tante Trijntje Heijments **van der Meer**. Jacoba is overleden te Pijnacker op 31 oktober 1735, toen ze bij haar bovengenoemde zuster was. Haar overlijden werd aangegeven door Arie **Vergouw**.
3. Heriberta Adriaans van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wateringen op 1 februari 1705 met als doopgetuigen Ansem **Teunis** en Cornelis **Joris**. De doop vond onder weinig plezierige omstandigheden plaats, daar moeder Arendje van der Meer een slechte bevalling had gehad en bed moest houden. De complicaties waren dusdanig dat ze in het kraambed overleed op 19 februari 1705.

Na het overlijden van zijn vrouw huwt Arie spoedig met Marietje Claasse **van Gorcum**. Dit gebeurde (R.K.) te Wateringen op 6 januari 1706 na eerder op 6 mei 1705 in ondertrouw te zijn gegaan. Getuigen bij dit huwelijk waren Engel **Jans** en Aaltje **Cornelisse**. Het huwelijk heeft ruim 53 jaar !! stand gehouden. Een hele tijd, wanneer je ziet dat onze

¹²⁹ Volgens gegevens van za A.M. Verbeek, als beschreven in zijn boek over de Van der Meers, deel

voorouders destijds keer op keer door tegenslagen werden geplaagd en nauwelijks 50 jaar oud werden! Marietje is overleden te Wieringen op 28 juli 1758 en Arie Harperts van der Helm te Wieringen op 31 augustus 1761.

Uit dit huwelijk hebben we de volgende kinderen opgetekend:

4. Arnolda Adriaans van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wieringen op 11 oktober 1706 met als doopgetuigen Jan **Jansz** en Trijntje Heijments **van der Meer**
5. Nicolaas Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wieringen op 16 mei 1708 en overleden voor 25 februari 1713 toen wederom een Nicolaas werd gedoopt. Doopgetuigen waren Claas Claasz **van Gorcum** en Neeltje Claasse **van Gorcum**.
6. Heribertus Adriaansz van der Helm¹³⁰, bouwman, gedoopt (R.K.) te Wieringen op 27 oktober 1710. Doopgetuige waren Ansem **Teunisz** en Cornelia **Jans**. Hij (onder) trouwde te Pijnacker op 8 resp 24 november 1737 met Catharina Ariens **van der Spek** afkomstig uit Stompwijk

Al gauw na zijn huwelijk gaat Heribertus van der Helm voor een optrekje richting Pijnacker. Hij koopt daar in 1738¹³¹ een grote hofstede compleet met schuren, stallen, boomgaard, bepotingen en beplantingen, waarvoor hij een hypotheekacte sluit van 200 gld. De boerderij wordt in 1740¹³² weer verkocht en de hypotheek gaat over op de nieuwe koper: Cornelis **Couwenhove** jr. In 1744¹³³ vestigt hij zich te Pijnacker en koopt daar met behulp van zijn zwager, die hem 600 gld geleend heeft, opnieuw een huis met erf van Elisabeth **Stark** weduwe van Jan

¹³⁰ HELM-NIEUWS 11e jrg no 2, lentenummer 1995

¹³¹ RA Nootdorp 18 d.d. 12.5.1738, ARA te 's-Gravenhage

¹³² RA Nootdorp 18 d.d. 25.1.1740, ARA te 's-Gravenhage

¹³³ RA Nootdorp 25 d.d. 20.6.1744, ARA te 's-Gravenhage

Leenderts **van der Salm**. Het geheel was gelegen aan het Oosteinde van Pijnacker. De rente, die hij aan zijn zwager moest betalen bedroeg “ 3 gulden en 3 stuivers voor iedere 100 per jaar”, dus 3,15%.

Het bovengenoemde huis met erf werd in 1754 overgedragen aan zijn zwager Arie Jansz **Vergouw**, die destijds al de hypothecaire lening had verstrekt. Van Heribertus is daarna weinig meer vernomen. In 1758 is hij op de veiling aanwezig van zijn vader. (Zie volgende paragraaf). In ieder geval is hij overleden vóór 28 februari 1779¹³⁴, wanneer zijn vrouw als weduwe bij notaris **Brants** verschijnt om haar testament op te maken.

Kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Arie Heribertusz van der Helm, geboren rond 1733 en overleden aangegeven door zijn vader Harpert te Pijnacker op 6 maart 1753
2. Jacomina Heribertusdr van der Helm, gedoopt (R.K.) te Nootdorp op 31 augustus 1740 en overleden te Pijnacker op 13 mei 1762, zijnde 21 jaar oud. Haar doopgetuigen waren haar oom Nicolaas van der Helm en haar tante Catharina van der Helm. Ze ondertrouwde op 18 april 1761 te Delft en op zondag 3 mei in de kerk te Pijnacker met Pieter **Oosterlaan**, een jongeman afkomstig uit het Hof van Delft.
7. Nicolaas Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wateringen op 15 februari 1713 met als doopgetuigen Claas Claasz **van Gorcum** en Neeltje Claasse **van Gorcum**. Hij is 50 jaar geworden en overleed te Pijnacker op 30 september 1763.
8. Arie Adriaans van der Helm, volgt bladzijde 175.
9. Arnoldus Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Wateringen op 17 september 1718 met als doopgetuigen Jan Joris **Oomen** en Catrijtje Ariens van der Helm, zijn halfzuster.

¹³⁴ NA Pijnacker 6853a d.d. 28.2.1779, ARA te 's-Gravenhage thans GA Delft

Het karakter van Arie Harperts....¹³⁵

Een heel interessante acte uit 1758¹³⁶ geeft ons een inzicht van de spullen van Arie van der Helm. Onze Arie, onze voorvader, heeft in 1758 een leeftijd van dik in de tachtig. Een man, die heel wat meegemaakt heeft in zijn leven. Op zakelijke, maar vooral ook op persoonlijk gebied. Als we alleen al denken aan al de kinderen, die hij verloren heeft. Kinderen bij zijn eerste vrouw die hij allemaal heeft overleefd. Doch ook zijn eerste vrouw zélf met wie hij bijna tien jaar gelukkig was. Zijn tweede vrouw heeft hij ruim 50 jaar aan zijn zijde gehad.

En toch.... de laatste jaren van zijn leven komt steeds scherper het bikkelharde karakter van deze man tot uiting. We hoeven de zaken niet mooier voor te stellen dan ze zijn. Deze Van der Helm hield van niemand méér dan van zichzelf. Hij stelde zichzelf op de eerste plaats en de rest mocht hem volgen. Mogelijk een eigenschap, die die van zijn voorouders had overgenomen. Mogelijk een eigenschap, die in de genen van de Van der Helmen zit.

Laten we even terug in herinnering halen het moment van de geboorte van Heriberta eind januari 1705. Het moet voor zijn eerste vrouw een pijnlijke situatie zijn geweest. De pijnlijke bevalling op de eerste plaats, maar ook de complicaties die daarbij kwamen, welke dusdanig waren dat ze half februari aan de gevolgen van de bevalling kwam te overlijden.

Arie Harpertsz van der Helm was weduwnaar, doch zijn weduwnaarschap was van korte duur. Reeds 2 maanden(!) later huwde hij te Wateringen met zijn nieuwe vrouw Marietje Claasse van Gorcum!

¹³⁵ Helm-Nieuws jrg no 4, herfstnummer 1993

¹³⁶ RA Wateringen 58 d.d. 4.8.1758. ARA te 's-Gravenhage

Terug nu naar Arie Harpertsz van der Helm. Zijn leven heeft zich grotendeels te Wieringen afgespeeld. Nader bepaald geloven we zelfs te kunnen zeggen rondom Kwintsheul: een gehucht dat onder het bestuur viel van Wieringen. Marietje Claasse **van Gorucm** overleed er op 28 juli 1758. Dan gebeurt er opeens iets merkwaardigs.

Haar lieve man, de weduwnaar van ruim 85 jaar, neemt een vreemd en drastisch besluit door over te gaan tot de openbare verkoop van een groot aantal van hun meubelen en andere huishoudelijke artikelen tot aan het beddegoed toe! De spullen worden geveild op 4 augustus 1758, wanneer Marietje net 7 dagen tevoor ter aarde is besteld. Kennelijk wil Arie niet langer op zichzelf wonen; hij was inmiddels op een dusdanige leeftijd, dat het wegvallen van zijn jongere vrouw hem te emotioneel werd. Wellicht kón hij niet langer op zichzelf wonen en was hij verplicht te verhuizen en moest hij zijn zaken verkopen.

Alsdus zouden verzachtende omstandigheden kunnen luiden, wanneer we proberen geen zwarte gif te spuien over onze voorvader. We mogen niet vooringenomen zijn, dus laten we proberen de geschiedenis zo eerlijk mogelijk te reconstrueren. De verkoop op 4 augustus is werkelijk compleet. Alle potten en pannen verdwijnen, de schotels, de borden en de twee koperen ketels. Duidelijk gaat dus de gehele keukeninventaris weg. Maar ook gaan de kleren van Marietje naar de veiling en worden per opbod verkocht. Zo zien we een zestal rokken, een mantel, een schoudermantel en een regenkleed. De familie had heel wat kleren voor een gezin van die tijd. Het aantal rokken en borstrokken is opvallend groot. Behalve de keuken, wordt ook de slaapkamer leeggehaald. Van slopen tot kussens, die allemaal voor enkele guldens de deur uitgaan. Opvallend bij dit alles is de verkoop van een strijkijzer en een doofpot. Leuke artikelen, die destijds erg in trek waren. Ook de kralen kettingen moeten de deur uit.

Sommige mensen hebben voor de verwerking van het verdriet van hun dierbare inderdaad als medicijn het verwijderen van de spullen, die de overledene om zich heen had en daarmee sluiten ze symbolisch als het ware dit tijdperk af. Doch bij Arie hebben we sterk de indruk dat hierbij maar één ding centraal stond en dat was hijzelf.

Het vreemde en merkwaardigste van deze hele veiling is dat zich tussen de kopers twee van Arie's kinderen bevonden. Het zijn Arie Adriaansz en Harpert Adriaansz van der Helm. Er wordt naar aanleiding van het overlijden van hun moeder niets door vader Arie weggeven. Willen ze nog een aandenken hebben dan kunnen ze het kopen op de veiling! Ja, dat is toch een merkwaardige geschiedenis. De kinderen moeten gewoon met de veiling meedoen. Dat zegt wel iets over een niet al te beste relatie tussen ouders en kinderen. De mogelijkheid dat Arie Harperts bij één van de kinderen is ingetrokken is dan ook erg klein.

Zoon Arie was nog woonachtig in het Westland, doch zoon Harpert had zijn onderkomen in de omgeving van Pijnacker.

We kunnen voorzichtig concluderen, dat deze Arie een merkwaardige man is geweest. Of dat door zijn hoge leeftijd komt of door zijn karakter, hij blijft een erg op zichzelf gesteld exemplaar. Weinig gevoelens jegens anderen. Stel je voor, dat je zo kort na het overlijden van je eerste vrouw alweer trouwt met een ander! En als je tweede vrouw, met wie je meer dan 50 jaar hebt geleefd, komt te overlijden dan verkoop je alles binnen één week op de veiling en laat je je kinderen aldaar eventuele aandenkingen uitzoeken, d.w.z. kopen bij opbod!

15 ARIE CRIJNS VAN DER HELM: **DE UITGESTORVEN PROTESTANTSE TAK...**

Enkele bladzijden geleden hebben we in hoofdstuk 13 aandacht besteed aan Crijn Adriaans van der Helm en zijn vrouw Margaretha Joosten **van Leeuwen**. Het ging hierbij om een loot van de familiestamboom, die zoals we vertelden geen lang leven was beschoren. Een protestantse tak, die vreugdevol begon, doch waar we hier de omdergang van meemaken.

Geboorte, huwelijk en overlijden...

Het leven zag er voor Arie helemaal niet slecht uit. Hij kwam van uitstekende ouders en van prima grootouders en had een goede wieg die vermoedelijk gestaan zal hebben te 's-Gravenzande of Monster. In tegenstelling tot zijn broer Joost, hebben we van hem geen doop kunnen vinden te Monster. Doch deze zal rond 1690 hebben gelegen, kort na het huwelijk van zijn ouders in 1689.

Op 10 april 1712 huwde Arie te 's-Gravenzande met Maartje Crijns **Noordervliet**, ze is een jongedochter afkomstig van 's-Gravenzande, terwijl Arie bij zijn huwelijk afkomstig uit Monster heet te zijn. Op 22 oktober 1767 is het lijk van Arie Crijns van der Helm aangegeven te Monster. Het lijk werd aangegeven in de 3e classe tegen een prijs van *f.6,-*.

Door de functie van kerkmeester bekleedde Arie een belangrijke post in de Hervormde Gemeente. Hij was daarbij een aanspreekpunt voor ieder en dit omgaan met mensen lag Arie wel. Behalve deze bestuurlijke baan was Arie maar liefst minimaal 20 jaar schepen van Monster, mogelijk met enkele tussenpozen. Voor het eerst komen we hem in die

hoedanigheid tegen in 1740¹³⁷ en nog in 1767¹³⁸ wordt hij in die belangrijke bestuurspost genoemd. Wanner zijn vrouw in 1752¹³⁹ enigszins ziekelijk begint te raken, besluit het echtpaar een testament te maken, waarin ze elkaar tot universeel erfgenaam benoemen. Voorts maken ze zich druk om de twee nagelaten kinderen bij hun dochter Maria Adriaans van der Helm bij **Van Heijningen**. Ook zij moeten hun gerechte portie krijgen in naam van hun overleden moeder. Over de kleinkinderen worden als voogden genoemd Crijn Adriaans van der Helm en hun schoonzoon Willem **Boon**. Na dit te hebben opgemaakt, ondertekent Arie dit document met een stevige handtekening.

In den Naame des Heeren Amen Op den vijftien den 25. Jaanuar
 1752 Comparesse bij ons Grooten Van Bremen en Hendrick Steu
 roock Schulteboom en de Gheslaen Potdeewij (zich jurets: de wite
 Cijkheit Monster den Erfnamen van der Helm ende
de Ervaan Maartje Noordervliet — 1. Cyfte Cuyden woonende
 ontrent Monster ons bekent Zynde den Erfna Comp. geend Van Zija
 Met ons gansse en de Staate ende de andere Comp. Die hylf voyl
 beide in volkomeen staet Om testamentairlyk te kunnen dispo

afb. 30 deel testament Arie en Maartje van der Helm-Noordervliet

¹³⁷ RA Monster 33 d.d. 5.4.1740, ARA te 's-Gravenhage

¹³⁸ RA Monster 35 d.d. 14.8.1767, ARA te 's-Gravenhage

¹³⁹ RA Monster 81 d.d. 21.1.1752, ARA te 's-Gravenhage

Uit hun huwelijk zijn de volgende drie kinderen bekend:

1. Maria Adriaans van der Helm, gedoopt (N.H.) te Monster op zondag 6 augustus 1713 en overleden te Monster op 24 december 1751. Ze was gehuwd met **Johannes van Heijningen** bij wie ze de volgende kinderen had:
 1. Jan Jans **van Heijningen**, gedoopt te Monster op 5 februari 1748
 2. Maria Jans **van Heijningen**, gedoopt te Monster op 12 oktober 1749

2. Crijn Adriaans van der Helm, gedoopt te Monster op 23 augustus 1716 en overleden na 19 maart 1781. Hij is gehuwd met Maria Arends **van der Vaart**.

Over het leven van Crijn van der Helm zijn wel enkele bladzijden te vullen. Het moet een vooraanstaand man zijn geweest, die in de loop der jaren in aanzien won. Zijn ster steeg alsmaar en de bestuursfuncties werden hem vrijwel in de schoot geworpen. Deels uit bekwaamheid en na verloop van tijd was het bijna een gewoonte geworden een beroep te doen op de bestuurservaring van Crijn. We zien hem in 1780¹⁴⁰ als mede-ambachtsbewaarder van Monster. Daarvoor is hij, net zoals zijn vader, ook geruime tijd schepenen van die plaats. In 1778¹⁴¹ bijvoorbeeld wordt hij toevallig als schepenen genoemd, terwijl hij 1000 gulden leent aan Klaas Arends **van der Valk** tegen 3,1% per jaar. De schuld is in 1780 afbetaald. Ook eerder is Crijn al aan het "bankieren"¹⁴². Kennelijk is er genoeg geld voorhanden om dit af en toe uit te lenen.

¹⁴⁰ RA Monster 35 d.d. f.314, ARA te 's-Gravenhage

¹⁴¹ RA Monster 48 d.d. 5.6.1778. ARA te 's-Gravenhage

¹⁴² RA Monster 48 d.d. 15.4.1774, ARA te 's-Gravenhage

Crijn van der Helm is later misschien zakenman te noemen en een man, die te vinden is in leidinggevende posities, doch dat is niet altijd zo geweest. In de eerste jaren van zijn bestaan leefde hij teruggetrokken op zijn boerenbedrijf en ook later is hij op zijn hoeve bezig gebleven. Het is een man, die zich gemakkelijk tussen het volk beweegt en met ieder gemakkelijk een praatje aanknoopt. Vaak zoekt hij daar de markten en veilingen voor op. In het bijzonder komen we hem regelmatig tegen op veilingen te 's-Gravenzande. Hij is dan uit op kleine koopjes, die hij niet direct nodig heeft. Door de aankoop van korenzakken in 1754 en 1772¹⁴³ zien we duidelijk dat hij volop zijn beroep als bouwman uitoefent. Ook wanneer hij in 1779¹⁴⁴ nog een ploegschaar koopt spreekt dat boekdelen over zijn beroep als bouwman. Wanneer hij in 1773¹⁴⁵ nog een "ongebeterde koeij" koopt voor 82 gulden zien we dat hij ook nog in vee handelt, zij het op een schamele wijze.

Uit het huwelijk van dit echtpaar zijn de volgende kinderen geboren:

a. Maartje Crijns van der Helm, gedoopt te Monster op 30 mei 1762 met als doopgetuige Josina van der Helm. Ze huwde te Zoetermeer op 30 december 1781 met Pieter **Huijzer**, waaruit de kinderen:

1. Maria Pieters **Huijzer**, gedoopt (N.H.) Zoetermeer 25 mei 1783 met als doopgetuige Grietje van der Helm
2. Leijntje Pieters **Huijzer**, gedoopt (N.H.) Zoetermeer op 7 november 1784 met als doopgetuige Leijntje **Mijnlief**
3. Cornelis Pieters **Huijzer**, gedoopt (N.H.) Zoetermeer op 17 september 1786 met als doopgetuige Leijntje **Mijnlief**
4. Maartje Pieters **Huijzer**, gedoopt (N.H.) Zoetermeer op 2 maart 1788 met als doopgetuige Aaltje **van der Vaart**.

¹⁴³RA 's-Gravenzande 102 d.d. 15.3.1754 en 16.3.1773, ARA te 's-Gravenhage

¹⁴⁴RA 's-Gravenzande 102 d.d. 27.7.1779, ARA te 's-Gravenhage

¹⁴⁵RA 's-Gravenzande 102 d.d. 11.11.1772, ARA te 's-Gravenhage

b. Grietje Crijns van der Helm, gedoopt (N.H.) te Monster op 11 augustus 1765 met als doopgetuige Aaltje **van der Vaart**. Grietje huwt eveneens met een Huijzer en wel te Zoetermeer op 18 mei 1788. Het gaat hier om Cornelis **Huijzer**, mogelijk een broer van bovengenoemde Pieter. Uit dit huwelijk zijn de volgende kinderen bekend:

1. Crijn Cornelisz **Huijzer**, gedoopt (N.H.) Zoetermeer op 28 februari 1790 met als doopgetuige Maartje van der Helm
2. Leijntje Cornelis **Huijzer**, gedoopt (N.H.) Zoetermeer op 31 juli 1791 met als doopgetuige Leijntje **Mijnlief**
3. N.N. Cornelis **Huijzer**, geboren te Zoetermeer op 25 maart 1794 en gedoopt (N.H.) aldaar op 30 maart 1794 met als doopgetuige Leijntje **Mijnlief**.

Het echtpaar Crijn van der Helm en Maria **van der Vaart** stappen reeds op 5 maart 1756¹⁴⁶ naar de autoriteiten van Monster om hun testament te maken. Dit geschiedde kennelijk vlak na hun trouwen. Ze wilden hun eventuele kinderen een goede opvoeding geven, mocht één der ouders wegvallen. In ieder geval krijgen de kinderen, zo ze er mochten komen, een som van 50 gld ter voldoening van hun legitieme portie. De langstlevende van het echtpaar wordt benoemd tot universeel erfgenaam. In dit mutuele testament worden ook de eventuele voogden reeds uitverkoren voor het geval daar een beroep op moet worden gedaan bij overlijden van één der echtelieden. Van zijn kant valt Willem **Boon**, zijn zwager in het Noordland de eer te beurt en van haar zijde is de keus gevallen op Simon **Post** een goede vriend in het Maasland. Beiden ondertekenen met hun zelfgeplaatste handtekening, hetgeen wil zeggen dat ze beiden konden lezen en schrijven.

3. Josina Adriaans van der Helm, gedoopt te Monster op 26 augustus

¹⁴⁶ RA Monster 82 d.d. 5.3.1756, ARA te 's-Gravenhage

1725 met als doopgetuige Margriet **van Leeuwen**. Ze is op 17 april 1778 overleden te 's-Gravenzande en op de 20e daaropvolgend aldaar begraven.

Op 7 november 1751 huwde ze te Monster met Willem **Boon**, een weduwnaar uit Zandambacht, die eerder gehuwd was geweest met Maria Arends **Landerhof**. Hij was een zoon van Willem Carel **Boon** en Margareta **Snaats**.

In zijn leven komen we Willem **Boon** in 1740¹⁴⁷ al tegen als bouwman in het Noordland van Zandambacht. Hij was op dat moment een lening aangegaan bij Hendrina **Sprekenbrink** voor een bedrag van 400 gulden. De schuldbekentenis werd overigens pas in 1798 doorgehaald.

Ook in 1776¹⁴⁸ wordt Willem **Boon** nog nadrukkelijk genoemd als bouwman te Zandambacht, wanneer hij een machtiging krijgt van Geertje **de Koning** weduwe van Pieter **van den Bos**.

Kort na het sluiten van zijn huwelijk met Van der Helm in 1751 gaan ze naar notaris Hendrik Willem **Prangen** te Den Haag om een testament te maken, waarin ze voogden benoemen over de eventuele kinderen, mocht één van de echtelieden komen te overlijden. Dit was een gebruikelijke daad in die tijd. Na het overlijden van Josina van der Helm in 1778, wordt ome Crijn van der Helm uit Monster als voogd benoemd over de nagelaten kinderen¹⁴⁹. Eerder werd de weeskamer bezocht en na overleg van het testament, werd accoord gegaan met de uitsluiting van de zeggenschap van de weeskamer over de weeskinderen¹⁵⁰.

¹⁴⁷ RA 's-Gravenzande 39 d.d. 20.4.1740, ARA te 's-Gravenhage

¹⁴⁸ RA 's-Gravenzande 26 d.d. 23.6.1776, ARA te 's-Gravenhage

¹⁴⁹ RA 's-Gravenzande 20 d.d. 6.6.1778, ARA te 's-Gravenhage

¹⁵⁰ WK 's-Gravenzande 3 d.d. 1.5.1778, ARA te 's-Gravenhage

16 ARIE ADRIAANSZ VAN DER HELM: **DE GROTE VOOROUDE VAN DE 18e EEUW...**

De Van der Helm, die in dit hoofdstuk behandeld wordt, is niet zomaar een willekeurige Van der Helm. Niet dat hij bij zijn leven zulke spectaculaire zaken heeft verricht.... Nee, hij heeft een leven geleefd gelijk een ieder mens en gelijk een iedere Van der Helm. Natuurlijk was hij bouwman, zoals zo velen in zijn familie, waarop we verder in deze paragraaf nog terugkomen. Maar, zonder dat hij het ooit zelf heeft geweten, is deze man de voorouder van velen van ons. In hem kunnen we de grote man zien, die circa 75% van de Van der Helmen, die nu leven als voorvader kunnen zien! Een opmerkelijk verschijnsel, waar je weinig voor hoeft te doen en waarvoor je eeuwen later geëerd kan worden.

Opmerkelijk is dat de familie Van der Helm in de eerste eeuwen een weinig uitgebreide familie was. Geruime tijd was de voortzetting van de dynastie in handen van een enkele nazaat. We hebben hierbij weleens de vergelijking gemaakt met de familie Van Oranje, die ook enkele keren met uitsterven is bedreigd en laat dat duidelijk zijn: met het overlijden van koningin Wilhelmina uitgestorven is.

De Van der Helmen zijn door Arie Adriaansz van der Helm voor uitsterven behoed. Zijn nageslacht is zo omvangrijk, dat we hiervoor drie delen nodig hebben om deze allemaal te beschrijven. In 2001 verschijnen de nazaten van zoon Arie Adriaansz van der Helm (1747-1810) en Martinus Adriaansz van der Helm (1752-1823) in boekvorm. In 2002 komen de nazaten van Leendert Adriaansz van der Helm (1755-1796) aan bod. En in 2003 is het de beurt aan Reijer Adriaansz van der Helm (1762-1846) en zijn nazaten. Ze vormen de respectievelijke delen VI, VII en VIII van deze encyclopédie.

Zijn geboorte, leven en overlijden

Adrianus van der Helm is geboren te Kwintsheul onder Wieringen. De katholieke doop vond plaats te Wieringen op 25 maart 1716 en de doopgetuigen bij die gelgenheid waren Claas Claasz **van Gorcum** en Neeltje Claasse **van Gorcum**.

Arie was het achtste kind van Arie Harpertsz van der Helm: drie ervan waren verwekt bij Arendje van **der Meer** en nog zes zouden er volgen bij Marietje **van Gorcum**. Het feit, dat Arie als achtste in rij ter wereld kwam had tot voordeel, dat hij al in een warm nest terecht kwam met veel broers en zusjes, al moeten we erbij opmerken, dat er van die kinderen al een paar niet meer in leven waren

Het was voor onze Arie een plezierig leven, daar op de boerenwoning. Al in zijn jonge jaren hielp hij zijn vader op én rond de woning; hij vond het heerlijk buiten te werken in de frisse lucht. Stilzitten was niets voor hem. Er zat veels te veel pit in die jongen, die tevens erg avontuurlijk was ingesteld. Leren, dat deed hij gemakkelijk en snel, ofschoon hij wel eens van luiheid werd beticht. Vaak gingen zaken hem te langzaam en trad er een verveling op, die dan als lui omschreven werd. Deels een voorbeeldige leerling dus en een heerlijke jeugd, doch ook een tijd van veel ondeugende streken, die we gemakshalve maar zullen scharen onder het hoofdstukje “ontspanning”.

Vader Arie was een bakkige harde man, die ontzettend goed wist wat hij wilde in het leven. Mogelijk heeft zijn zoon Arie hier veel van overgenomen. Ook hij weet wat hij wil en dat is in ieder geval het verkrijgen van een behoorlijke hofstede, waarin hij zijn kinderen kan opvoeden. Arie jr is dan ook zéér doortastend in het aanpakken van allerlei activiteiten, ook al maakt hij wel eens een miscalculatie. Vallen is niet erg, maar dan de moed en doorzettingsvermogen hebben om wederom op te staan en verder tegaan, dat is de kunst! Arie is zo'n

mens, die constant geestdriftig bezig is om zijn doel te verwezenlijken.

Op tamelijk late leeftijd treed Arie jr in het huwelijk met Agatha Jans **Kerkhof**. Hij is dan inmiddels 30 jaar. Het wettelijke huwelijk wordt gesloten te Rijswijk op 15 april 1746 en voor de kerkelijke inzegening (1 mei) moet men naar de schuilkerk in de Haagse Oude Molstraat, waar het katholieken getolereerd was een godshuis te hebben. Agatha was gedoopt te Delfgauw op 9 augustus 1719 als dochter van Jan Roelesz **Kerkhof** en Maria Leenderts **Heijdra**. Het huwelijk, waarbij zijn jongere broer Nicolaas en Clara Remberta **van Resant** als getuigen optraden, heeft ruim 17 jaar stand gehouden. Agatha is te Monster overleden op 17 oktober 1763 in het kraambed na het baren van haar zoon Klaas. Gelukkig waren ze zo wijs geweest om reeds in 1751¹⁵¹ naar de notaris te Delft te stappen om een testament te maken, waarin de langstlevende tot universeel erfgenaam wordt benoemd. Ook de weeskamer werd uitgesloten voor de heerschappij over de eventuele kinderen. Arie had bij deze vrouw 9 kinderen verwekt:

1. Adrianus Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Hof van Delft op 13 februari 1747 met als doopgetuige Catharina van der Helm. Hij is overleden te Veur op 1 februari 1810 en begraven aldaar de 3e daaropvolgend. Adriaan is twee keer getrouwd geweest. De eerste keer met Marietje Frans **van der Valk** en de tweede keer met Maria **Roos**. Uit beide huwelijken zijn kinderen geboren. Deze Adriaan, zijn vrouwen

¹⁵¹ NA Delft 2190 f. 90 d.d. 7.12.1751. GA te Delft

Schema afstamming Arie Adriaansz van der Helm

DANIEL DIRKS

X3 Jannetje Harpersdr kinderen:

1. Neeltje (1584),
2. **HARPERT DANIELSZ**(1586)
X WIJVE ADRIAANS
3. Jan (1587) kinderen o.a.:

1. Jannetje Harperts

2. ARIE HARPETS

X1 Marietje Lourisz van der Does

kinderen: a. Jan Adriaansz van der Helm blz 129

b. HARPERT ADRIAANSZ VAN DER HELM blz 139

| c. Arie Adriaans van der Helm blz 149

| X2 Liesbeth Jans van Alenburgh

| d. Crijn Adriaans van der Helm blz 155

| e. Wijve adriaans van der Helm

X Trijntje Cornelisse van der Post

kinderen: a. Harpette Harpers van der Helm

b. ARIE HARPETSZ VAN DER HELM blz 161

huwde 1 (1695) Arendje Heijments van der Meer

kinderen: 1. Catharina van der Helm (1696)

2. Jacoba van der Helm (1702)

3. Heriberta van der Helm (1705)

huwde 2 (1705) Marietje Claasse van Gorcum

kinderen: 4. Arnolda van der Helm (1706)

5. Nicolaas van der Helm (1708)

6. Heribertus van der Helm (1710)

7. Nicolaas van der Helm (1713)

8. ADRIANUS VAN DER HELM(1716) blz 175

9. Arnoldus van der Helm (1718)

en nazaten worden uitgebreid behandeld in het volgende deel van de Encyclopédie.

2. Maria Adriaans van der Helm, gedoopt (R.K.) te Hof van Delft op 11 januari 1748 en overleden te Delft op 30 september 1813. De eerste keer huwde ze te Delft op 4 mei 1783 (na ondertrouw te Delft 19 april daaraanvoorafgaand) met Govert **van der Arend**, j.m. afkomstig van Rijswijk en overleden te Delft op 9 december 1799. Ze (onder)trouwde voor de tweede keer te Delft op 11 resp 26 oktober 1800 met Pieter Huibertsz **van der Laan**, geboren te Maasland in 1757 en overleden te Delft op 20 februari 1814

3. Martinus Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 13 januari 1752 met als doopgetuigen Antonius **Groenewegen** en haar tante Maria Jans **Kerkhof**. Hij is overleden te Stompwijk op 5 december 1823. Ook hij is twee maal gehuwd. De eerste keer met Catharina **van Zwieten** te Stompwijk op 30 april 1809 en de tweede keer eveneens te Stompwijk op 8 januari 1819 met Cornelia Cornelisse **de Bruijn**. Martinus, zijn vrouw en hun zoon worden behandeld in deel VI van de Van der Helm-Encyclopédie.

4. Johannes Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 29 oktober 1753 en overleden na 31 december 1800. Doopgetuigen waren ome Leonardus Jans **Kerkhof** en Maria Hendriksz **Ruijgrock**.

5. Leendert Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 8 augustus 1755 met als doopgetuigen Pieter **Timmer** en Maria Hendriks **Ruijgrock**. Hij is overleden te Delft op 25 juli 1796 en begraven te Pijnacker op 29 juni 1796. Hij (onder)trouwde te Delft op 22 januari resp 6 mei 1785 met Cornelia **Couwenhoven**. Uit dit huwelijk zijn vijf kinderen geboren, die evenals de ouders behandeld zullen worden in

afb. 31 Johan de Wit 1625 - 1672 raadspensionaris van Holland

deel VII (jaar 2002)

6. Jacob Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 13 september 1757 met als doopgetuigen Claas van der Helm en Arendje Arends **Vergouw**. Hij overleed ongehuwd te Vrijenban op 13 oktober 1842, zijnde 85 jaar oud.

7. Marietje Adriaans van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 6 augustus 1759 met als doopgetuigen Willemientje **Kerkhof** en Philip Willemsz **van Dam**. Van beroep was ze melkverkoopster en winkelierster. Ze is overleden te Delft op 3 maart 1839, bijna 80 jaar oud. In haar leven is ze drie keer gehuwd geweest.

1e. Cornelis Cornelisz **van der Arend** (onder)tr 24 mei resp 19 juni 1783 te Delft. Hij is geboren te Delft op 19 februari 1753 als zoon van Cornelis **van der Arend** en Catharina **Olierhoek**. Hij is overleden te Delft op 22 november 1818.

2e. Jacobus **van Herpen** te Delft op 8 januari 1823, weduwnaar van Gerritje **van Tiffelen**, geboren te Maren (N.-Br) rond 1757 en overleden te Delft op 30 juli 1823 als zoon van Gijsbert **van Herpen** en Anna Maria **van der Velden**.

3e. Nicolaas Claasz **de Bruijn** te Delft op 5 mei 1830, geboren te Vrijenban en (R.K.) gedoopt te Nootdorp op 22 mei 1764 en overleden te Delft op 11 november 1831. Hij was een zoon van Nicolaas **de Bruijn** en Mensje **van Vliet**. Het derde huwelijk, dat op late leeftijd is gesloten, duurde slechts 1 ½ jaar.

8. Reijer Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 28 januari 1762 met als doopgetuigen Arie **Vergouw** en Kaatje **Vergouw**. Hij is overleden te Delft op 21 maart 1846 en huwde te Delft op 21 september 1794 (ondertrouw 6 september 1794 te Delft) met Geertruida van **Eijck**, gedoopt te Nootdorp op 8 september 1771 en overleden te Delft op 22 januari 1862 te Delft. Kinderen van dit echtpaar en het

echtpaar zelf worden beschreven in deel VIII (jaar 2003) van de familieencyclopedie.

9. Klaas Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 30 september 1763 met als doopgetuigen Dirk **Groenewegen** en Japik Aries **Vergouw**. Hij huwde te Wateringen op 11 mei 1793 met Maria **van Hoorn**.

Zijn tweede vrouw...

Het leven van Arie gaat gewoon verder na het overlijden van zijn vrouw Agatha. De bezigheden rondom zijn boerenbedrijf vergden zijn uiterste en deden hem de leegte langzaam vervagen, die Agatha achterliet. De hardwerkende bouwman kreeg alle steun van vrienden en bekenden, terwijl zijn familie hem bijstond in de opvoeding van de nog jonge kinderen. Alleen blijven met zoveel kinderen gebeurde niet in die tijd. Deze bouwman had genoeg aanloop en knechten en dienstboden wisten al gauw rond te vertellen, dat hij graag opnieuw in het huwelijk wilde treden. Zijn tweede vrouw laat dan ook niet lang op zich wachten. Op 18 april 1765 wordt het wettige huwelijk gesloten te Hoog & Woud Harnasch, enkele weken later, op 5 mei, werd te Monster het kerkelijk huwelijk voltrokken. De bruid was Liesbeth Hendriks **van der Stap**, die gedoopt was te Kethel op 23 maart 1732 en dochter was van Hendrik Leendertsz **van der Stap** en Maria Cornelisse **van Rijt**.

Kort na het sluiten van dit tweede huwelijk, gingen beiden echtelieden naar de Monsterse autoriteiten om een testament op te laten stellen. In 1766¹⁵² wordt deze acte ondertekend. De belangrijkste beslissing is dat beiden elkaar tot universeel erfgenaam benoemen. Ook worden de negen

¹⁵²RA Monster 82 d.d. 7.2.1766. ARA te 's-Gravenhage

voorkinderen van Adriaan, die hij verwekt had bij Agatha **Kerkhof** met name genoemd om er voor te zorgen dat ze een behoorlijke opvoeding krijgen. Aan een ieder van hen wordt 5 guldens en 5 stuivers uitgekeerd. Liesbeth bepaalt nog in haar testament, dat mocht ze eerder komen te overlijden dan haar man, en mochten haar ouders nog in leven zijn, dat deze ook hun legitime portie dienen te krijgen. Tot voogden over hun kinderen worden alvast genoemd Dirk Simons **Groenwegen** en Pieter **van der Valk**, vrienden van hen beiden en wonende te Poeldijk. Uit dit huwelijk volgen nog 5 kinderen:

10. Hendricus van der Helm, gedoopt te Monster (R.K.) te Monster op 9 april 1766 met als doopgetuigen Cornelis **van der Stap** en Antje **van der Stap**. Hij is overleden te Stompwijk op 1 september 1821. Van beroep was hij winkelier. Op zondag 19 november 1797 huwde hij te Stompwijk met Ariaantje Jans **Heemskerk**, uit welk huwelijk de volgende kinderen:

1. Adrianus Hendriks van der Helm, gedoopt (R.K.) Zoetermeer op 19 april 1798 met als doopgetuigen Klaas **van der Meer** en Catharina **van der Meer**.
2. Maria Elisabeth van der Helm, gedoopt (R.K.) Veur op 15 augustus 1799 met als doopgetuigen Klaas **van der Meer** en Caatje van der Helm.
3. Elisabeth van der Helm, gedoopt (R.K.) Veur op 17 januari 1802 met als doopgetuigen Arie van der Helm en Aaltje **Heemskerk**. Van beroep was ze dienstbode en ze huwde te Wassenaar op 10 juni 1825 met Jacobus **van der Kleij**, bouwman, zoon van Pieter **van der Kleij** en Pleuntje **van der Zalm**.
4. Arie Hendriks van der Helm, gedoopt (R.K.) Veur op 28 augustus 1804 met als doopgetuigen Jan van der Helm en Geertje **van der Hoeve**.
5. Arie Hendriks van der Helm, gedoopt (R.K.) Veur op 4 juni 1808 met als doopgetuigen Jacob van der Helm en Caatje van der Helm.

6. Joannes van der Helm, gedoopt (R.K.) Veur op 23 mei 1811 met als doopgetuigen Maarten van der Helm en Caatje **van Swieten**.

11. Agatha van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 20 augustus 1768 met als doopgetuigen Arie Adriaansz van der Helm en Marietje Aries van der Helm. Ze is overleden te Stompwijk op 28 september 1774.

12. Arie Adriaansz van der Helm, gedoopt (R.K.) te Monster op 17 september 1769 met als doopgetuigen Arie Claasz **Vermoes** en Kaatje Aries **Vergouw**.

13. Catharina van der Helm, geboren te Wilsveen en gedoopt (R.K.) te Zoetermeer op 16 oktober 1770 met als doopgetuigen Isbrand **van Wijngaard** en Christa **Breedhout**. Ze is overleden te Stompwijk op 12 november 1838. Haar huwelijk staat ingeschreven te Stompwijk op 9 augustus 1795 met Klaas **van der Meer**. Het echtpaar is gescheiden.

14. Dirk van der Helm, geboren te Wilsveen en gedoopt (R.K.) te Zoetermeer op 23 februari 1773 met als doopgetuigen Jan **Groenewegen** en Jaapje **Vergouw**. Hij is overleden te Stompwijk op 27 augustus 1781, zijnde 8 ½ jaar.

Grootse boerderij aan het Wilsveen...¹⁵³

Met zijn tweede vrouw heeft Arie nog zo'n vijf jaar te Monster gewoond. Daarna is de hele familie verhuisd naar Wilsveen, een belangrijke oude plaats, die deel uitmaakte van de heerlijkheid Stompwijk, thans gemeente Leidschendam. Arie is tegen een geschikte

¹⁵³ HELM-NIEUWS 4e JRG no 1, winter 1987

boerderij opgelopen om vrouw en kroost van brood en onderdak te voorzien.

Eind 1775¹⁵⁴ doet zich een goede gelegenheid voor om een boerderij te kopen. En wat voor een! Wanneer we de koopacte citeren, duizelen we wel even van de grootsheid van die aankoop! Leest U maar mee:

...van de Heren **van Wijngaarden** koopt “Arij van der Helm een hofstede genaamd Meulenzicht, bestaande uit Heerehuizinge, Stallinge, Koetshuizen en spoelhuis. Verder wei- en teelland tesamen groot 33 morgen en 60 roeden”. Naar de huidige maten zullen dat ongeveer 30 ha zijn.

Duidelijk een behoorlijke hofstede met een aardig stuk land. Natuurlijk lagen zulke boerderijen niet voor het oprapen en natuurlijk was niet iedereen bij machte deze te kunnen bekostigen. Of Adrianus zo'n goede zakenman is geweest óf dat hij de staatsloterij heeft gewonnen, hebben we nog niet kunnen ontdekken. Wel heeft hij geld moeten lenen. Ook voor die tijd veel geld. Had hij zo'n goede naam? De heren Van Wijngaarden lenen hem 10.000,- gulden en dan praten we over 1775!

Daarbij moet dan verteld worden dat de aankoopprijs van de boerderij zelve de lieve som van minstens 12.000 gulden was. Ruim 1.100 gulden betaalt Arie contant en voor de rest wordt een lening afgesloten. Bijgaand drukken we een deel van de hypotheekacte af
De hypotheekrente was 3%, een normale rente voor die tijd en de

¹⁵⁴ RA Stompwijk 37 d.d. 24.11.1775. ARA te 's-Gravenhage

Y *Jacobus van der Kruit*
Schout *Jacobus van der Kruit*

Schepenen van den Banne van Stompwysk, Oirconden dat voor ons
gekomen, ende Verrienen *den 12en van December*

dewelke verklaarde by desen voor *Jacobus van der Kruit*
Erven, ende nakomelingen wel, en
dengdelyk schuldigh te weesen aan, ende ten behoove van *Jacobus van der Kruit*
Jacobus van der Kruit *van der Kruit* ende *Michael van der Kruit*
van der Kruit
ofte den wettigen Toonder deses, de *van der Kruit*
van der Kruit

spruytende nyt fake, ende, over de Koope van *van der Kruit*
van der Kruit met *van der Kruit* *van der Kruit*
enkelinge *van der Kruit* *van der Kruit* *van der Kruit*
woning *van der Kruit* *van der Kruit* *van der Kruit*
Nieuw *van der Kruit* *van der Kruit* *van der Kruit*
Mede *van der Kruit* *van der Kruit* *van der Kruit*
Drie *van der Kruit* *van der Kruit* *van der Kruit*

Waarop op huyden dato deses behoortyke Brieven van Opdragt en Ey-
genomme tot *van der Kruit* Comparant
behoeve ende Contentement soo *van der Kruit* verklaarde is gepasseert ende Verle-
den, behoovende daar omme *van der Kruit* Comparant
de voorz. Somme van *van der Kruit* *van der Kruit*
munte voorz. vry geld, ende sonder eenige kortinge in wat mancren

afb. 32 hypotheekacte uit 1775

aflossing bedroeg 500 gulden per jaar. Adrianus durfde heel wat hooi op zijn vork te nemen. Een man met een groot doorzettingsvermogen. Het is niet uitgesloten, dat ook zijn vrouw Liesbeth **van der Stap** van goede huize is geweest. Hiervoor hebben we echter te weinig aanwijzingen.

De hofstede “Meulenzigt”, wat eigenlijk Molenzicht betekent, stond valk bij de nog steeds karakteristiek voor Stompwijk zijnde drie molens. Men keek vanuit de boerderij aan het Wilsveen dus uit op de molens.

Zoals we eerder gezien hebben zijn er op Meulenzigt nog twee kinderen geboren. De laatste op 23 februari 1773. Adrianus was toen reeds 57 jaar. Uit het eerste huwelijk met Agatha **Kerkhof** zijn negen kinderen geboren en uit het tweede huwelijk tellen we vijf kinderen. Er waren dus heel wat monden te voeden. De oudere kinderen hebben hard gewerkt op de Hofstede. Ofschoon deze kinderen al spoedig trouwden en naar Stompwijk en Vrijenban trokken om hun eigen leven te gaan leiden. Adrianus zal ongetwijfeld veel personeel in dienst hebben gehad, zo kunnen we hieruit afleiden. Het was een man, die in aanzien stond en zijn hele leven gegeven heeft aan de boerderij Meulenzigt. Hij stierf er op 20 augustus 1794 en werd 7 dagen later te Wilsveen begraven tegen betaling van 3,- belasting. De boerderij liet hij achter voor zijn vrouw en zou nog ruim 100 jaar -tot 1890- in de familie blijven!

De hofstede is een waar pronkstuk, wanneer je de oude acten doorbladert. De hofstede wordt reeds in 1755 genoemd. En zal na het overlijden van vader Arie en moeder Liesbeth worden overgenomen door zoon Martinus (1752-1823). Over de hofstede zullen we uitgebreid schrijven in het volgende deel en valt buiten het bestek van dit boek.

<p>In Verdoeninge. Van dien. Hier hem toe en aangedeeld:</p>	<p>1000 pond 100000 Van 141300.---</p>
<p>Essetelyc de Nooning en Landen, deked Boedel. Los en in diest rasgen. ald dekelven by hem volgend de gedane Pauzatie Eyn aange. "Staan en overgenomen 1000</p>	<p>dan naar Van meest worden af getrokken het restant der Red. tingbried: ald trachten dekelven Nooning en Landen rijen guesstige staande en Halle door hem ten dij. nen lasten word overgenomen somme Van 2500. --- Frankf. 10000. ---</p>

afb. 33 boedelverdeling 1801 Liesbeth van der Stap

Toen Arie in 1794 kwam te overlijden, nam zijn vrouw het beheer van de landerijen over en ging zelf in de “Heerehuizinge” wonen. Haar zoon Maarten, dat is het derde kind, ging wonen op een van de bouwmanswoningen op Meulenzicht. Toen de beheerster, Liesbeth **van der Stap**, kwam te overlijden op 1 juni 1798, ontstond een nieuwe situatie. Teruggegrepen werd op het testament dat in 1791¹⁵⁵ was gemaakt voor notaris Samuel **Prijn** te Delft, waarin de kinderen allemaal tot universeel erfgenaam zijn benoemd en waar tevens bepaald wordt, dat ze hun minderjarige kinderen tot hun 25e jaar katholiek en juist op zullen voeden. Hierna volgde een boedelverdeling, waarbij allereerst de hofstede te Wilsveen getaxeerd wordt door Nicolaas **Groenewegen**, Arend van **Dijk**, Cors **van der Poel** en Cors van **Zijs** op 11.300 gulden. Daarnaast zijn er nog vele tegoeden waardoor het totaal aan vermogen op 16.189,10 gld kwam te staan. Daarnaast is er nog een hypotheekacte op de hofstede, die in 1775 was afgesloten. Het saldo van deze lening was nog *f.* 2.500,-. Zodat het uiteindelijk te verdelen bedrag *f.* 13.689,10 inhield. Dat betekent dat ieder van de erfgenamen een bedrag van *f.* 1.244,10 kreeg toebedeeld.

Maarten van der Helm koopt de hofstede voor *f.* 11.300,- en koopt zijn broers en zusters uit. Dit doet Maarten in contante penningen, hetgeen in een bijna 50 bladzijden tellende boedelverdeling staat vastgelegd.

¹⁵⁵ Het testament wordt letterlijk overgenomen in de acte van verdeling, gemaakt 27.1.1801 door Louis Anthony Smulders, Schout Civil van Stompwijk

INDEX

N.B. In deze index zijn alleen de namen opgenomen, die in het voorafgaande donker gedrukt zijn. Leden van de familie Van der Helm zijn niet geïndiceerd

Aardenhout, Aagje Krijnen van 115
Aardenhout, Krijn Willems van 115
Adriaansz, Ansem 92
Adriaans, Engeltje 113
Adriaansz, Gerrit 103
Adriaansz, Harpert 90, 91
Adriaansz, Jacob 93
Adriaansz. Claas 85
Adriaansdr, Marietje 100
Adriaansz, Pieter 103
Adriaans, Wijve 106, 111, 121
Alenburg, Gerrit Dirks van 115
Alenburgh, (oude) Jan Jaspers van 115, 117
Alenburg, Jasper Jansz van 111
Alenburgh, Liesbeth Jans van 115, 116, 155, 157
Alsemgeest, Harpert Jorisz (van) 124, 127
Alsemgeest, Joris Leendertsz 106, 124
Arend, Govert van der 179
Arend, Cornelis Cornelisz van der 181
Arendsz, Arie 79
Arends, Aam 66, 68, 69, 75
Arendsz, Anthonis 68
Bak, Liesbeth Jans de 158
Barthoutsz, Cornelis 91, 92
Beurs, Hendrik 135
Bol, Maartje 102
Boom, Willem Willemsz 72
Boon, Willem 170, 173, 174
Boon, Willem Carel 174
Bos, Pieter van den 174
Boyen, Cornelis Dirksz 62
Brants, notaris 164

Brebijn, Huijbrecht Jansz 117
 Brederode, Gertrudis Cornelisse van 134
 Breedhout, Christa 184
 Bruijn, Cornelia Cornelisse de 179
 Bruijn, Nicolaas de 181
 Buijman, Cornelis Cornelisz de 87
 Buijman, Jasper Jansz 103
 C=K
 Dam, Philip Willemsz van 181
 Danielsz, Dirk 64
 Daniels, Hermanus 128
 Dielofs, Cornelis Dirks 63
 Dirksz, Jan 62, 81, 93, 99
 Dirksz, Cornelis 84
 Dirks, Machtelt 111
 Dirks, Neeltje 147, 151
 Dirksz, Pieter 64
 Dirksz, Simon 84
 Does, Adriaan Jans van der 113
 Does, Lauwen Adriaansz van der 113
 Does, Maartje Lourisse van der 113, 149, 157
 Doesz, Willem 86, 87, 88
 Driel, Jan van 134
 Dro(o)ge(e), Dirk Pietersz 64
 Dro(o)g(e), Pieter Dirksz de 64
 Duijfhuis, Pieter Gillisz opt 95
 Dijk, Arend van 189
 Dijk, Arie Abrahamsz van 152
 Dijk, Gerrit Vrankensz van 72
 Dijkshoorn, Jan Bonefaasz 152
 Dijkshoorn, Maartje Boone 152
 Eliasz, Jacob 93
 Eijck, Geertruida van 181
 Eijk, Pouwels Jacobsz van der 147, 152
 Fransz, Maarten 111
 Geest, Daniel Dirksz op de 73
 Gerritsz, David 94
 Gerrits, Marietje 92

WESTLAND

Gorcum, Claas Claasz van 163, 164, 176
Gorcum, Marietje Claasse van 162, 176
Gorcum, Neeltje Claasse van 163, 164, 176
Gouwen, IJsbrand Pietersz 87
Graaf, Pieter de 130
Groeneveld, Pieter Jansz 103
Groenewegen, Antonius 179
Groenewegen, Dirk (Simonsz) 153, 182, 183
Groenewegen, Jan 184
Groenewegen, Nicolaas 189
Hans, Jan Dirks 62
Harmansz, Jan 93
Harpersdr, Geertje 90
Harpertsdr, Jannetje 90, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 105
Heemskerk, Aaltje 183
Heemskerk, Ariaantje Jans 183
Herpen, Gijsbert van 181
Herpen, Jacobus van 181
Heijdra, Maria Leenderts 177
Heijningen, van 170
Heijningen, Jan Jans van 171
Heijningen, Johannes van 171
Heijningen, Maria Jans van 171
Hilleman, Gerrit Lodewijks 131
Hoeve, Geertje van der 183
Hoeven, Anthonie van der 152
Hoogenboom, Jacob Ariensz 152
Hoorn, Maria van 182
Huijbrechtsz, Pieter 96
Huijgens, Geertje 102
Huijgensz Claaszz, Cornelis Dirks 63
Huijzer, Cornelis 173
Huijzer, Cornelis Pieters 172
Huijzer, Crijn Cornelisz 173
Huijzer, Leijntje Cornelis 173
Huijzer, Leijntje Pieters 172
Huijzer, Maartje Pieters 172
Huijzer, Maria Pieters 172

Huijzer, Pieter 172
Jacobs, Baartje 111
Jacobsz, Cornelis 94
Jansz, Adriaan 76, 78
Jans, Barber 115
Jans, Engel 162
Jansz, Jan 79, 80, 81, 162, 163
Jans, Jannetje 115
Jansen, Jan Dirksz 62
Jansz, Jasper 79, 95
Janssens, Catharina 128
Jans, Cornelia 163
Jansz, Cornelis 94
Jansz, Cors 127
Jans, Marietje 78, 79, 81
Jans, Neeltje 81, 83, 89, 90, 98, 99, 105
Jansz, Pieter 75
Jorisz, Cors 95
Joris, Cornelis 162
Juijst, Cornelia Pieters van der 131
Kerkhof, Agatha (Jans) 177, 183, 187
Kerkhof, Jan Roeles 177
Kerkhof, Leonardus Jans 179
Kerkhof, Maria Jans 179
Kerkhof, Willemientje 181
Kievit, Anna Pieters 135
Kievit, Helena Pieters 135
Kievit, Petronella Pieters 135
Kievit, Pieter Jans 134, 135
Claasz, Joris 94
Klaasse, Leuntje 106
Klaasz, Pieter 96
Claasz, Willem 93
Klaver 65
Clerk, Cornelis Dirksz 63
Kleij, Jacobus van der 183
Cleij, Meijndert Gerrits van der 127
Kleij, Pieter van der 183

WESTLAND

Clover 65
Knaap, Willem Jacobsz van der 147, 151
Koenen, Jan Dirksz 62
Koenen, Cornelis Dirks 63
Cock, Jan Dirksz 62
Koning, Geertje de 174
Coolham, Andries van 68
Coppel, Jan Cornelisz 64
Coppel, Cornelis Cornelisz 64
Cornelisse, Aaltje 144, 146, 162
Cornelisse, Annetje 113
Cornelisz, Dirk 94
Cornelisz, Gerrit 64
Cornelisz, Huijbrecht 62
Cornelisz, Joris 84
Cornelisz, Cornelis 75, 87, 88
Cornelisse, Maria 146
Cornelisse, Marietje 87, 88
Korsse, Dirk Jans 132
Corsz, Jan 127
Cock, Pieter Florisz 89
Couck, Pieter Pietersz 94, 97
Vouwenhoven, Cornelia 179
Couwenhove, Cornelis 163
Craen, Jan Huijgensz 84
Kuivenhove 64
Laan, Pieter Huibertsz van der 179
Lacops, Jacobus 78
Lammers, Pieter 135
Landershof, Maria Arends 174
Leenderts, Maria 144
Leeuwen, Arie Jacobs van 127, 128
Leeuwen, Cornelis Claasz van 95
Leeuwen, Margaretha Joosten van 158, 169
Leeuwen, Margriet van 174
Maartens, Dirk 69
Maartens, Marretje 96
Made, Jacob Adriaansz in de 95

Marel, Cornelis van der 152
 Marel, Pieter Roelands van der 127
 Marck, Willem van der 78
 Mathijsz, Adriaan 113
 Meer, Arendje Heijments van der 161, 176
 Meer, Heijmen Franse van der 161
 Meer, Hugo van der 153
 Meer, Catharina van der 183
 Meer, Klaas van der 183, 184
 Meer, Pieter Simonsz van der 93
 Meer, Trijntje Heijments van der 162, 163
 Meijden, Reijer Bartels van der 153
 Mijnlief, Leijntje 172, 173
 Nierop, Jan Cornelisz van 75
 Noordervliet, Maartje Crijns 169
 Olierook, Anna Jacobs 131
 Olierhoek, Catharina 181
 Oliviersz, Anthonis 81, 82, 83, 84
 Oomen, Jan Joris 164
 Oosterlaan, Pieter 164
 Oosthoorn, Gijsbertus 130
 Oranje, Willem van 78
 Ott, Jan Philipsz 71, 72
 Outshoorn, Jan Jaspersz 130
 Oudshoorn, Cornelia Jacobs 125, 128, 151
 Oudshoorn, Lambrecht van 74
 Outweij, Lijsbeth IJsbrands 96
 Oversloot, Geertje Oziers 141
 Padt, Jannetje opde 71
 Paridon, van 63
 Pieters, Anna 89
 Pietersdr, Belletje 68
 Pietersz, Daniel 93, 96, 110
 Pietersz, Dirk 85
 Pietersz, Gijs 89
 Pietersz, Harper 62
 Pietersz, Jan 62
 Pieters, Cornelia 146

WESTLAND

Pietersz, Pieter 88, 93, 94, 96
Poel, Cors van der 189
Post, Anna Jans van der 131
Post, Gerritje Cornelis van der 141
Post, Jacob Cornelisz van der 141
Post, Cornelis Jacobsz van der 141
Post, Marietje Cornelisse van der 141
Post, Simon 173
Post, Trijntje Cornelisse van der 139, 140, 141, 142, 161
Pouwelsz, Ewout 69
Prangen, Hendrik Willem 174
Proost, Jacob 134
Pruijs, Marietje Cornelisse 162
Prijn, Samuel 189
Rechtop, Jan Meesz 72
Resant, Clara Remberta van 177
Rodenburg, Philips Leenderts 141
Rodenburg, Cornelis 128
Ro(o)denburg, Cornelis Crijnen 147, 152
Roelands, Pieter 128
Roos, Maria 177
Romeijn, Leendert Leendertsz 153
Ruijgrock, Maria Hendriksz 179
Ruijt, Jan de 130
Rijt, Maria Cornelisse van 182
Rijt, Vrank Vrankensz van 79
Salm, Jan Leenderts van der 164
Zalm, Pleuntje van der 183
Santen, Arie van 135
Santen, Dirk Arends van 115, 124
Schellevis, Cornelis Jans 141
Schellevis, Marietje Cornelisse 141
Schijdenen, Jannetje Michiels van 128, 130
Zier Zierensz 78
Simonsz, Pouwels 111
Simonsz, Wouter 78
Slingerland, Andries Pieters 134
Slingerland, Annetje Pieters 134

Slingerland, Jacob Pieters 134
 Slingerland, Jan 135, 136
 Slingerland, Jan Pieters 134
 Slingerland, Cornelia Pieters 134
 Slingerland, Pieter Jans 133
 Slingerland, Pieter Pieters 134
 Slingerland, Willem Pieters 133
 Smaal, Ansem (Teunisz) van der 144, 146, 147, 152
 Smaal, Anthonis Ansems van der 144
 Smaal, Cornelis van der 146
 Smaal, Marietje Teunisse van der 144
 Smaal, Teunis van der 144
 Sman, Jan Jacobsz 96
 Snaats, Margareta 174
 Son, Gerardus Jacobs van 128
 Son, Isabella van 130
 Son, Jacob van 128, 130
 Son, Joanna Jacobs van 130
 Son, Joannes Jacobs van 128
 Son, Cornelia Jacobs van 130
 Son, Cornelius Jacobs van 128
 Son, Maria Jacobs van 130
 Son, Michiel van 130
 Son, Petrus Jacobs van 130
 Son, Willem Jacobs van 130
 Sonneveld, Cornelia Jorisse 150, 153
 Spek, Hendrik Jansz van der 152
 Spek, Catharina Ariens van der 163
 Sprekenbrink, Hendrina 174
 Sprockenburg, Jacob Pietersz 124
 Sprockenburg, Pieter Maartensz 124
 Stap, Antje van der 183
 Stap, Hendrik Leendertsz van der 182
 Stap, Cornelis van der 183
 Stap, Liesbeth (Hendriks) van der 182, 187, 189
 Stark, Elisabeth 163
 Stark, IJsbrand 102
 Stoute, Karel de 75

WESTLAND

Suijdwijk, Willem Claasz 152
Swieten, Hendrika van 130
Zwieten, Catharina van 179, 184
Zijs, Cors van 189
Teunisz, Ansem 162, 163
Teunisz, Arend 144
Tiffelen, Gerritje van 181
Timmer, Pieter 179
Toledo, Arie Pietersz van 134
Toledo, Cornelis Arie van 134
Trouw, Cornelis Jansz 95
Vaarlee, Pouwels Jans 140, 142
Vaart, Aaltje van der 172, 173
Vaart, Maria (Arends) van der 171, 173
Valk, Jacob Cornelisz van der 123
Valk, Jan Claasz van der 115, 150, 157
Valk, Klaas Arends van der 171
Valk, Klaas Huijgens van der 115
Valk, Claas Pieters van der 127
Valk, Marietje Frans van der 177
Valk, Maria Leenderts van der 133
Valk, Pieter van der 183
Valk, Pieter Pietersz van der 73, 96
Velden, Anna Maria van der 181
Vergouw, Arendje Arends 181
Vergouw, Arie (Jans) 162, 164, 181
Vergouw, Jaapje 184
Vergouw, Japik Aries 182
Vergouw, Kaatje (Aries) 181, 184
Verheul, Cornelis Teunisz 106, 117
Verhoef, Cornelis Jansz 84
Verhoef, Pouwels Jansz 95
Verhoef, Trijntje Jans 90, 91, 92
Vermoets, Arie Claasz 184
Vliet, Mensje van 181
Vliet, Thijs van 152
Voort, Arie Jansz van der 117
Voort, Adriaan Maartensz van der 97

Voort, Andries uitter 88
Vos, Arent Dirksz de 78
Willemsz, Gerrit 62
Witsen, Harmen van 134
Woutersz, Jacob 78
Woutersz, Cornelis 69
Wouw, Hillebrand van 151
Wouw, Pieter Lourisz van 134
Wijngaarden, heren van 185
Wijngaard, Isbrand van 184
Z=S

GERAADPLEEGDE LITTERATUUR

Berkel, Gerald van e.a.: Nederlandse plaatsnamen, Utrecht 1995
Biervliet OSB, Aubert-Tillo van: Heiligen uit de Nederlanden, Brugge 1985
Byvank, dr A.W.: Nederland in den Romeinschen tijd, Leiden 1943
Cappers, W.P.R.A.: Stilleven in steen, Kampen z.j.
Daams, drs F.H.Chr.M. en J.D. de Kort Sr: Over, door en om de Leytsche Dam, Leidschendam 1998
Dahmeijer, J. e.a.: 's-Gravenzande in verleden en heden, z.p. 1981
Doorn, M. van: De Haagse Beek, 's-Gravenhage 1992.
Groenewegen, H.I.M. en P.W. Vis, Naeltwick 1198-1998, Naaldwijk 1998
Gulik, Bernard van der: Geschiedenis van Wateringen en Kwintshul, Wateringen 1987
Haar, Jaap de: Kethel en Spaland: Het dorp dat driemaal onderging, Schiedam 1980
Heringa, S.G.: Aardrijkskundig handwoordenboek van Nederland, Utrecht 1874.
Hertog, Willem E. den: De Abdij van Loosduinen, z. pl, z.j.
Kronenburg, J.A.F.: De H.H. Martelaren van Gorcum, Amsterdam 1917
Lampen OFM, dr W. : Willibrord en zijn tijd, Amsterdam 1948
Meer, dr F van der: Atlas van de Westerse Beschaving, Amsterdam 1951
Morren, Th.: Het huis Honselaarsdijk, Leiden 1908.
Niermeyer, dr J.F.: Delft en Delfland, hun oorsprong en vroegste geschiedenis, Leiden 1944
Noordam, D.J.: Leven in Maasland, Hilversum 1986
Overwater, A.M.: De Tijdgids, Franeker 1996
Post, Prof dr R.R.: Kerkgeschiedenis van Nederland in de Middeleeuwen, 1957

WESTLAND

- Postma, C.: Het hoogheemraadschap van Delfland in de middeleeuwen 1289-1589, Hilversum 1989
- Ridder, J.G.: Uit de geschiedenis van het Westland, Den Haag 1979
- Ridder, J.G.: Oud-Loosduinen: de geschiedenis van een Haagse woonwijk, Den Haag 1976.
- Rogier, L.J.: Aan de monden van Rotte en Schie, Amsterdam 1933
- Schrijnen, prof dr Jos. Schrijnen: Nederlandsche Volkskunde, Arnhem 1930
- Schuiling, R: Nederland, handboek der Aardrijkskunde, Zwolle 1934
- Stal, Kees: Den Haag in kaart gebracht, Den Haag 1998
- Stoett, dr F.A.: Nederlandsche spreekwoorden, uitdrukkingen en gezegden, Amsterdam 1901/1943
- Ven, D.J. van der: De Heemliefde van het Nederlandsche volk, Oosterbeek 1941
- Verdam, J.: Middelnederlandsch Handwoordenboek, Den Haag 1932, 1994
- Vries, Jan de: De Wikingen in de lage landen bij de zee, Arnhem 1923
- Vries, prof dr Jan de: De Germaansche Oudheid, Haarlem 1930
- Vries, prof dr Jan de: de Germanen, Haarlem 1941
- Vries, prof dr Jan de: Altnordische Literaturgeschichte, Berlin 1964
- Vries, prof dr Jan de: Altgermanische Religionsgeschichte, Berlin 1970
- Wit, dr C de: Den Haag vroeger en nu, Bussum 1968
- Zijl, Th. P. van: kwartierstaat Van Zijl/ Van Gaalen, z.p. 1994